

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ
ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

УРЕДНИЦИ:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ, ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ и Д-р ДРАГУТИН П. ЈАНКОВИЋ, адвокати

Главни уредник: ЉУБ. В. СТЕФАНОВИЋ

„Бранич“ излази један пут месечно у обиму од 2½ табака. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Поједини број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за нечланове 12 дина. — Порудбине примају издавачка књижара „ПОЛЕТ“

Београд, Скопљанска ул. 5. (Тек. рачун бр. 52117 код Поштанске Штедионице, Београд) и све књижаре. Уредништво се налази у ул. Кн. Михајла 17, I спрат, Београд. — Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора. Рукописи се не враћају.

САДРЖАЈ:

СТРАНА	СТРАНА		
Protivpravnost nečinjenja kod krivičnih dela čišćenjem od Dr. Tome Živanovića, profesora Univerziteta	1	По меници, којој рок није проишао, не може се тражити обезбеђење издашељу менице зашто ишло је на његовој нејоакрејној имовини сстављена прибелешка пре присељоссти рока. — Саопштио Judex	32
Pitanje izjednačenja naših zakona (II Administrativni zakoni — nastavak. Ministarstvo Inostranih Dela) od Dr. Luja Bakotića, izvanrednog poslanika i oripomoćenog ministra	3	Не може се враити експројисано имање ранијем сојственику у случају да се ишло имање не уиошреби за ону циљ за коју је експројисано. — Саопштио Dr. Видан О. Благојевић, адвокат	32
Једна неправичност закона — критика и тумачење чл. 5. т. 6. зак. о таксама у вези ТБр. 138 таксене тарифе — од Љубомира В. Стефановића, адвоката	7	Наше и стране правне установе: Криминалистичко Удружење Краљевине Срба, Хрватиа и Словенаца — Љ. В. С.	35
Још нешто о уредбама по Видовданском Уставу од Dr. Данила Ј. Данића, секретара Касационог Суда	9	Реферати на овогодишњем Правничком Конгресу. — Љ. В. С.	36
Погрешна смањивања царине од Данила В. Стефановића, начелника Царинске Управе у пензији	10	Наше старо правосуђе: Из наше прошлости — Dr. А. Ч.	36
Повреда жига као основ за забрану од Dr. Арсена М. Чубинског, адвоката	11	Ковчежић судских грешака: Једна погрешна одлука бишољског Првосијееног Суда — Саопштио Атанасије Н. Сошировић, адвокат.	37
Када и како престају права и дужности члана куће у Црној Гори од Алексе И. Машиновића, адвоката	13	Мисли и Афоризми: О дужности, закону и говору. — Прикупио Љ. В. С.	38
Rezultati ankete o smrtnoj kazni od Ljubomira V. Stefanovića, advokata	17	Белешке: Годишња Скуиштина Удружења Јавних Правозаступника	38
Rad na novim zakonima od Nikolaja D. Rahtigova, sekretara Ministarstva Pravde	18	Свечаноссти у Ренсу	38
О истраживању очинства од Dr. Адама П. Лазаревића	19	Преишлатиа за судије	38
Реформа казних законика у Немачкој и у Аустрији, од Бор. А. Милојковића, судије у пензији	27	Veliki ukaz o amnestiji	38
Судска и административна пракса: Уговор о закују сстана закључен између закуйца и закуйодавца у користи шрећег лица за ойредељено време, кад је раскинут уговором о закују пре рока, раскид важи и за онога у чију је користи закључен, јер је он йазакуйац и као за шаквог важи и за нега раскинуће уговора. — Саопштио Judex	30	Састав одељења и расйоред рада у Државном Савешу	39
		Састав одељења у Касационом Суду	40
		Састав одељења Београдског Апелационог Суда за 1928. год.	40
		Посиављења и осшавке јавних йравозаступника	40
		Преишлатиа јредседника суда	40
		Креишане судија	40
		Из Духовног Суда	40
		Порез на йриход од несамосшаланог рада	40
		Преишлатијницима	40

www.knjiznica.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ“ А. Д.

СКОПЉАНСКА УЛ. БР. 5 ТЕЛЕФОН 30—09

Препоручује са свога стоваришта следеће књиге:

Банковић Мих., Солун 1914—1916. год.	Дин.	10.—
Бесаровић Милош Др., Шећерна болест и њено модерно лечење	„	20.—
Велимировић Николај, Мисли о добру и злу	„	30.—
Влајковић М. Др., Пореска реформа. Нов закон о непосредним порезима	„	40.—
Ђорђевић Владан Др., Арнаути и Велике силе	„	10.—
Ђурић Коста Др., Црква и држава	„	12.—
Зрнић Лука, Народна држава и вера	„	5.—
„ „ Светски рат	„	4.—
Јовановић Јован Др., Наполеон I	„	40.—
Ковачевић Србислав, Судска пракса у 1925. години	„	130.—
„ „ Судска пракса у 1926. години	„	130.—
Лановић М. Др., Конкордат Југославије са Ватиканом	„	30.—
Марјановић Чеда Др., Жива црква у Русији	„	25.—
Миловановић Милован Др., Судска медицина	„	150.—
Нешић Милован Др., Сифилис у северо-источној Србији	„	40.—
Николајевић Душан, Два есеја	„	10.—
Новаковић Стојан, С Мораве на Вардар	„	10.—
Нушић Бранислав, Листићи исписани у Пожаревачком казненом заводу	„	14.—
Нушић Бранислав, Народни посланик, комедија у 3 чина	„	32.—
„ „ Општинско дете, роман једног одојчета I/II део	„	40.—
„ „ Сумњиво лице, комедија у 2 чина	„	20.—
„ „ Протекција, комедија у 5 чинова	„	28.—
„ „ Обичан човек, шала у 3 чина	„	18.—
„ „ Приче I	„	12.—
„ „ Аутобиографија (броширано)	„	30.—
„ „ Аутобиографија (повезано)	„	50.—
Симонић Здр., Поштанско-штедна, чековна и вирманска служба у Краљевини С. Х. С. (латиницом)	„	30.—

БРАНИЧ

ПОВРЕМЕНИ ЧАСОПИС

ЗА СУДСКУ И АДМИНИСТРАТИВНУ ПРАКСУ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

УРЕДНИЦИ:

ДОБРА С. ПЕТКОВИЋ
АДВОКАТ

ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ
АДВОКАТ

Dr. ДРАГУТИН ЈАНКОВИЋ
АДВОКАТ

ГЛАВНИ УРЕДНИК:
ЉУБОМИР В. СТЕФАНОВИЋ

1928.

„Бранич“ излази један пут месечно у обиму од 2 $\frac{1}{2}$ табака. Цена му је у претплати годишње: за чланове Удружења, судије и судско особље 80, за све остале претплатнике динара 100. Поједини број за чланове Удружења судије и судско особље 10, за нечланове 12 дин. — Поруџбине примају издавачка књижара „ПОЛЕТ“

Београд, Скопљанска ул. 5. (Тек. рачун бр. 52117 код Поштанске Штедионице, Београд) и све књижаре. Уредништво се налази у ул. Кн. Љубице 15, мезанин, Београд. — Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора. Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ ИЗДАВАЧКЕ КЊИЖАРЕ „ПОЛЕТ“, БЕОГРАД

БЕОГРАД, ШТАМПАРИЈА „ТУЦОВИЋ“, МАКЕНЗИЈЕВА 3. ТЕЛЕФОН 11-42 и 47-35

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

САРАДНИЦИ „БРАНИЧ” - А

У 1928. ГОДИНИ

- Антоновић Милорад, адвокат
Аранђеловић Dr. Драгољуб, професор Универзитета
Бакотић Dr. Лујо, изванредни Посланик и опуномоћени Министар
Благојевић Dr. Видан О., адвокат
Благојевић Обрад С., адвокат, председник Адвокатског Удружења
Бранковић Добривоје Д., судија Првостепеног Суда
Данић Dr. Данило Ј., начелник Министарства Правде
Демајо Самуило, адвокат
Еропкин Аполон, публициста
Живановић Dr. Тома, професор Универзитета, члан Краљевске Академије Наука
Ивановић Тихомир, секретар Касационог Суда
Јовановић Dr. Драгослав, професор Универзитета
Judex (К)
Ковачевић Србислав, судија Касационог Суда
Костић Dr. Лазар М., професор Суботичког Правног Факултета
Крчић Милован Р., адвокат
Лазаревић Dr. Адам П., секретар Суда
Леви Исак Ј., адвокат
Матановић Алекса И., адвокат
Милојковић Бора А., судија Првостепеног Суда
Мијушковић Јован Б., судски писар
Мишић Душан П., судски писар
Митровић Dr. Велизар, професор Универзитета
Новаковић Dr. Милета, професор Универзитета
Пахоруков Николај Д., секретар Министарства Правде
Перић Живојин М., професор Универзитета
Петковић Добривоје С., адвокат, почасни председник Адвокатског Удружења
Петровић Илија, шеф Судског Одељења Главне Контроле
Поповић Dr. Реља З., професор Универзитета
Солдатовић Драгић, судија Касационог Суда
Сотировић Атанасије Н., адвокат
Стефановић Данило В., начелник Царинске Управе у пензији
Стефановић Љубомир В., адвокат, први потпредседник Адвокатског Удружења
Таубер А., бив. руски правни саветник
Терић Гојко, адвокат
Тодоровић Гојко, адвокат
Тодоровић Здравко, адвокат
Франтловић Боривоје, секретар Управног Суда
Челебоновић Dr. Јаков К., адвокат
Чубински Dr. Арсен М., адвокат

САДРЖАЈ „БРАНИЧ“-А

У 1928. ГОДИНИ

Историја права

Страна

Tribonijan, Justinijanov ministar pravde od *Dr. Relje Z. Popovića* 103, 143

Грађанско право

Када и како престају права и дужности члана куће у Црној Гори од *Алексе И. Маџановића* 13
 О истраживању очинства од *Dr. Адама П. Лазаревића* 19
 Оčinska i starateljska vlast (Једно упоредjenje) од *Živojina М. Perića* . . . 41, 63 и 105
 О изједначењу брачног права од *Николаја Д. Пахорукова* 49

Грађански парнични и ванпарнични поступак

Природа рока одређеног у кратком поступку и правне последице пропуштања истог од *Србислава И. Ковачевића* 46, 66 и 85
 Полицијска власт треба да интервенише у случају примене § § 699. и 701. грађ. зак. од *Исака Ј. Леви* 53
 Објашњење последњег става § 479. грађ. суд. пост. од *Јов. Б. Мијушковића* . 230

Кривично право

Protivpravnost nečinjenja kod krivičnih dela činjenjem од *Dr. Tome Živanovića* . . . 1
 Rezultat ankete o smrtnoj kazni од *Ljubomira V. Stefanovića* 17
 Реформа казних законика у Немачкој и у Аустрији од *Бор. А. Милојковића* . 27
 Једно погрешно мишљење о § 172. кривично судског поступка од *Јов. Б. Мијушковића* 119
 Вице (telo) krivičnog dela од *Dr. Tome Živanovića* 141
 Нешто о крвној освети (доказана крвна освета је основ из тач. 4. § 121. крив. суд. пост.) од *Јов. Б. Мијушковића* 191

Трговачко и менично право

Повреда жига као основ за забрану од *Dr. Арсена М. Чубинског* 11
 Есконтна листа од *Бор. А. Милојковића* 90, 117
 О трговачкој фирми. — Врсте фирме. Личне и стварне фирме. Значај и дејство малих и стварних фирми. Једноособна и ортачка фирма. Истините и неверне фирме. — Од *Д-р Јакова К. Челебоновића* 151, 185
 Трговачки агенти (поводом једне одлуке Касационог Суда) од *Л. Таубера* . . 190
 Менични Закон од 29. новембра 1928. год. од *Д-р Велизара Мишровића* . . . 221

Стечајно право

Упућивање на парницу по § 58. Стец. Поступка од *Јов. Б. Мијушковића* . . . 92

Уставно право

Још нешто о уредбама по Видовданском Уставу од *Dr Данила Ј. Данића* . . . 9
 Године старости као услов за стицање пасивног изборног права од *Д-р Видана О. Благојевића* 68, 114

Међународно право

Francusko—turski spor pred Stalnim Međunarodnim Sudom од *Dr Milete Novakovića* 61
 Spor mađarskih optanata sa Rumunijom од *Dr. Drag. Arandelovića* 81, 108

Административно право и специјални Закони

Страна

Pitanje izjednačenja naših zakona (II Administrativni Zakon — nastavak. Ministarstvo Inostranih Dela) od <i>Dr. Luja Bakotića</i>	3
Једна неправичност Закона — критика и тумачење чл. 5. т. 6. зак. о таксама у вези Т.Бр. 138 таксене тарифе — од <i>Љубомира В. Стефановића</i>	7
Погрешна смањивања царина од <i>Данила В. Стефановића</i>	10
Rad na novim zakonima od <i>Nikolaja D. Pahorukova</i>	18
Pravni lek protivu odluke Oblasnog Odbora od <i>Borivoja J. Frantlovića</i>	70
Године старости као услов за стицање пасивног изборног права од <i>Д-р Видана О. Благојевића</i>	88
Правни положај заинтересованог лица из чл. 29. закона о Државном Савету и Управним Судовима у административном спору од <i>Боривоја Ј. Франтловића</i>	112
Кратак преглед на административно судство по нашем закону од <i>Душана П. Мишића</i>	122
Изборне власти од <i>Д-р Лазе М. Косића</i>	146
Кратак поглед на административно судство по нашем закону од <i>Душана П. Мишића</i>	160
Застарелост рачуна пред Главном Контролом од <i>Д-р Драгослава Б. Јовановића</i>	181
Положај управних судија с погледом на закон о судијама редовних судова од <i>Д-р Данила Ј. Данића</i>	183
Општа седница Државног Савета од <i>Д-р Видана Благојевића</i>	188, 222

Економско-финансијски чланци

Правни проблем инфлације од <i>Ајолона Еројкина</i>	51
Сељачки кредит од <i>Ајолона Еројкина</i>	116
Око новог зајма и стабилизације (за правну и економску дискусију) од <i>Ајолона Еројкина</i>	157
Нацрт закона о јавним бележницима за Краљевину С Х. С. од <i>Николаја Д. Пахорукова</i>	228
Једно тумачење уредбе о исплати ратне штете од <i>Љубомира В. Стефановића</i>	229
О ослобођењу наследника од плаћања таксе (чл. 5. т. в. II зак. о таксама) од <i>Душана П. Мишића</i>	233

Адвокатура, правосуђе, правне установе, правништво

Годишња скупштина Удружења Јавних Правозаступника за Србију и Црну Гору. <i>Извештај Управног Одбора. Састав нове Управе Удружења</i> 54, 72, 93, 127	127
Ренс—Париз. Конгрес француских адвоката и свечано отварање обновљене Палате Правде у Ренсу. — Скупштина Међународног Савеза Адвоката у Паризу од <i>Љуб. В. Стефановића</i>	111
Београдски Конгрес Међународног Књижевног и Уметничког Удружења од <i>Д-р Видана О. Благојевића</i>	155
Лашо од <i>Анри Робера</i> , превео <i>Д. Д. Бранковић</i>	194, 234
Славни бранилац од <i>Д-р Јакобзона</i> , превео <i>Мил. Анђиновић</i>	197
Закон о адвокатима за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца	169, 199
Закон о државном тужиоштву	207
Високо одликовање париског адвокатског реда. — <i>Љубомир В. Стефановић</i>	78
Криминалистичко Удружење Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. — <i>Љубомир В. Стефановић</i>	35
Реферати на овогодишњем Правничком Конгресу. — <i>Љубомир В. Стефановић</i>	36
Из наше прошлости. — <i>Д-р Арсен Чубински</i>	36
Рао Управног Суда у Београду у 1927. год. — <i>Боривоје Франтловић</i>	57
Слика независне плаћености наших судија — <i>Љубомир В. Стефановић</i>	78
Удружење Срба, Хрвата и Словенаца за Међународно право	99
Једно погрешно гледиште Министарства Унутрашњих Дела — <i>Љубомир В. Стефановић</i>	135

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Уговор о закупу стана закључен између закупца и законодавца у корист трећег лица за опредељено време, кад је раскинут уговором о закупу пре рока, раскид важи и за онога у чију је корист закључен, јер је он пазакупац и као за таквог важи и за њега раскинуће уговора. — <i>Judex</i> .	30
По меници којој рок није протекао, не може се тражити обезбеђење издатељу менице зато што је на његовој непокретној имовини стављена прибелешка пре приспелости рока. — <i>Judex</i> .	32
Не може се вратити експрописано имање ранијем сопственику у случају да се исто имање не употреби за ону циљ за коју је експрописано. — <i>Dr. Vidan O. Blagojević</i> .	32
За разматрање решења укинутих градских и среских судова, као и решења полицијских власти, донетих по § 466. грађ. суд. пост. надлежни су првостепени судови а не више управне власти. — <i>Тихомир Ивановић</i> .	56
Могу ли жене бити судије? — <i>Тихомир Ивановић</i> .	57
Пречи је купац по тапији од купца по извршној пресуди судској по којој је спор поведен пре издања тапије а пресуда донета у корист купца после потврде тапије <i>Judex</i> .	75
Пресуде Првостепених Судова, изречене по чл. 46. ст. 2. закона о таксама, подлеже разматрању Апелационог Суда. — <i>Judex</i> .	76
И за отежавну околност из § 65. тач. 5. казн. зак. важе општи прописи о застарелости. — <i>Тихомир Ивановић</i> .	77
Ранг између судија Првостепених Судова, ако су у истој групи, одређује величина основне и положајне плате. — <i>Тихомир Ивановић</i> .	96
Садржај случајно нестале исправе може се, сем заклетвом, утврђивати свима осталим доказним средствима, па и сведоцима — § 205. став. II. Грађ. Суд. Пост. — <i>Милован Р. Кршић</i> .	97
Чл. 42. Уговора између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Чехословачке Републике о уређењу узајамних правних односа не односи се на обезбеђења предвиђена у закону о поступку судском у грађанским парницама. — <i>Тихомир Ивановић</i> .	130
Баштинска тапија, потврђена код општинског суда, у чијој је потврди поред осталог стављено да је сопственик имања исто продао извесном лицу, не може послужити ни као почетак писменог доказа у смислу § 245. грађ. суд. пост. — <i>Добривоје Д. Бранковић</i> .	131
У радњи општ. часника издаваоца уверења о сиротном стању нема дела из § 111. у в. § 152. крив. зак., пошто инкримисано уверење не садржи сва означења која се траже законом о таксама и његовим правилником да би се могло сматрати као уверење о сиротном стању. — <i>Тихомир Ивановић</i> .	132
За привремену државину коју решава неспор. дела судија на основу чл. 2. тач. 7. измена и допуна неспорних правила и за деобу имања ради државине није надлежан избрани суд. — <i>Judex</i> .	133
Одредбе §§ 505. и 506. грађ. зак. не односе се и на деобе, извршене пред избраним судом, састављеним по прописима грађ. суд. пост., већ само на оне деобе које су извршене ван избраног суда. — <i>Тихомир Ивановић</i> .	331
Кад је у питању ортаклук за почесне спекулације трговачког карактера онда није надлежан редован грађански суд да у смислу чл. 29. Уредбе о убрзању рада код судских власти и § 434. тач. 5. грађ. суд. пост. одређује надлежност избраног суда за распре о деоби ортака. — <i>Здравко Тодоровић</i> .	134
Кад је банка продала чекове који су били без покрића, онда је она, и ако на продатим чековима нема њеног „жига“ — преноса, ипак одговорна купцу истих за повраћај купо-продајне цене у смислу § 870. грађ. зак. (Општа одлука Касационог Суда). — <i>Тихомир Ивановић</i> .	161
Нема утаје, кад је оптужени примио од тужиоца на послугу обвезнице ратне штете, па му их о року није вратио, већ пориче пријем истих. (Општа одлука Касационог Суда). — <i>Тихомир Ивановић</i> .	164
Подрум као саставни део куће, не може бити предмет засебног права својине. — <i>Тихомир Ивановић</i> .	164

За кривична дела, која чиновник учини у службеној дужности, тужба се може поднети или иследном судији или надлежној полицијској власти. — <i>Тихомир Ивановић</i>	165
За утврђивање идентитета извесног лица надлежан је редован грађански суд а не административна власт. — <i>Тихомир Ивановић</i>	166
За ортаклук на почесне шпекулације, која има за предмет куповину и рационално обрађивање непокретних имања, надлежан је Првостепени Суд за Округ Београдски а не Београдски Трговачки Суд. — <i>Д-р Видан О. Благојевић</i>	167
О покушају и нехату (једна интересантна пресуда нижег суда, прокритикована од Касационог Суда). — <i>Јов. Б. Мијушковић</i>	168
До кога се рока може истицати право „одустанице“ код продаје непокретних имања. Одлука Касационог Суда (Општа Седница). — <i>Тихомир Ивановић</i>	210
Рок за подношај регресне тужбе противу дужника, који падне под стечај, с обзиром на § 141. трг. зак. Одлука Касационог Суда (Општа Седница). — <i>Тихомир Ивановић</i>	212
О делима увреде и клевете с обзиром на § 39. војног каз. зак. Одлука Касационог Суда (Општа Седница). <i>Тихомир Ивановић</i>	214
О вештачењу пре спора и о исказима вештака у вези § 260. и 246. гр. суд. пост. (Одлука Опште Седнице Касационог Суда). — <i>Тихомир Ивановић</i>	215
О примени § 301. грађ. зак. код скидања интабулација, када постоји надинтабулација на заложеном имању. — <i>Judex</i>	216
О суђењу кривица бив. аустро-угарских официра, извршених за време окупације а над лицима која су постали наши поданици. — <i>Тихомир Ивановић</i>	216
Како да се врши саслушање сродника код питања отуђења масених непокретних имања. — <i>Д. Д. Бранковић</i> .	217
О упућивању на парницу слабије парничне стране у спорним питањима око тражења да се из списка пописа испишу пописана непокретна имања. — <i>Д. Д. Бранковић</i> .	217
О олакшицама и отежицама с погледом на примену § 60. каз. зак. — <i>Јов. Т. Мијушковић</i> .	218
Кад је издаваоцу стављено обезбеђење пре рока менице, а после издања исте, по другој исправи, може му се ставити обезбеђење и по тој меници, којој још рок није приспео. — <i>Тихомир Ивановић</i>	236
Наређење последњег става § 447. грађ. зак. односи се само на тестватора а не и на његове наследнике. — <i>Тихомир Ивановић</i>	237
Осигуравајућем Друштву се на основу полисе не може тражити отварање стечаја. — <i>Самуило Демајо, адвокат</i>	238
За решење питања о изузећу муфтије при доношењу одлука по муслиманским масама, надлежан је првостепени суд, на чијој се територији налази муфтијство — <i>Тихомир Ивановић</i>	239

Оцене и прикази

Д-р Илија М. Јелић: О браколомству. — <i>Д-р Видан О. Благојевић</i>	58
Акцијско право Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца од <i>Милорада Зебића</i> . — <i>Љубомир В. Стефановић</i>	79
Основи права о штампи написао <i>Dr. Stanko Frank</i> . — <i>Ljubomir V. Stefanović</i>	79
Д-р Илија Јелић: Крвна освета и умир у Црној Гори и Северној Албанији, докторска дисертација; Београд. — <i>Гојко Терпић</i>	136
Sava M. Šarčanić, „sudija Kasacionog Suda u Beogradu. — Die passive Wechsel-fähigkeit des Bauern nach dem geltenden Recht des Königreichs der Serben, Kroaten und Slovenen, insbesondere nach den in Serbien geltenden Vorschriften, und de lege terenda. Посебно одштампано из Zeitschrift für Ostrecht. 1928. — <i>Д. С. Пејковић</i>	240

Мисли и афоризми

— Рубрика уредника Љ. В. С. —

О дужности, закону и говору	38
О поштовању. — О влади	79
О правди и врлини	139

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

О правди и трпељивости	179
О власти. О закону	240

Ковчежић судских грешака

Једна погрешна одлука Битољског Првостепеног Суда. — <i>Аџанасије Н. Сошировић</i>	37
--	----

Белешке

— Рубрика уредника Љ. В. С. —

	Страна
Годишња Скупштина Удружења Јавних Правозаступника	38
Свечаности у Ренсу	38
Претплата за судије и судско особље	38, 60
Veliki ukaz о amnestiji	38
Састав одељења и распоред рада у Државном Савету	39
Састав одељења у Касационом Суду	40
Састав одељења Београдског Апелационог Суда за 1928. год.	40
Постављења, разрешења и оставке јавних правозаступника	40, 60, 80, 100, 140, 180, 220, 240
Премештај председника судова	40
Кретање судија	40, 60, 80, 100, 140, 180, 220, 240
Из Духовног Суда	40
Порез на приход од несамосталног рада	40
Претплатницима	40
Управа Удружења Јавних Правозаступника	59
Промене у Касационом Суду и у Столу Седморице	60
Управни Суд у Београду	60
У Министарству Правде	60, 80
Више судије	60, 80, 100, 140, 179, 220, 240
Одбор за испитивање судијских кандидата	60
Исправке	60, 100, 189, 220
Национални Савез Југословенских Адвоката	80
Наши делегати за Француску	80
Наш закон и судски закони	80
Напомене	100, 240
Земаљски конгрес адвоката	139
Наш делегат у Међународном Савезу Адвоката	139
Наша делегација код Министра Иностранних Дела	139
Закон о адвокатима	179
Од Уредништва	180
Обнародовање закона о адвокатима	220
Годишња скупштина Адвокатског Удружења	220
Менични Закон, Чековни Закон и Закон о Државном Тужиоштву	220
Касациони Суд у Загребу	220
Правилник за извршење закона о адвокатима	220
Објашњења новог меничног закона	240

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Д
А
И
О
Т
Е
К
А

БРАНИЧ

Година XIII (IV)

Београд, јануар — фебруар 1928.

Број 1—2

УРЕДНИШТВО: КНЕЗ МИХАЈЛОВА УЛ. 17/1

ИЗДАВАЧ: КЊИЖАРНИЦА „ПОЛЕТ“

Protivpravnost nečinjena kod krivičnih dela činjenjem

— Dr. Toma Živanović, profesor Univerziteta. —

I.

Činjenje je protivpravno (prema tome protivdužnosno i krivično delo sačinjavajuće) samim tim, što je ono radnja izvršenja (podstrekavanja ili pomaganja) izvesnog prouzrokovanja posledice (dela), u kaznenom zakonu predviđenog i uslovima inkriminacije odgovarajućeg, i ne postoji koji od osnova isključenja protivpravnosti (nužna odbrana, pristanak i t. d.). To isto važi i za nečinjene kod krivičnih dela nečinjenjem (t. zv. pravih krivičnih dela nečinjenjem), t. j. kad je ono u kaznenom zakonu izrično označeno (n. pr. §§ 51, 184 i 327 t. 1 k. z.) kao *isključiva* radnja izvršenja izvesnog krivičnog dela (ili kad je podstrekavanje i pomaganje nečinjenjem, kakvih slučajeva nema, u zakonu izrično izjednačeno s pozitivnim saučešćem).

To međutim ne važi za nečinjenje kod krivičnih dela *činjenjem*, posmatranih kao celina. Kod ovih krivičnih dela nečinjenje nije *protivpravno* (prema tome protivdužnosno i krivično delo zasnivajuće) samim tim, što je njime prouzrokovana posledica i ne postoji nijedan osnov isključenja protivpravnosti, već treba pored ovoga da postoji za izvršioca nečinjenja *pravna* dužnost na radnju, koju je mogao izvršiti i koja je mogla otkloniti posledicu, pravna dužnost na *činjenje* dakle. To isto važi i za *podstrekanje* i *pomaganje* nečinjenjem, i to uopšte kod svih (pravih i nepravih) krivičnih dela nečinjenjem.

1. Prosta *moralna* dužnost na radnju nije dakle dovoljna.¹⁾ To isto važi naravno i za prostu *religijsku* dužnost.

2. Nije dovoljna ni *opšta* pravna dužnost na *ukazivanje pomoći* u slučaju opasnosti. Takva se dužnost na ime ne prostire na *otklanjanje* posledice, na stvaranje prema tome jedne obaveze prema ugroženom licu (što bi, kako se umesno veli,²⁾ značilo „jednu nesnošljivu prirodu, već samo na *pomoć*“³⁾. Takva je dužnost

postavljena n. pr. u § 327 t. 4 srp. k. z., § 360 t. 10 nem. k. z., čl. 475 t. 12 franc. k. z.

3. Bez značaja je, da li pravna dužnost u opšte nije ispunjena (dete, koje je umrlo od gladi, u opšte nije hranjeno) ili je samo *nedovoljno* ispunjena (od gladi umrlo dete je nedovoljno hranjeno).⁴⁾

4. Prema nekima nečinjenje je protivpravno, čim se je posledica mogla činjenjem da otkloni, čim je dakle ono uzrok posledice.⁵⁾

Prema pretežnom mišljenju u Francuskoj književnosti međutim obratno je postojanje *pravne* dužnosti na činjenje nedovoljno, da se prouzrokovanje posledice nečinjenjem oglasi za krivično delo. Po tome gledištu nečinjenjem se može izvršiti krivično delo isključivo onda, ako je ono u samom *kaznenom zakonu* izjednačeno s činjenjem, t. j. samo u slučaju niže pod II 1 iznetom.⁶⁾ Navodi se kao razlog to, što bi se inače krivična dela stvarala od teorije i suda, putem *analogtje*. Ova primedba u stvari nije tačna, jer je ovde u pitanju isključivo protivpravnost, a ne i samo prouzrokovanje, za koje se pretpostavlja, da postoji i da je u kaznenom zakonu predviđeno. Nije međutim ni u koliko protivno principu zakonitosti i neanalogije uzeti,

Träger 67 i sl., Garçon art. 295, n. 22 („postoji, veli, moralna greška, ne krivično delo“, navodeći više primera). Prot. međutim staro francusko i nemačko pravo kao i kanonsko. Prema njima je dužnost ukazivanja pomoći postojala u slučaju smrtno opasnosti. Neispunjavanje ove dužnosti je dakle sačinjavalo ubistvo (svršeno ili pokušano).

¹⁾ Up. Frank § 1 IV.

²⁾ Aldosser Inwiefern können durch Unterlassungen strafbare Handlungen begangen werden? (1882) 94.

³⁾ Tako Garraud Traité 1 (n. 99) 208—212 (izrično ili prečutno), Garçon art. 295, n. 18, 22, 27, 31, 32 (samo izrično), Roux Cours (§ 22) 27.

Protiv se izjasnio Garçon i u konsultaciji, koju je dao (b. Garraud 1 207 pr. 11) u afəri g-djice Monier. Sud u Poatjeu je na osnovu te konsultacije odlučio (i ako neosnovano), da se (zakonom od 1898) dopunjen čl. 312 franc. k. z. (al. 6) ne odnosi na slučaj nedavanja hrane i negovanja duševno obolelih, već samo na decu.

Naprotiv prema Labor-d-u (n. 52 b) dovoljno je (kao i prema Ra ut er-u) za izjednačenje nečinjenja s činjenjem „u zakonu predviđenim“ postojanje u opšte „pravne dužnosti na sprečavanje posledice“. Tako isto i Prins n. 173 (navodeći za primer slučaj pravne dužnosti roditelja, prema čl. 203 belg. gradj. z., da hrane svoju decu).

⁴⁾ Up. Frank § 1 IV 1, v. Liszt § 30 pr. 5, Meyer — Allfeld § 22 pr. 45, Stammler Die Lehre vom richtigen Rechte (1902) 489, Träger Das Problem der Unterlassungsdelikte im Strafrecht (1913) 66 i sl.

²⁾ Träger op. cit. 67 i sl.

³⁾ Up. Ortolan n. 605—607, v. Liszt § 30 pr. 5,

да se u kaznenim zakonima za ocenu postojanja protivpravnosti upućuje prećutno i na druge zakone (za *običajno* pravo v. niže). To je na-protiv nesumnjiv zahtev pravičnosti i ističe iz duha zakona i principa zakonitosti.

II.

Pravna dužnost na činjenje će postojati, t. j. nečinjenje će biti (pravno) protivdužnosno, i prema tome *protivpravno*, te će na taj način zasnivati *krivično delo* (nepravo krivično delo nečinjenjem):

1. Kad je nečinjenje u samom kaznenom zakonu *izričito* označeno *pored* činjenja (n. pr. §§ 165, 180 al. 2, 261 t. 4 st. 1, 263 t. 3 k. z.) kao radnja izvršenja izvesnog krivičnog dela¹⁾.

2. Kad je činjenje *drugim* kojim *zakonom*, *izričito* ili *prećutno*, *označeno kao pravna dužnost*. Tako je dužnost roditelja, da hrane svoju decu, propisana u građanskom zakoniku (§ 115). Postojalo bi prema tome ubistvo, ako ne bi hranili dete, tako da ovo umre.²⁾

Zakon, na kome se zasniva dužnost činjenja, a o kome je ovde reč, ne treba da je *kazneni* zakon (kao što to v. *Liszt*³⁾ uzima), jer ako je on to, onda postoji *prethodni* (1°) slučaj protivpravnosti nečinjenja.

Prema nekima⁴⁾ je dovoljna i pravna obaveza zasnovana *običajnim* pravom. No ovo je gledište u sukobu, bar u izvesnoj meri, s duhom principa zakonitosti, koji zahteva jedan odredjen i nekolebljiv pravni tekst, kao što su to zakoni.

3. Kad je *dužnost činjena*, *izričito* ili *prećutno*, *ugovorom odredjena*⁵⁾. Tako se ugovorom o službi bolničar obavezuje na negu bolesnika, nadzornik kupatila na spasavanje davljenika, dadilja

¹⁾ v. *Liszt* (§ 30 II) podvodi ovaj slučaj pod sledeći, i ako se oni jedan od drugog u osnovu razlikuju: tamo je samo pravna dužnost zakonom zasnovana, dok je ovde celo krivično delo, krivično delo činjenja nečinjenjem zakonom zasnovano.

²⁾ Up. *Frank* § 1 IV 1, v. *Liszt* § 30 I 1 (koji svojom formulom obuhvata neumesno i sledeći, kao i prethodni slučaj), *Meyer-Allfeld* § 22 VIII 3 (kao i v. *Liszt*, ali dajući bolju formulu: Pravna se dužnost može zasnivati „na osobenom naredjenju prava“, i to „bilo neposredno“ (n. pr. obveza roditelja na hranjenje dece), bilo na osnovu kog „ugovornog odnosa“.

³⁾ § 30 II.

⁴⁾ *Frank* § 1 IV 1, *Träger* op. cit. 97.

⁵⁾ Kao što je u prethodnoj prim. pomenuto, v. *Liszt* i *Meyer-Allfeld* spajaju (za razliku od *Feuerbach-a* § 24: „zakon ili ugovor“) ovaj i prethodni slučaj u jedno, pod „osobenu zapovest (naredjenje) pravnog poretka (odn. prava)“. Ovo je netačno, jer bi se tu imala onda podvesti i zapovest običajnog prava, pošto je i ovo sastavni deo „pravnog poretka“, „prava“. Zato se slučajevi zakonske obveze i ugovorne obveze moraju smatrati kao zasebni osnovi pravne dužnosti na činjenje. — Shvatanje ugovorne pravne dužnosti nije protivno principu *nullum crimen sine lege*, pošto se tu obvezao sam izvršilac, dakle individualno i voljno.

na nadziravanje dece. To će biti slučaj i onda, kad se A obaveže licu B, da će mu pomoći u izvesnoj opasnosti i to ne učini.

4. Kad *dužnost činjenja ističe iz delatnosti (činjenja) subjektive*, koja je *prethodna nečinjenju*, a to će biti onda, kad je ova delatnost u *uzročnoj vezi* sa posledicom.⁶⁾ Tako ako A svojom neprotivpravnom radnjom (na pr. operisanjem, podizanjem kakve gradjevine) ili kakvom protivpravnom neumišljajno izvršenom radnjom (na pr. ispuštanjem cigarete na pod u kom stovarištu ili zatvaranjem nekoga ili bacanjem nekoga u vodu) stvori opasnost po život izvesnog lica ili po nečiju imovinu ili prouzrokuje kakvu štetu, on je obavesan, da opasnost i štetu po mogućstvu otkloni. Ako je to umišljajno ili nehatno propustio, biće krivično odgovoran (za ubistvo, povredu stvari, umišljajnu paljevinu, umišljajno lišenje slobode i t. d.).

a) Bez značaja je dakle, da li je izvršilac bio svestan kauzalnog karaktera one delatnosti, t. j. opasnosti njome proizvedene.⁷⁾ Šofer, koji je naišao nesvesno ili nehatno na nekoga, dužan je da zaustavi ili skrene automobil (ako ta dužnost već nije — v. 2 — zakonom zasnovana). Inače će (pod pretpostavkom naravno mogućnosti zaustavljanja ili skretanja na vreme) odgovarati za umišljajno ubistvo ili telesnu povredu.

b) Ako je izvršilac još pri preduzimanju one delatnosti išao na proizvodjenje krivično-pravne posledice, ili je u opšte bio svestan (umišljaj) ovog proizvodjenja, onda je docnije nečinjenje pravno irelevantno, i njegova se radnja sastoji u činjenju, u vršenju operacije n. pr.⁸⁾

c) Počinjanje otklanjanja opasnosti od *drugoga* proizvedene (počinjanje n. pr. spasavanja davljenika, koji je ušao u duboku vodu, i ako je neplivač, ili koga je neko gurnuo u vodu) ne zasniva međjutim samo sobom dužnost, da se

⁶⁾ Neodredjeno v. *Liszt* § 30 II 2 i *Meyer-Allfeld* 7. izd. 163 (oboje: „iz prethodnog činjenja, koje predstavlja nečinjenje kao protivdužnosno“). No u poslednjim izdanjima oni su (v. *Liszt* ib., *Meyer-Allfeld* § 22 VIII 3) učinili ispravku, koja odgovara našem shvatanju datom još u 1. izd. Naglašavaju na ime obojica, da prethodna delatnost, o kojoj je reč, treba da je takva, da „ugrožava tuđe interese“ (v. *Liszt*), da je stvorila »stanje opasnosti“ (*Meyer-Allfeld*). — Up. i *Frank* § 1 IV 2 (koji opet spaja prethodan i ovaj slučaj u jednu formulu: „kad je obveza otklanjanja posledice pravno punovažno primljena“). *Prot. Landsberg* 192 isl., *Sturm Passim*.

⁷⁾ Tako *Träger* 94, v. *Liszt* § 30 II 2, *Finger* 1 291. *Prot. Frank* § 1 IV 2 (potrebna svest, ne izjavljavajući se ipak apsolutno protiv).

⁸⁾ Up. *Frank* § 2 IV 2, v. *Liszt* § 30 II 2, *Prins* n. 174 (kad plivač nauče, veli, u vodu svog neveštog druga, da ga nauči plivanju, a s umišljajem neispunjenja obećanja, i pusti ga da se udavi, postojaće krivično delo činjenjem).

otklanjanje produži do kraja.¹⁾ Neće dakle za njega postojati krivično delo (n. pr. ubistvo utopljenika).

III.

U rimskom pravu je kod deteubistva nečinjene nedavanjem hrane bilo izjednačeno s činjenjem.²⁾ Kanonsko pravo je kod ubistva u opšte bilo izjednačilo nečinjenje s činjenjem, smatrajući kao ubicu onoga, koji je čoveka mogao spasti od smrti, pa to nije učinio.³⁾ Postojala je dakle opšta dužnost ukazivanja pomoći u slučaju smrtno opasnosti, i neispunjavanje iste je sačinjavalo krivično delo ubistva (svršeno ili čak i pokušano). Ovo je gledište bilo zastupljeno i u starom italijanskom, francuskom⁴⁾ i nemačkom⁴⁾ pravu i teoriji, na-

¹⁾ Up. Frank § 1 IV 2 (ko je otpočeo, veli, da povraća život davljeniku trljanjem, nije samim tim obvezan, da produži do početka spontanog disanja; inače bi bila posledica to, da bi se svaki čuvao da pritekne u pomoć licu u nuždi), Sauer 452,461. Prot. Klee 421.

²⁾ L. 4, Dig. 25,3: Necare vedetur non solum is, qui partum perocat, sed et is, qui abjicit aut qui alimonia denegat.

³⁾ Cap. X, De homicidio.

⁴⁾ Jousse 3 506, Loysel Institutes coutumières liv 6 tit. 1, n. 5: qui peut et n'empêche, pêche. Comp. Ortolan n. 604, Gárraud 1 n. 99 I, Roux 96. Navodio se je (v. Ortolan n. 604) u prilog ovog shvatanja i je dan tobožnji egipćanski zakon: „Ako se nadje na putu

ročito u pogledu ubistva deteta. Spor se je vodio samo oko toga, da li se za ubistvo nečinjenjem treba da kazni blažije no za ubistvo činjenjem (tako italijanski pravници od glosatora do *Farnactja*, *Carpzow*,) ili isto (tako *Böhmer*).

Zakonici iz 18 veka inkriminišu takodje pojedine slučajeve ubistva nečinjenjem. Tako Prusko Zem. Pravo čl. 1620 kazni, arbitrarno, bolesničkog čuvara, koji prouzrokuje smrt bolesnika njegovoj nezi poverenog nenegovanjem. Čl. 87. al. 5 Tereziane pak propisuje prostu kaznu mačem (bez nabijanja tela na kolac) za majku, „koja bi prostim nečinjenjem prouzrokovala smrt svoga deteta“.

Tek se je međutim u teoriji i zakonodavstvu 19. veka pitanje o inkriminaciji nečinjenja kod krivičnih dela činjenjem (kao i malo kasnije o njegovom kauzalnom karakteru) postavilo na opšti način. U kaznenim zakonima još iz prve polovine 19. veka, kao i u franc. k. z., nalazi se već na ime veći broj izričnih inkriminacija nečinjenja kod raznih krivičnih dela činjenjem. U teoriji pak i praksi se postavlja pitanje, da li se i kada nečinjenjem mogu izvršiti i druga krivična dela činjenjem.

neko koga ubijaju ili koji se zlostavlja, pa mu se ne pomogne kad se može, osudiće se na smrt.“

⁵⁾ Up. v. Liszt § 30 III.

Pitanje izjednačenja naših zakona

— Dr. Lujo Bakotić —

izvanredni poslanik i opunomoćeni ministar

II. Administrativni zakoni

(Nastavak)

Ministarstvo Inostranih Dela

Uskoro će Narodna Skupština imati da se bavi projektom zakona o centralnoj upravi zemlje. Tom prilikom prirodno bi bilo da se vodi reč i o organizaciji naših centralnih nadležstava. Ta organizacija može do duše da se sprovede i putem uredbe; ali kako je to pitanje usko vezano sa troškovima koji treba da udju u budžet, biće potrebno da o tome rešava i parlament.

Zakonom o centralnoj upravi zemlje, po onome što se do sada u javnosti čulo, smanjiće se broj Ministarstava. Glavni bi njegov cilj prema tome bila štednja. Međutim taj cilj se ne može postići prostim brisanjem nekoliko Ministarstava, jer se za reorganizaciju Ministarstava koja će ostati ne može u napred i na pamet kazati koliko će zapasti njihova administracija. Dobro organizovanje nekih Ministarstava moći će da se sprovede sa manjim troškovima no što su da-

našnji, ali će ono kod drugih zahtevati veće izdatke. Izjednačenjem zakona u celoj zemlji moći će se valjda smanjiti troškovi Ministarstva Unutrašnjih Dela, Pravde, Finansija i Prosvete, ali se neće moći smanjiti troškovi drugih Ministarstava.

Neće moći u prvom redu da se smanjuju troškovi Ministarstva Inostranih Dela, nego će oni verovatno morati da se povećaju. Jer kao što je danas organizovano ono predstavlja jednu mašinu koja ne može dobro funkcionisati.

To je naglašeno više puta i u našoj javnoj štampi. Od te konstatacije, učinjene na brzu ruku, izvodjen je sasvim proizvoljno zaključak da naša diplomacija ne valja i da je treba zameniti boljom. Najveća vika podignuta je protiv naših predstavnika na strani. Neverovatna je brzina kojom se mi zadovoljavamo prvim neproverenim tvrdjenjima, da iz njih, pod zaštitom neodgovornosti, izvodimo kategoričke zaključke,

WWW.UNILIB.RS.

— mi koji smo obično tako basnoslovno spori u svršavanju ma kojeg pozitivnog posla. Međutim stvari sa našim diplomatskim osobljem na strani ne stoje kao što su predstavljene od naše štampe. Među našim diplomatskim i konsularnim činovnicima na strani ima ih i vrlo dobrih i dobrih i, naravno, kao što to u celom svetu biva, i slabijih. Ali posle te prve konstatacije treba odmah priznati i to da je vidljiviji rezultat rada i vrlo dobrih i dobrih i slabijih naših diplomata na strani skoro potpuno jednak.

Prema tome je jasno da u organizmu koji pokreće i u kome se razvija delatnost našeg diplomatskog života mora biti negde nešto što nije u redu, što koči, što nije živo.

U našoj štampi je bilo reči i o tome da naša poslanstva na strani ne dobijaju skoro nikada obaveštavanja o stanju naše politike u zemlji, da primaju vrlo oskudne instrukcije i da su osudjena na to da svršavaju samo tako zvane kurentne poslove. Da je to tako onda bi jedini zaključak koji bi se iz toga mogao logički da izvede bio ovaj: da kada bi svi naši diplomati na strani bili sami Bizmarci ili Talierani i svi naši konsuli sami Šlibeni, njihov rad ne bi mogao biti drukčiji no što je onaj na koga se naša štampa žali. Jer poslanici i konsuli na strani, ma koliko sposobni bili, ne predstavljaju same sebe, nego su oni organi Ministarstva Inostranih Dela, a ako ono čuti, ne mogu oni na svoju ruku da istaknu darove svoje besedničke ili spisateljske veštine, a s druge strane poslanici na strani nemaju pred sobom pregled konaca celokupne svetske politike, već se ti konci mogu da nadju jedino u centrali koja je prema tome jedina u stanju da ih uputi kako imaju da udešavaju svoj rad, da bi isti bio u harmoniji sa direktivama politike koju vodi zemlja.

Rad u Ministarstvu Inostranih Dela nije jednostavan, on je kompleksan, a da bi bio koristan on treba da bude dobro organizovan. Ako se u njemu glavna briga posvećuje svršavanju tekućih poslova, onda znači da se zanemaruje glavni cilj Ministarstva Inostranih Dela, naime živo i svesno provodjenje aktivne politike. Zanemaruje se dakle onaj rad za koji se i za Ministra Inostranih Dela i za celo Ministarstvo i za sva predstavništva na strani može i treba spominjati poznati Danteov stih

Qui si parrà la tua nobilitate.

Kad je dijagnoza gotova, lakše je naći bolisti lek.

U svim Ministarstvima Inostranih Dela kulturnih zemalja na čelu važnijih odeljenja nalaze se činovnici u najvišem rangu karijere, koji su više vremena proveli kao poslanici ili kao konsuli na strani, koji imaju potrebno iskustvo diplomatskih poslova, poznanje prilika stranih kancelarija, i praksu i znanje potrebni da politici koju vodi Ministar Inostranih Dela daju onu

pravnu i diplomatsku formu koje su potrebne za osiguranje uspešnoga rada i za održavanje reputacije zemlje, i koja, prema tome, imaju onaj autoritet kompetencije koji je neophodan za davanje uputstava predstavništvima na strani za njihovo neposredno svršavanje poslova u zemljama u kojima se ona nalaze, taj autoritet ne znači ništa drugo, ali ni ništa manje, nego autoritet celog Ministarstva, pa i samog Ministra Inostranih Dela. Ako pamet, duhovitost, pa i genijalnost Ministra mogu da daju idejni pravac i idejnu sadržinu rada, oni ipak ne mogu da stvaraju i ambijent koji treba da ih formalno varorizuje. Takav ambijent ne može da se improvizuje iz ničega, jer je on plod izvežbane i vešte tradicije rada i manira, bez kojih se ne može ni misliti na uspeh, koji je uvek nagrada nečije zasluge. Eto ta tradicija rada i manira, to je izvor autoriteta koji uliva poštovanja, održava prestiž i osigurava mogućnost uspeha, i takav je autoritet potreban nadležstvu pozvanom da predstavlja zemlju u društvu naroda.

Pitanje racionalnog organizovanja Ministarstva Inostranih Dela vrlo je važno, i njegovo rešenje ne može i ne sme da se odlaže. Ako je sadašnja međunarodna politička konstelacija relativno povoljna za vođenje naše spoljne politike, ona se ipak ne može uspešno voditi sa jednim rdjavo organizovanim Ministarstvom Inostranih Dela. Ali mi moramo voditi računa i o činjenici da međunarodni odnosi mogu da se promene na našu štetu, i ako se to desi, kako ćemo sačekati tu promenu sa jednim Ministarstvom Inostranih Dela sistematski uređenim tako da mora biti nesposobno za davanje korisnog i uspešnoga rada? Ne treba zaboraviti da kroz Ministarstvo Inostranih Dela idu struje od kojih zavisi mir i rat, i prema tome treba biti svesan neoborive istine da je organizam Ministarstva Inostranih Dela vrlo delikatan, da se nesme pustiti da na zubne točkove njegove mašinerije padne rdja, i da ti točkovi ne smeju biti od lima, nego da oni treba da budu od najskupljeg čelika.

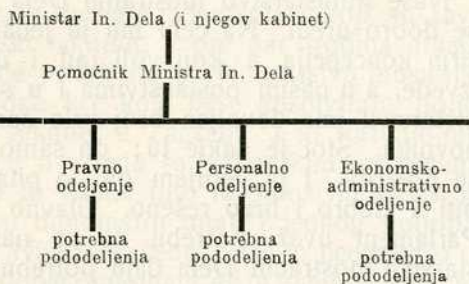
Maniju štednje pod svaku cenu u pitanju organizacije Ministarstva Inostranih Dela možemo jednog dana da platimo i suviše skupo i u novcu i u krvi.

Jedno organsko sistemizovanje Ministarstva Inostranih Dela mora da vodi računa najpre o tome da su predstavništva na strani sastavni deo organizma preko koga ima da se sprovede spoljna politika. Ministarstvo je stablo tog organizma, predstavništva na strani su njegove grane. I kao što su grane potrebne drvetu da kroz njih diše i prima svetlost i toplotu, tako su poslanstva i konsulati potrebni Ministarstvu da kroz njih primi kucaje političkog i ekonomskog života stranog sveta; ali kao što grane ne mogu da žive ako ne primaju hranu od

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

stabilia od žila, tako ni poslanstva ni konsultati ne mogu da funkcionišu ako ne primaju idejne hrane od samog Ministarstva.

Po mom shvatanju jedno racionalno organizovano Ministarstvo Inostranih Dela trebalo bi da izgleda ovako:

Konsularno odeljenje moglo bi biti spojeno ili sa političkim ili sa pravnim odeljenjem. Ima razloga i za jednu i za drugu soluciju. Ja bih bio za njegovo spajanje sa političkim odeljenjem.

Šefovi političkog, pravnog i personalnog odeljenja treba da budu stariji iskusni činovnici u najvišem rangu karijere, jer pored autoriteta, koji daje sprema i sposobnost, oni na tim mestima treba da imaju i autoritet hijerarhijskog položaja.

Za šefa političkog odeljenja trebalo bi uzeti onoga poslanika na strani koji se je svojim radom najviše istakao; za šefa pravnog odeljenja trebalo bi da se uzme jedan dobar praktičan pravnik; šef personalnog odeljenja trebalo bi da bude jedan stariji činovnik koji dobro poznaje ceo personal Ministarstva i predstavništva na strani. On bi trebalo da bude u najvećem rangu karijere zbog toga što su personalna pitanja vrlo deliktne prirode, i što za to treba da šef personalnog odeljenja ima i autoritet svog hijerarhijskog ranga. Šef ekonomsko-administrativnog odeljenja trebalo bi da bude jedan dobar administrator.

U krupnim linijama rad bi ovako tekao:

Kao što je prirodno Ministar je onaj koji daje pravac celokupnom radu i koji treba da bude obavešten o toku svih poslova. Pomoćnik mu u tome, kao što mu i ime to kazuje, pomaže. Pomoćnik bi trebalo svakog dana da prima šefove odeljenja koji imaju da mu referišu o poslovima svojih odeljenja, i da o tome referišu Ministru. Naravno je da Ministar može i direktno da pozove k sebi pojedine referente u cilju detaljnijeg raspravljanja pojedinih pitanja i davanja detaljnih instrukcija. Ali je apsolutno potrebno da se sav posao referisanja o poslovima pojedinih odeljenja koncentriše u licu Pomoćnika koji opći redovno sa Ministrom. Pojedinih pak šefovima odeljenja referišu šefovi njihovih pododeljenja.

Šef političkog odeljenja ima da se bavi svima čisto političkim odnosima sa stranim

državama. Ti se poslovi razradjuju u pojedinim pododeljenjima i šef odeljenja ima da pazi da oni budu razradjeni u harmoniji sa političkim pravcem koji je usvojio Ministar Inostranih Dela. On obaveštava Poslanstva na strani o političkim događajima i o reperkusiji strane politike u zemlji, šalje njima opšta i specijalna uputstva za njihov rad, traži od njih detaljne izveštaje po pitanjima koja interesuju našu politiku, sastavlja i pregledava note koje se iz njegovog odeljenja šalju raznim poslanstvima akreditovanim kod nas.

Za taj rad zahteva se bez sumnje lice koje ima mnogo znanja i iskustva, i samo pod direkcijom takvog lica može da se radi kako treba i mogu se obrazovati dobri i spremni diplomatski činovnici. I kada se političko odeljenje tako uredi, ono će postati glavni točak u mehanizmu Ministarstva Inostranih Dela i dobra škola za obrazovanje jednog spremnog diplomatskog osoblja. Tako bi to odeljenje moglo da postane osnivačem dobro formiranih tradicija bez kojih se ne može ni zamisliti rad Ministarstva Inostranih Dela.

Ne manje važno od političkog odeljenja jeste pravno odeljenje. Ono ima da se bavi ugovorima, pravnim pitanjima u opšte i u vezi sa ugovorima, ima da drži evidenciju svih međunarodnih ugovora, koji važe za našu zemlju, da se stara o štampanju zbirke svih tih ugovora, koja ima da se drži u Ministarstvu (takvu zbirku trebalo bi da imaju sva odeljenja a i pododeljenja Ministarstva) i u svim predstavništvima na strani, da daje pravna mišljenja o pitanjima koja zasecaju u nadležnost Ministarstva Inostranih Dela, ali koja mogu da imaju dejstva na odnose sa stranim državama, da opšti sa resornim Ministarstvima u zemlji, da daje uputstva poslanstvima na strani u pogledu pravnih pitanja.

Ekonomsko-administrativno odeljenje ima da se bavi internom administracijom Ministarstva, snabdevanjem predstavništava na strani, nadzorom blagajničkog pododeljenja, koje bi trebalo da je čisto izvršna vlast koja ima samo da izvršuje naredbe koje prima od ekonomsko-administrativnog odeljenja. Ekonomsko-administrativno odeljenje ima da sastavlja budžet Ministarstva Inostranih Dela, da pazi da se troškovi vrše u granicama budžeta i da traži, ako je potrebno, i vanredne kredite, i da vodi prepisku sa Ministarstvom Finansija, pa i sa drugim Ministarstvima i sa Glavnom Kontrolom po pitanjima ekonomsko-administrativne prirode. Ono ima da pazi da blagajničko pododeljenje šalje na vreme predstavništvima na strani kredite koji im se doznaju, a samo im šalje naloge za isplatu koje upućuje istovremeno i blagajničkom pododeljenju i predstavništvima na strani, svakome prema cilju u kome se izdaju. Pred-

stavništva na strani imaju da ekonomsko-administrativnom odeljenju svakog meseca šalju priznanice na primljene sume i opravdanja (priznanice) učinjenih troškova. Za sume primljene na ime kancelarijskih troškova dovoljno je da potvrde njihov prijem, dok se učinjeni izdatci nemaju da opravdavaju naročitim priznanicama, jer se te sume izdaju paušalno. Ovakvom odredbom oslobodili bi se poslanici i konsuli na strani nepotrebne i zamorne gnjavaže registrovanja i opravdanja i najsitnijih kancelarijskih troškova, u što sad troše dobar deo svoga rada, i olakšao bi se u veliko i rad Glavne Kontrole. To sam sada detaljnije izneo, jer je to pitanje, koje je i sebi jedna sitnica, kod nas neverovatno besmisleno komplikovano, dok ono treba da ostane sitno, a postaće takvo jedino paušaliziranjem kancelarijskih troškova predstavništava na strani, kao što se to praktikuje svuda osim kod nas.

Takvim sistemisanjem Ministarstva Inostranih Dela, olakšao bi se i mogao bi se uspešno valorizirati rad samog Ministra. Pomoćnik Ministra, oslobođen administrativnih i personalnih pitanja, postao bi pravi pomoćnik Ministrov u vođenju spoljne politike i Ministarstvo Inostranih Dela postalo bi jedno nadležstvo sposobno za život, u kome bi podela rada bila racionalno izvedena, jer bi se taj rad organski raspodelio i koncentrisao.

Još nešto. Kao i u svim nadležstvima, tako i u Ministarstvu Inostranih Dela ima više puta poslova koji zasecaju u nadležnost dvaju ili više odeljenja. U takvim slučajevima njihovo rešenje ili zavisi od nekog prejudicialnog pitanja koje ima da rešava odeljenje A, dok njegovu suštinu treba da rešava odeljenje B ili pak spada bez sumnje u nadležnost odeljenja B ali njegovo rešenje treba da se saopšti i odeljenju A. U prvom slučaju odeljenje B treba da se obrati odeljenju A pre meritornog rešavanja odnosnog pitanja i da traži da ono reši ono prejudicijalno pitanje pa da mu vrati odnosni predmet, a u drugom slučaju da saopšti odeljenju A svoje već gotovo rešenje.

Sve to, naravno, mora da ide brzo i lako i bez nepotrebnih pisanija. Ali svi ti, pa i drugi slučajevi, trebaju da se predvide u naročitom „Poslovnom Redu“ Ministarstva Inostranih Dela. Tim „Poslovnim Redom“, ima da se utvrdi red poslova u pojedinim odeljenjima i pododeljenjima, način kako se imaju držati arhive, registri i delovodni protokoli, da se propisuju formulari za kurentne poslove, i ti formulari da se štampaju, tako da se odnosni poslovi mogu da svršavaju prostim popunjavanjem praznih mesta u formularima, što olakšava rad i omogućava ga sa manjim brojem personala. Tim putem bi se i olakšao rad i sprečilo se da razna

odeljenja rade na jednom istom poslu, i da jedno odeljenje ne zna šta radi drugo odeljenje, i da rad jednog odeljenja bude u protuslovlju sa radom drugog odeljenja.

To bi bile glavne linije jednog racionalnog sistemisanja Ministarstva Inostranih Dela.

Naše Ministarstvo Inostranih Dela može da se dobro uredi. Na čelu mu je jedan Ministar širih koncepcija a koji voli rad i ume da ga izvede, a u našim poslanstvima i u samom Ministarstvu ima dovoljan broj vrlo spremnih činovnika. Štof je dakle tu; on samo treba da se prekroji. I ja verujem da to pitanje može biti i dobro i brzo rešeno. Glavno je da naš Parlament uvaži potrebu da se našem Ministarstvu Inostranih Dela daju potrebna sredstva za njegovo celishodno organizovanje.

U granicama predloga koji sam sad izneo povišenje tih sredstava bilo bi inače vrlo skromno: samo tri činovnika u rangu poslanika i kredit za štampanje zbiraka ugovora. Kad se uvaži da su u stranim Ministarstvima i šef protokola i šef glavne arhive i šef administrativnog odeljenja, a i neki šefovi pododeljenja, u rangu poslanika, — to je očevidno da je gornji moj predlog zaista skroman.

Za pravilno funkcionisanje Ministarstva Inostranih Dela neophodno je potrebno da u njemu ima izvesan broj viših i najviših činovnika, isto tako kao što je potrebno da u glavnom generalštabu ima izvesan broj viših i najviših oficira. Za to i insistiram na tom, po mom shvaćanju, principijelnom i kapitalnom pitanju.

Što se pak tiče detaljnog organizovanja pojedinih odeljenja, ili, ako ih se hoće tako nazvati, pojedinih direkcija, odeljenja i odseka, taj posao nije mnogo težak, a u našem Ministarstvu Inostranih Dela ima ljudi koji imaju svu spremu da ga vrlo dobro rešavaju. I ja mislim da bi u detaljnom organizovanju mogao da se nadje i način da se postignu i uštede koje bi mogle donekle kompensirati izdatke na ona tri najviša činovnika koji bi trebali da postanu šefovi političke, pravne i personalne direkcije i na štampanje zbirke ugovora.

Najzad potrebno je da se pro futuro izmeni odredba čl. 41. uredbe o organizaciji Ministarstva Inostranih Dela prema kojoj može da postane činovnik tog Ministarstva lice koje je apsolviralo jedan fakultet. Taj način izražavanja, od koga je došla i reč „fakultetlja“, jeste jedan nepantetiran naš specijalitet, koji bi mogao da pretenduje na patent neodredjenosti. Za označavanje kvalifikacije nekog lica koje je apsolviralo neki universitetski fakultet, reči „fakultet“ treba uvek davati i reč koja tumači i o kom je fakultetu govor, isto tako kao što reči „boja“ treba uvek dodati reč „zelena“, „plava“ i „bela“, i t. d., da se zna o kojoj je boji reč. Lica koja su apsolvirala universitetske nauke jesu ili prav-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

medicinari, ili filosofi, ili teolozi. Kod nas ima još i tehnički i poljoprivredni fakultet. A po našem zakonu o činovnicima gradjanskog reda i po gore navedenom članu uredbe o organizaciji Ministarstva Inostranih Dela svako lice koje je svršilo ma koji fakultet može da postane činovnik Ministarstva Inostranih Dela. I mi imamo u karijeri i činovnike koji su završili teološki fakultet, a pre par godina tražilo je da bude primljeno u Ministarstvo Inostranih Dela i jedno lice koje beše apsolviralo poljoprivredni fakultet u Zagrebu. I to traženje bilo je potpuno u skladu sa zakonskim propisima, i da je u to vreme bilo raspoloživih mesta, mi bi dakle u diplomatiji imali i jednog poljoprivrednika. Nije isključeno da bi to lice moglo da postane i dobar diplomata, ali bi to bilo bez sumnje njegova lična zasluga neodvisna od poljoprivrednog fakulteta. Medjutim se zahtevanje kvalifikacije postavlja ne obzirom na nepredvidljive mogućnost da neko koji dolazi iz makar koje struke može imati dara i sposobnosti za neki odredjeni poziv, nego ako se postavlja u cilju ogarantovanja specijalnih kvalifikacija koje odgovaraju prirodi struke u koju mogu da se primaju kandidati koji žele i traže da budu primljeni u struku. — I kako su medjunarodni odnosi u kojima se razvija diplomatski rad čisto pravnički odnosi, prirodno je da se za diplomatsku karijeru ima tražiti pravnička sprema, koju može da daje samo pravni fakultet, ili koja naročita škola za političko-pravne nauke.

Kada bi se kod nas diplomatska karijera odvojila od konsularne službe, za ovu poslednju bi valjda mogla da se kao kvalifikacija primi i diploma više trgovačke škole, što bi po mom mlšljenju bilo i praktično i korisno, ali dok su i diplomatska i konsularna služba poverene jednom te istom personalu, mislim da je logično da se za činovništvo Ministarstva Inostranih Dela traži pravnička sprema.

Tu može da bude samo jedan izuzetak, ali

slanstvu kod Vatikana mi imamo jednog katoličkog sveštenika, kao što ga imaju i druga poslanstva koja su akreditovana kod Svete Stolice. Ali to svešteno lice ima naročiti karakter i naročitu službu, Ono vrši službu savetnika za čisto crkvene poslove. Ono ima da poslaniku akreditovanom pri Vatikanu da one savete u čisto crkvenim pitanjima koji su njemu potrebni za ispunjavanje njegovog diplomatskog poziva. Zato to svešteno lice treba izrečno postaviti za savetnika u crkvenim poslovima pri poslanstvu kod Svete Stolice, a ne kao kod nas da se naimenuje kao i svaki drugi diplomatski činovnik i da mu se otvori cela diplomatska karijera kao i svakom drugom diplomatskom činovniku. Jer inače, ako je to svešteno lice najstariji činovnik u poslanstvu, za vreme odsustvovanja poslanika, treba njemu poveriti vođenje celoga Poslanstva, i to svešteno lice ima pravo i na to da jednog dana traži da bude postavljen za poslanika na strani, a to sigurno ne može da bude u harmoniji sa pojmom diplomatije, koja nije jedna crkvena nego jedna čisto političko-pravna korporacija. Prošlo je vreme kardinala Rišelijeja i Mazarina, koji su inače bili gorostasi u diplomatiji, — a ne treba zaboraviti da je Mazarin svršio i pravne nauke. — i danas u laičkim državama diplomatska služba ne poverava se više sveštenim licima. — Savetnik za crkvene poslove kod poslanstva pri Svetoj Stolici treba da se smatra kao lice pridodano poslanstvu pri Vatikanu i kao takvo da se naimenuje, i njegovo mesto i njegov položaj kao takvi da se naročito sistemšu. Ono može da se odredi u rang sekretara ili savetnika, ali njegov položaj treba da se ne konfundira sa položajem redovnog diplomatskog osoblja.

Sva ova pitanja trebaće da se uzmu u obzir ako se bude htelo da se Ministarstvo Inostranih Dela organizuje tako, da ono bude sposobno za vršenje funkcije koja mu je namenjena.

Једна неправичност закона

— Критика и тумачење чл. 5. т. 6. закона о таксама у вези ТБр. 138 таксене тарифе —

— Љубомир В. Стефановић, адвокат. —

Наш садашњи закон о таксама показао је у својој примени доста недостатака и празнина. Циљ који је законодавац при његовој изради требао да има, као код изградње сваког другог фискалног закона, што боље, правилније и што правичније оптерећење објеката и извора, неоспорно је у многама промашен и захтева да се што пре

озаконе оне измене и допуне, које су се до сада показале као неопходно потребне.

Из низа празнина и недостатака закона о таксама и таксене тарифе, истаћићемо овом приликом једну фрапатну неправичност закона о таксама у вези са координирајућим бројем таксене тарифе. Тиче се, на име, схватања и тумачења чл. 5. т. 6. пом. закона

и примене ТБр. 138 таксене тарифе у нашој јудикатури.

Познато је да се код редовних судова јављају доста често случајеви, да се лица са уверењима о сиромашном стању, добивеним ради вођења брачних спорова, желе да користе не само по грађанским споровима за издржавање, већ и за обезбеђење издржавања, како у току спорова, тако и после, до дефинитивног решења тих спорова.

У закону о таксама, а у чл. 5. т. 6. где је реч о сиромашном стању, лимитативно је наведено да се уверења о сиромаштини могу користити само у грађанским споровима, у кривичним делима по тужби приватних, у брачним парницама, у административним споровима код свих власти, и, најзад, за добијање школских сведожаба. У т. 24. чл. 1. таксеног и пристојбинског правилника вели се: уверење о сиромаштву може се употребити само да се не плати такса одређена за грађанске спорове у ТБр. 173—192 таксене тарифе закључно, затим у брачним парницама из ТБр. 319, 320 и 321. Из овога, а с погледом на нејасност т. 6. чл. 5. закона о таксама, могло би се заиста закључити, да се уверење о сиромаштини не може употребити за ослобођење од плаћања такса из ТБр. 138, у коме је реч о обезбеђењима (забрани, интабулацији, прибелешци итд.). Отуда и разноврсност гледишта судова на ово питање.

Ван сваке је сумње, да тражење обезбеђења пре и у току спора за оно издржавање, које се по поведеној бракоразводној парници као привремено или стално издржавање тражи грађанским спором, чини суштствени део ових парница — бракоразводне или грађанског спора за издржавање — и да се за тражење обезбеђења оваквих потраживања (издржавања по предвиђеним законским основима) може користити уверење о сиромаштини. Редигујући општи пропис чл. 5. т. 6. закона о таксама законодавац је под изразом „брачних парница“ свакојако подразумевао и све акцесорне правне радње и послове тих парница. Са тог разлога требало би, дакле, дати тумачење, да се ТБр. 138. субсумира било под појам брачног спора, било под појам грађанског спора за издржавање по поведеној или дефинитивно окончаној бракоразводној парници. ТБр. 138 није поименце унет у т. 23. таксеног и пристојбинског правилника вероватно само због тога, што он иначе у опште стоји ван грађанских и бракоразводних спорова и што претпоставља обезбеђење свих врста потра-

живања. Али кад је реч о тражењу обезбеђења по основу издржавања у вези са бракоразводним спором, или по основу законске дужности издржавања (право на издржавање родитеља према деци предвиђено § 127. грађ. зак. и право на издржавање супруге од стране њеног супруга по § 100. грађ. зак.), може се користити уверење о сиромаштини, јер би, иначе, у противном, била промашена законодавчева намера. А његова је намера несумњиво била та, да се сиромашном лицу омогући вођење брачног спора, с једне стране, и грађанског спора за издржавање, са претходним обезбеђењем тога издржавања, с друге стране. Шта би таквом лицу вредело и да добије спор, ако оно за време његова трајања не би могло, користећи уверење о сиромаштини, издејствовати благовремено обезбеђење (забрану, прибелешку, итабулацију) на имовини тужене стране. Како ови спорови обично трају дуго, а под претпоставком да то сиромашно лице заиста није у стању да плати таксу из ТБр. 138, то би се из тога створила могућност за тужену страну, да своју имовину несметано отуђи и да, на тај начин, осујети право издржавања томе сиромашном лицу.

Има и других разлога техничке природе који су морали руководити законодавца, и то сасвим умесно, да стане на ово гледиште: експедитивност расправе ове врсте спорова и њихово бројно смањивање. Јер ако би се овим невољним лицима омогућило обезбеђивање њиховог права издржавања у току бракоразводних спорова и спорова за издржавање, нема сумње да би лица, дужна да та издржавања дају, боље одговарала тим својим човечанским обавезама, а осим тога, одузете би им биле нада и могућност да их изиграју. И једно и друго неоспорно би имало за резултат: прво, да се број тих спорова умањи, а друго, да се они много брже расправљају, што је од несумњиве и велике користи за правосуђе.

Ове изложене консидације налажу Генералној Дирекцији пореза Министарства Финансија, надлежној по чл. 43. закона о таксама, да, у интересу правилности и једнообразности тумачења напред наведеног законског прописа и тарифног броја таксене тарифе од стране судова, донесе начелно објашњење: *да се уверења о сиромаштини могу да користе и за тражење обезбеђења издржавања кад је ово законска дужност, или када се оно тражи у вези бракоразводног спора и грађанског спора за издржавање.*

Још нешто о уредбама по Видовданском Уставу

— Д-р Данило Данић, секретар Касационог Суда —

Видовданским Уставом призната је управној власти изреком уредбодавна моћ. По чл. 94. устава, управна власт може издавати уредбе потребне за примену закона, као и уредбе са законском снагом на основи законског овлашћења, које се издају за сваки посебан случај, а којима се, реч је о овим последњим, „уређују односи“. Управну власт, по чл. 47. устава, врши Краљ преко одговорних министара у границама устава, из чега се следствено мора закључити, да све уредбе према овоме уставном пропису издаје Краљ као шеф управне власти. Али у пракси то није тако схваћено. У пракси има уредаба које издаје Краљ, затим, има уредаба које издају ресорни министри, као врховни шефови свога ресора. Има напослетку уредаба које издаје Министарски Савет; ове врсте уредбе носе у већини случајева назив решења. Устав на неколико места спомиње т. зв. „Краљевске уредбе“ (на пр. кад је реч о подели земље на области. У уставу се каже, ако Народна Скупштина у року остављеном јој уставом, не донесе закон о подели земље на области, подела ће се извршити „Краљевском Уредбом“, која се може само законодавним путем мењати чл. 135. у.; по чл. 119. у. формирање војних јединица у законом предвиђеном обиму, прописује Краљ уредбом на предлог министра војске и морнарице. Исто тако по чл. 114 у., ако је Народна Скупштина распуштена пре но што реши државни буџет, буџет истекле године продужује се указом за четири месеца). Краљевске Уредбе не предвиђа само устав, већ се оне помињу и у појединим законима. Н. пр. у закону о Државном Савету и управ. судовима, у чл. 47. је речено, да ће се ближе одредбе о унутрашњем уређењу Државног Савета и управних судова, о њима потребном персоналу, о поступку и о награди адвоката, прописати Краљевом уредбом на предлог Министра Правде, и др. Могло би се на први поглед закључити, да је уставотворац одн. законодавац хтео нарочито нагласити, да уредбе које се у појединим случајевима називају „Краљевским“, морају бити издате од стране Краља као шефа управне власти, док остале уредбе за које није ништа нарочито речено, могу али не морају бити издате од стране Краљеве, него их могу издавати и поједини министри као шефови својих односних ресора. Ове тако зв. „краљевске уредбе“ по нашем мишљењу не треба сматрати као нарочиту врсту уредаба, које би биле од веће важности од осталих уредаба.

И за те уредбе вреди начело постављено у чл. 94. устава, јер уредбе ма ко их издавао, не могу самим тим изменити свој правни карактер. Оне остају оно што су, уредбе, па било да оне долазе од стране Краља или којих других органа управне власти. За појам уредаба по Видовданском Уставу ово је ирелевантно. Оно што је главно овом приликом утврдити јесте то, да је издавање уредаба по нашем позитивном праву остављено управној власти, и тиме су оне обележене као надлежност управне функције.

Као акта која долазе у надлежност управне функције, уредбе по нашем позитивном праву, као правни прописи имају подређену важност. По чл. 94. у., уредбе не смеју противречити уставу или закону ради чије су примене издате. Оне исто тако не могу бити у супротности са законским овлашћењем на основу кога су прописане. По истом уставном пропису, Народна Скупштина, може уредбе издате на основу законског овлашћења, резолуцијом ставити ван снаге делимице или у целини. Напослетку, овај пропис устава наређује, да се уредбе морају обнародовати и у њима мора бити сваки пут означен *закон* на основу кога се издају. Овим је постављено уставно начело, да су уредбе такви правни прописи који се морају оснивати на законима. Као санкција овоме начелу, установљена је законодавна контрола над уредбама, помоћу које се уредбе могу сасвим укинати једном простом скупштинском резолуцијом. Порет ове контроле постоји и судска контрола уредаба. Судови су овлашћени да примењују само оне уредбе које се оснивају на законима, одн. које не противрече законима. По чл. 109. судови не стоје ни под каквом влашћу већ суде по законима. Овим уставним прописима хтела се дати примарна вредност само оним правним прописима који су издани од законодавних органа, законима. Али то не значи да судови не суде и по уредбама. Таква једна буквална интерпретација, била би несумњиво погрешна. Оно што се тиме хтело рећи јесте само то, да судови у сукобу између закона и уредбе, морају дати првенствену важност законима. Према томе, судови суде и по уредбама, али само са том резервом, да имају за дужност пре но што приступе примени уредаба, испитати њихову законитост. Из овога излази, да судови не могу да цене материјалну уставност закона, али могу и морају да цене законитост уредбе, како са формалне тако и са материјалне стране.

Судови нису везани ни уставом, ни уредбом, али су везани законом. Из овога опет не треба извести, да уставни прописи и уредбе стоје на равној ноzi у погледу њихове правне моћи. Кад судови претпостављају закон уставу, то не долази из оних истих разлога са којих претпостављају закон уредби, већ из сасвим других разлога који су у осталом познати, док међутим судови претпостављају закон уредби, као једну заповест државне власти од веће правне важности но што је уредба, јер је уредба увек подређена закону, Док судови морају да примене Устав у сваком оном случају ако је устав следовао закону, по начелу да познији закон укида ранији, дотле уредбу ни у коме случају не могу применити ако је она противна закону, било да му је претходила било да му је следовала.

Као што се из овога види, уредбе имају над собом двојаку контролу, с једне стране законодавну, с друге стране судску. Али ове две врсте контроле нису истог интензитета. Јер, док Народна Скупштина може уредбе да укине, и на тај начин да их сасвим уклони из реда правних прописа, и то једним својим једностраним актом, дотле судови могу само да им одрекну примену у конкретном случају. Они само за један тренутак обустављају примену уредбе али је зато не укидају. Она и даље остаје у целини један правни пропис у систему објективног права. Овом приликом потребно је напоменути, да по нашем позитивном праву ова двострука контрола не постоји над свима уредбама. По четвртном ставу чл. 94. у., Народна Скупштина, може ставити ван снаге делимице или у целини „уредбе на основи законског овлашћења“, из чега следствено излази, да то не може да буде случај са уредбама које се издају по уставном овлашћењу, са уредбама за примену закона. Зашто је устав учинио ову разлику? Из Устава се то не види јасно али по нашем мишљењу изгледа да је ствар у овоме. Уредбе које се издају ради примене закона, оне у самој ствари не представљају самосталне правне прописе. Оне се састоје у из-

вршавању и примени закона, дакле везане за законе који већ постоје. У случају да противрече законима, ради чије се примене и извршења издају, оне у конкретном случају неће бити примењене, пошто ће им судови тада одрећи примену. Међутим „уредбе на основи законског овлашћења“, јесу такви правни прописи издани од управне власти, којима се уређују односи, што значи да оне могу бити самостални правни прописи, који се не везују ни за какав постојећи закон осим за оно законско овлашћење на основу кога су издате. Сматрало се да овакве уредбе, које имају „законску снагу“ т. ј. које уместо закона регулишу у целисти једну извесну материју (разуме се по законодавном овлашћењу, јер оне и ако такве, остају и даље уредбе), треба да имају повећану контролу над собом, као акта која не издаје законодавна власт већ управна. Зато што је у овом последњем случају акција управне власти самосталнија, хтело се да се она веже за једну врсту јаче контроле но што би то била само судска контрола. Као интересантно питање у погледу уредаба по нашем Уставу, остаје још и то да се утврди, што је хтео уставотворац са поделом уредаба, на уредбе „ради примене закона“ и на уредбе, са законском снагом на основи законских овлашћења којима се „регулишу односи“. То је питање интересантно због тога, што у томе погледу постоји несагласност писаца. Има писаца који мисле да је се тим хтела извести подела уредби на управне и правне. Прве би биле управне а друге правне. Док други узимају, да се то није хтело Уставом, већ да и једна и друга врста према приликама могу бити и правне и управне. Ми смо о овом питању већ писали у *Браничу*, и не желимо се више на њему задржавати.¹⁾

¹⁾ в. *Бранич* за 1927. г. чланак под насловом „Одредбе о Уредбама по Видовданском Уставу“. Исто тако в. и наш рад у *Арх. за прав. и друштв. науке*, књ. XIV бр. 5. „Законодавна овлашћења из фин. закона“. В. и нашу студију под насловом „О уредбама“ у *Архиву за прав. и друштв. науке*, књ. XVI., св. 2.

Погрешна смањивања царине

— Данило В. Стефановић —

начелник царинске управе у пензији

Царина, као и остале порезе, у смислу чл. 115. Устава, установљава се законом. На тај начин се установљавају и аутономне и уговорне царине. Према томе, поступак у погледу установљавања царина у свему је исти као и код осталих закона, који се редовним

путем озакоњавају од стране законодавног тела. Исто тако, по правилу, врши се редовним прописаним начином и смањивање царине путем законских измена, које ступају на снагу после озакоњавања и извршеног обнародовања. Изузетак од овога у погледу по-

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ступања предвиђа се у чл. 15. закона о општој царинској тарифи, по коме се Министарски Савет овлашћује, да може у случају, кад то интереси земље буду захтевали, на предлог Министра Финансија, смањити или укинути увозне или извозне царине за поједине предмете, но с тим, да таква решења одмах подносе Народној Скупштини на накнадно одобрење, ако је она на окупу, а ако није, онда у року од 15 дана, пошто се састане у редован сазив. Тако закон прописује, али тако се не поступа доста често у пракси Министарства Финансија. Од приличног броја таквих одступања од закона да наведемо за сада само два.

Наша царинска тарифа у бр. 5. дели пиринач на ољуштен, који плаћа већу царину, и неољуштен, који плаћа мању царину. Расписом Дирекције Царина ЦБр. 28210/1927. г. објаснио је Министар Финансија, да се пиринач, код кога је скинута само спољна љуска, сматра као ољуштен, али, кад тај исти ољуштен пиринач увозе предузећа која се баве љуштењем и полирањем пиринча, да се за њих сматра као неољуштен. На први поглед да се видети да тај распис представља сам по себи један поп sens. Јер, кад се тим расписом чини прецизна подела робе према њеној техничкој обради, онда нити је имало смисла. нити је се смело рећи, да једна иста роба са апсолутном истом обрадом, представља за све увознике оно што и јесте стварно и у истини, а за друге повлашћене, да би платили мању царину, да та роба представља нешто, што није у истини. То би био апсолутно исти случај, као кад би се рекло: та и та тканина за сав свет је свилена, јер је заиста од свиле, али, кад је увози тај и тај, она, и ако је од свиле, није свилена, већ је, н. пр. од јуте, саргија!

Али што је главно, на тај начин није се смело приступити смањивању законом прописане царине и ако је постојала намера да се учини нека олакшица поменутих домаћим предузећима. Ту није било места једној таквој неприхватљивој измислици диференцирањем једне исте робе, исте обраде и каквоће, јер су оне исте за све. То је се смањивање царине смело извршити једино фактичким редуцирањем царинске стопе или потпуним ослобођавањем на један од легалних начина. То је се, дакле, дало постићи или доноше-

њем сходне одредбе у финансијском закону или на основу чл. 15. закона о општој царинској тарифи, као штс се редовно и врло често чини. Према томе, кад наје учињена измена путем финансијског или специјалног закона, онда, кад се је већ хтела смањити царина, морало се је у свему поступити по одредби чл. 15. зак. о царинској тарифи, те је то смањивање царине морао извршити Министарски Савет, с тим, да се то решење поднесе Народној Скупштини на накнадно одобрење, а не да то смањивање изврши сам Министар Финансија, као што је то погрешно учињено напред наведеним расписом.

У вези са овим конкретним случајем погрешно извршеног смањивања царине, да бацимо летимичан поглед на још једну сличну одредбу у погледу смањивања царине у чл. 12. предлога закона о општој царинској тарифи, који је чланом 4. тог предлога одмах уведен као закон. По тој одредби, у случају неродице у земљи и у случају сточног помора, Министарски Савет може, на предлог Министра Финансија, смањити увозне царине на људску и сточну храну и на приплодна грла, или такве предмете сасвим ослободити од плаћања царине; исто тако Министарски Савет може у случају потребе, на предлог Министра Финансија, дозволити слободно од царине увоз хране потребне за исхрану појединих крајева. Као што се види у овом иначе невешто редигованом члану с понављањем истих ставова, погрешком није унесена одредба да се и та решења Министарског Савета морају поднети Народној Скупштини на одобрење, а то је се моралс учинити и не извлачити такве случајеве испод надзора и оцене форума Народне Скупштине, јер баш та смањивања и ослобођења од царине највише могу засецати у интересе фиска, а тиче се смањивања и ослобођења од већ узаконених царина, дакле, стварно се врши измена закона. Дакле, Народна Скупштина се мора и по том члану 12. закона општој царинској тарифи ангажовати за давање накнадног одобрења, на исти начин, како је то учињено у члановима 13., 15., 16. и 17. тога истог Закона, јер би иначе значило, да се наведеним чланом 12. пуна законодавна власт у погледу пом. мењања и укидања царина делегира Министарском Савету, а то не сме да се чини, јер није саобразно Уставу и позитивном закону.

Повреда жига као основ за забрану

— Др. Арсен М. Чубински, адвокат —

Неки од наших судова усвојили су праксу, да на тражење сопственика заштићеног жига одобравају забране на предмете на којима

се нађе жиг сличан њиховом, као и на справе, које за стављање таквог жига служе, ако Управа за Заштиту Индустијске Својине,

по §-у 66. Зак. о Зашт. Инд. Својине, да суду мишљење о постојању сличности између оба жига.

У овим случајевима наши судови просто одобравају забрану на дотичне предмете и исте извршна власт узима у попис и од њиховог сопственика одузима.

Овакав поступак, међутим, по моме мишљењу, ни у колико не одговара закону.

Основна погрешка овде је у томе, што судови мешају појмове *забране*, као сретства обезбеђења тражбина, с једне стране, и *узапћивања* предмета садржећих повреду туђег права индустријске својина, с друге стране.

Да би се могло применити узапћивање, пре свега потребно је да буде утврђена повреда нечијег жиговног права. По тачном, пак, смислу закона то се може утврдити једино судском пресудом, и само на основу пресуде може уследити узапћивање (§ 148. Зак. о Зашт. Инд. Својине: „... суд може на захтев оштећеног пресудити...“ и т. д.). *Пресуда, пак, претходноставља спор* и ни по једном законском пропису слична се питања не могу расправљати *решењем* донетим у кратком суђењу *без саслушања одбране туђене стране* (основни принцип правосуђа: *audiatur et altera pars*).

За тим, важно је запазити и то, да се узаптити могу само ствари, које носе обележје инкримисаног дела, или служе за његово извршење, или, пак, тим делом су произведене, а води узапћивање или уништењу тих ствари, или уклањању са њих знакова повреде жига; такође, само изузетно оне могу да послуже на подмирење онога, чије је жиговно право повређено.

Према томе, узапћивање се не може као превентивна мера по закону пре поведеног и окончаног спора применити решењем, већ се једино може наредити пресудом, ако се њоме повреда туђиочевог жиговног права утврди.

Још јасније ће то бити, ако ми изближе проучимо појам забране.

Забрана је по нашем закону само и искључиво једно сретство обезбеђења тражбина у ужем смислу, те речи. Она се може применити само тамо, где постоји тражбина, дуг, облигациони однос. Реч „*обвезност*“ у § у 377. Грађ. Суд. Пост. не значи ништа друго него „*дуг*“; — дакле, где нема дуга, тамо не може бити по нашем Грађ. Суд. Поступку ни забране.

Ако се, пак, обратимо на случај повреде жиговног права, то је јасно, да пре но што се по томе питању донесе *пресуда* — не може бити никаквог *облигационог односа*; па шта више и после пресуде облигациони

однос (у ужем смислу) појављује се само у погледу на потраживања *in dando*, а никако и на потраживања *in faciendo*, односно *in non faciendo*.

Према томе, радња повреде жиговног права, односно забрана те радње, по самој својој суштини не може бити предмет облигационог односа, већ *једино повод за спор*, из којег ће се *тек после пресуде* облигациони однос евентуално родити.

Осим тога, забрана, као последица поверљивог права универсалне залогне на целокупну имовину дужника, није ничим у погледу објекта ограничена, т. ј. повериоцу стоји на вољу да се чим хоће обезбеди и из узабрањених ствари намири, док то није случај, као што смо то споменули, код узапћивања.

Дакле, *забрана* на предмете садржаће знакове инкримисаног чина, као *средство обезбеђења*, не може се у опште са принципијелнога гледишта примењивати пре спора.

Исто тако стоји ствар и са формалне стране.

Онај, који жели да му се одобри забрана има пре свега по §§ 377. и 378. Грађ. Суд. Пост. *јуноважним исправама* доказати постојање своје тражбине.

Као подлогу за одобравање забране суд узима у случају повреде жиговног права мишљења, која му по §-у 66. Зак. о Зашт. Инд. Својине да је Управа за Заштиту Индустријске Својине о постојању сличности између заштићеног и инкриминисаног жига. Међутим, питање постојања или непостојања *подражавања жига*, као инкриминисане радње, није истоветно са питањем о постојању или непостојању *сличности*. Ово питање јесте једно чисто фактичко питање, које суд решава по својој слободној оцени; да би, пак, суд могао ту своју оцену дати потребно је опет да постоји *спор, извиђање*, и као резултат тога *пресуда*, у којој се та оцена доноси. Питање, дакле, постојања или непостојања повреде жига *не може се доказати никаквим исправама, но једино судском пресудом*.

С тога ни мишљења Управе за Заштиту Индустријске Својине, дата по §-у 66. Зак. о Зашт. Инд. Својине, нису доказ постојања или непостојања подражавања. већ само стручна мишљења — слична вештачком мишљењу — која сам суд има тек у *спор*у да оцени.

Тако то третира и сама Управа за Заштиту Индустријске Својине која је решила да: „*није задаћа Управе да каже суду да је ујошреба неког знака подражавање заштићеног жига*“. — Вид. Гласник Управе за Заштиту Индустријске Својина за 1923. год. стр. 59., решење Управе од 28-XI-1922. год.

www.Бр. 13298, као и објашњење закона о Зашт. Инд. Својине у издању Управе стр. 31., примедба уз § 66. —

Према томе, ни мишљења Управе за Заштиту Индустријске Својине, која суд узима за подлогу решења о забранама у случајевима повреда жиговног права, нису ни доказ, ни пуноважне исправе у смислу §-а 377. Грађ. Суд. Пост.

Даље, на потражиоцу забране лежи по §-у 398. Грађ. Суд. Пост. дужност да докаже и то, да му је тражбина у опасности; узроци су, пак, опасности лимитивно наведени у §-у 399. Грађ. Суд. Пост., али, у случају повреде жиговног права, та повреда не садржи ни један од ових узрока, те по закону нема ни саме опасности; — дакле, опет недостаје један битан услов за забрану.

Са изложенога јасно је, да код повреда жиговног права забрана се не може никако одобравати и то за то, што пре свега нема још у опште тражбине, која би се могла обезбедити, те према томе, логично, не може бити ни пуноважних исправа за доказ потраживања; да нема по закону опасности за тражбину, а не може бити пре спора ни сама повреда жиговног права доказана.

Дакле, повреда жиговног права јесте само узрок за један редован спор, који може да по окончању одведе узапћивању ствари повреду жига садржећих и, евентуално, забрани за обезбеду облигација in dando, које се по извршности, тачније по доношењу пресуде могу појавити, а да та повреда никако не може послужити као узрок за забрану као једно средство обезбеђења тражбина.

Када и како престају права и дужности члана Куће у Црној Гори

— Алекса К. Матановић, адвокат —

Познато је да Кућа Црне Горе траје дотле док има у њој ма и једног члана, било то мушко, било женско, било рођено у Кући, или удадбом или женидбом, прирођено лице.

Имовина Куће заједничка је имовина свих њених чланова. Све што поједини члан Куће заради, било живљењем у Кући било ван ње, све то припада Кући осим особине (имовине добијене наслеђем, даром или сретним случајем).

Исто тако и за све дугове и обавезе Куће одговара Кућа, било то заједничком имовином Куће, било то дијелом члана дужника, којег Кућа има право одијелити или у противном случају сама сносити његове обавезе.

Када и како то бива одређено је јасно у О. И. З.

Значи Кућа у главном увијек одговара за дугове својих чланова својом заједничком имовином.

Исто тако и члан Куће стављен је у тежки положај да својом тековином и зарадом одговара за све обавезе Куће.

Одредбе грађанског закона Црне Горе не говоре ништа и о томе за које вријеме трају обавезе члана Куће спрам Куће и обратно Куће спрам свог члана. Јасно је и неспорно то да обавезе реципрочне те трају све донде док постоји грађанско-правна заједница члана и Куће; ну пошто законодавац нигдје не говори и о томе докле постоји та заједница, када се и како она гаси, то и наступа компликовано питање: када и како престају права и дужности Куће и њених чланова.

Јер све док траје Кућна заједница све дотле трају и права и дужности Куће спрам члана и обратно.

Тежиште и циљ овог нашег расправљања је да расвијетлимо то питање, стављајући га под свјетлост обичајног права и поткрепљујући аргументе наше разлозима правде и правичности. Јер чл. 3. О. И. З. наређује да се нејасни случајеви имају решавати по принципима правде и правичности.

Прије расправљања да ради јасноће истакнемо један конкретан случај, и њиме да објаснимо практично поменуте случајеве:

Један члан Куће на раду је у Америци и након извјесног времена се поврати Кући. Ако је што стекао тековина не припада њему него Кући. Ако ли је пак задужен за дугове његове одговара Кућа и обратно он за Кућу.

Ако се стане на правно становиште да Кућа увијек и свагда одговара за обавезе Куће и Кућа за његове, долази се до једне скроз неправедне и неправичне солуције код које члан Куће, изложен најтежим радовима, уздржљив и штедљив одговара за дугове расипне Куће и Кућа, са члановима вриједним и штедљивим, да одговара за дугове расипног члана; или што је још и горе, да се такав члан Куће никада и не врати него дођу мјесто њега кредитори његови и изврше наплату од Куће или што је најгоре, да члан Куће даде у иностранству и лажне обавезе, које и не постоје, за буди какву незнатну награду.

Јасно је и очигледно да те аномалије и абсурдности нити је могло да створи нити да подржава обичајно право једне здраве моралне средине прожете правичношћу каква је то била средина Црне Горе.

Значи да обичајно право не познаје и не признаје вјечни однос између Куће и њених чланова у оним случајевима када међу њима нема и формалне диобе.

Покушаћемо да о томе питању дадемо наше мишљење које резултира из наше дугогодишње судске и адвокатске праксе поред стечених опажаја у свакодневним случајевима који се око нас дешавају.

Наше је мишљење да права и обавезе између Куће и њених одсутних чланова не постоје вјечно и неограничено, па макар и не било кућне диобе.

Одредбе О. И. Закона не стоје на супрот томе становишту, јер тај закон говори само о правима и обавезама Куће и њених чланова; а не и о томе докле постоје и трају та права и те обавезе.

Обичаји народни старијега доба, када је то право стварано и створено, нијесу познавали случајеве да Црногорац на дуже вријеме иде у иностранство (јер постанак печалбе је новијега доба). Стара патријархална појимања о слободи огњишта налагала су Црногорцу да стално бди с пушком у руци над својом слободом дома и отаџбине.

Родбински осјећаји који се новим добом губе везали су Црногорца тако чврсто уз огњиште да читаве генерације све до најновијих дана нијесу прекорачивале ни границе своје домовине.

Појимање моралних породичних обавеза синова спрам родитеља и браће још је јаче потенцијало то стање. Слободно можемо рећи да је јача линија, која је одвојила то старо од новог доба, подвучена тек у посљедњим деценијама државнога живота Црне Горе — када су Црногорци пошли у печалбу по Турској, Румунији, Србији и напољетку по Америци.

Најмогобројнији су случајеви сеобе у Америку и баш зато и видимо да се пред судовима Црне Горе скоро једино и расправљају случајеви правних односа оних Кућа, којих се чланови налазе на раду у Америци.

Из тога резултира природно да обичајно право није могло ни имати одређеног становишта о случајевима који су му непознати били — према томе ни обичајно право није могло да створи тачно одређена правила у томе погледу. Судовање посљедњих деценија разнолико је поступало тако да одређене судске праксе и нема. Па пошто су редовно и искључиво решавани случајеви чланова Куће који су недавно били напустили зајед-

ницу, то питање о којему ми расправљамо није судском јуриспруденцијом ни ријешено, јер како рекосмо није било практичних случајева који би то питање расправили.

Питање главно на које треба одговорити јесте ово:

1) Да ли се екзистенција формално неподјељене Куће протеже ад инфинитум;

2) Да ли је потребна нека фактичка веза и однос између Куће и њених чланова те да та Кућа постоји и у оном случају кад формалне подјеле нема; и

Да ли, у случају да мора бити те везе, да ли је потребно извјесно временско трајање и извјесне фактичке чињенице да наступе те да се угасе права и дужности између Куће и њених чланова — које је то вријеме и које су то фактичке чињенице које стварају то стање?

Наше је мишљење ово:

У редовним приликама када су јасни и видљиви односи у Кући (који се односи манифестују заједничким животом и интересима и везама које манифестују постојање заједнице) *увијек је потребна формална подјела.*

Та формална подјела врши се на разне начине:

а) Или се чланови одијеле и сваки за себе оснује своју Кућу;

б) Или један дио чланова остане и даље заједно а остали се одијеле;

в) Или формално подијељени чланови и даље и ако подијељени остану да живе уједно и под истим кровом — свакоме се зна његов дио. (Такви случајеви називају се *смијеша живљења.*)

Кућа има право да и сама^и против њине воље одијели своје чланове у свима случајевима када чланови својим распикућством, непослушношћу и неисправношћу угрозе интегритет и хармонију Куће.

Обичајно право признаје свакоме члану Куће да може тражити диобу.

Наше је мишљење да диобу може тражити једино по навршеном пунољетству и то само у згодно вријеме када Кућа не би нарочите штете претрпјела усљед диобе. Иначе чим члан затражи диобу Кућа је има извршити; у противном решава суд. Обичајно право познаје врло ријетке случајеве да кћери за живота родитеља траже и добију диобу — то бива само онда када наступи случај распикућства и сличних случајева код родитеља.

Ипак и непунољетни чланови Куће имају право тражити диобу, у свима случајевима када је животом родитеља угрожена Кућа. У томе случају или на предлог родбине или самих малољетника суд им поставља стара-

WWW.UNIL
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

отеља, који ће при диоби, судом или ван суда, заступати њине интересе.

Разумије се што само у крајњим случајевима!

И када се чланови Куће споразумно дијеле ипак увијек малољетнима мора бити одређен старатељ за диобу кад год дођу у сукоб интереси малољетног члана са Домаћином а то биве увијек кад су дјеца у Кући без родитеља (имају стрица Домаћина). Ну пошто је диоба увијек мање више сукоб интереса то је наше мишљење да увијек при диоби малољетници морају имати старатеља за диобу.

Начело при диоби је: Да се плодови земалски и покретне ствари дијеле равномјерно по главама на све мушке и женске пунољетне и непудољетне чланове. Непокретности се дијеле друкчије — по кољенима: узимајући у обзир непосредног претка оца, дијелећи непокретности равномјерно на потомке тога претка (принцип репрезентације). Нпр. 2 су брата један са петоро дјеце, а други са двоје, имовина се дијели на два дијеле двојици браће (без обзира на број потомака). Но отац или мајка уз дио узимају и плус имовине од свих чланова као *старешинство*.

Ако нема ни дјеце ни оца онда жена узима дио свога мужа на уживање до своје смрти. Ако ли нема никога до кћери оне узимају очев дио и оснивају своју Кућу, које је Домаћин најстарија кћер (разумије се неударата).

Ако ли су само непудољетна дјеца остала од оца носе дио свога оца и поставља им се старатељ, ако се не деси случај, који се скоро редовно дешава, да дјеца отиду да живе код некога од блиских сродника, образујући *смјесу живљења*.

У Кућама гдје су само отац и дјеца свако дијете носи један дио а родитељи дио и старешинство. Обичајно право познаје само случајеве да кћери не добију дијела него остану код родитеља; али чим има случајева да оду и са којим од своје браће ми мислимо да и кћерима увијек треба одредити и дати дио који им припада.

Рекосмо да Кућа има права да одијели свога члана кад ради против интереса Куће; осим тога увијек и онда када Кућа не мора да одговара за дугове задуженог члана по закону па хоће да се и формално од тога ограда диобом свога *задуженога* члана (чл. 703. О. И. 3.).

За диобу се не тражи писмена нити пак нека нарочита форма — постојање диобе може се доказивати свима доказним средствима (свједоцима па и самозаклетвом).

(Законодавац (чл. 699. О. И. 3.), тражи

одређену форму и публикацију само за оне послове кад се члан бави трговином па Кућа неће за обавезе таквога да одговара).

Подијељени чланови Куће, и ако се свакоме од њих зна дио, могу и даље остати да заједнички живе у једној Кући. Често се овај случај мијеша са продужењем живота Куће а то је погрешно, јер у *смјеси живљења* зна се свакоме члану његов тачно одијељени и одређени дио.

Карактеристика *смјесе живљења* је та: што чланови смјесе унапријед одреде услове у погледу заједничких прихода и трошкова и у погледу управе Кућом. И код смјесе живљења најстарији мушки члан је Домаћин; само то Домаћинство нема правне атрибуте редовнога Домаћинства — Домаћинова власт је само административнога карактера, а никако право диспонирања заједничком имовином. И пошто је смјеса уговорни акт то је може раскинути сваки од уговарача.

Подијељени чланови могу поново простом изјавом воље склопити Кућу у коме је случају извршена диоба без икаква утицаја.

Значи и за диобу Куће тражи се изрична изражена воља њених чланова за диобу и ако се не тражи и у нарочитој форми изражена воља за диобу.

Изгледало би према томе да постојање формално неподијељене Куће траје вјечно све донде док се формална подјела не изврши и да за то нема никаквих захтјева ни у погледу мјеста живљења чланова Куће, ни у погледу времена одсутности од Куће, ни у погледу фактичних и моралних веза међу Кућом и њеним члановима. Међутим ми мислимо да није тако.

Кућа претпоставља увијек заједницу интереса и живота. Да рашчланимо оба та правна појма:

1) *Постојање заједнице живота* претпоставља заједнички неодвојени потпуно живот. Заједнички живот у ужем смислу је онда када чланови Куће живе под истим кровом, заједничке приходе одмах уносе и трошкове одмах из заједнице чине, и имају заједничку трпезу и заједнички манифестују све народне обичајне радње. У ширем пак смислу је онда када чланови Куће, и ако не живећи под једним кровом, и ако не уносећи одмах непосредно своје приходе; ипак увијек и стално одржавају везе заједничке у сваком погледу са Кућом манифестујући отворено и јасно спољним радњама заједницу живота са осталим члановима Куће.

Природно да заједница живљења увијек претпоставља једну моралну цјелину у којој је цјелина схваћена као појединац и појединац као цјелина, у којој постоји заједнички морални осјећај који Кућу као јединствену

моралну заједницу приказује, у којој појединац има неподијељени осјећај оданости и интереса спрам Куће — једну везану животношћу и осјвђајима цјелину у којој је појединац увијек готов да стане у одбрану њених права, као својих, у којој је појединац идентификован са цјелином.

Отуда као природно и резултира да између чланова Куће и Куће увијек мора бити одржан континуитет заједнице живљења и да не смије никада бити стално прекинут — на начин да искључи све гореозначене елементе заједничког живљења.

Не значи то да чланови Куће морају увијек и стално живјети под истим кровом, у истом мјесту, јер је то немогуће; чланови се могу одвајати и удаљавати на краће и дуже вријеме; али главни и битни захтјев одржавање веза с Кућом мора да постоји ако постоји Кућа.

Везе се манифестују се у интересирању потпомагању јављању и т. д. — тако да члан остаје у оном истом породичном односу у коме би био и да се није од Куће растао. Све су то фактичка питања која зависе од фактичких случајева и прилика, које поједини случај прате.

Чим се један члан стално исели из мјеста своје Куће, и то подаље, оснује своју кућу и породицу сконцентрише све своје напоре рад и бриге на своју Кућу, прекине временом и све моралне и стварне везе са Кућом, једним прећутно манифестованим неинтересираном за првобитну Кућу, нетражењем ничега од ње, неучествовањем ничим у манифестацији живота Куће; или чим један члан дугим, одвојеним живљењем далеко од куће прекине све везе са њом, нејављањем, неинтересовањем јасно је да је ипсо факто прекинута и веза која је битни захтјев за заједницу живљења — да се угасила заједница живота а тијем и однос заједнице Куће између тога члана и Куће. Нити Кућа њему нити он Кући може натурити више своје обавезе, нити се једно користити правима другога.

2) *Постајање заједнице интереса* означава економску корист или штету коју фактички сноси Кућа за своје чланове и чланови за њу. Ако један удаљени члан стално показује вољу да помогне своју Кућу и ако је према могућностима својим помаже, ако стално и непромијењено показује интерес за економско стање Куће онда је јасно да постоји заједница интереса, те и Кућа. Значи увијек кад год се види да су интереси члана и

Куће заједнички увијек постоји заједница између члана и Куће. Напротив чим наступи случај индиферентизма између Куће и члана, чим престане економски интерес, који идентификује интерес Куће са интересом њених чланова, престао је и однос заједнице.

Природно је да се све ове околности имају осјећивати удружене са свима осталим наступјелим стварним чињеницама и према томе за сваки конкретни случај доноси посебна одлука.

Ми ћемо конкретним примјером да објаснимо овај случај:

Члан Куће оде у Америку. У почетку се јавља па све ређе и ређе док једног дана апсолутно не престане и да се јавља и интересује за Кућу.

Протеку године а да се тај међусобни однос не промијени. Нити он што тражи од Куће ни Кућа од њега. И тек након дугог протеклог времена појаве се потомци отишлого члана, који имају своје породице и потомство, и чланови Куће првобитне траже од њих, као од чланова првобитне Куће, дио од онога иметка, који је њихов отац са апсолутно прекинутим везама с Кућом зарадио. У томе случају битних елемената за постојање Куће: *заједнице живота* и *заједнице интереса* нестало је према томе нестало је и односа Куће и Куће. Јер ни право ни правда не дозвољавају да дугогодишњу зараду читавих генерација, које су својим трудом одвојени потпуно од Куће стекли, да тај њихов иметак подијеле чланови првобитне Куће, чији су се претци само били у заједници са претцима ових.

Не смије се сметнути с ума ни ова врло важна чињеница, од које увијек зависи решавање појединих случајева — а она је: да се никада престанак заједнице интереса и заједнице живота не даде и не може изконструисати из *чињенице што би ти интереси били претцима, па макар то било и за неко најкраће вријеме*; јер престанком заједнице интереса и живота за једно кратко вријеме не раскида Кућну заједницу.

Колика би била та временска периода не да се рећи; али оно што се да рећи без сумње је то: да то вријеме мора бити подужи низ година — низ година који јасно и неспорно може доказати, без икакве сумње, да је заиста престала заједница — све разумије се понављамо има се осјећивати појединачно за сваки конкретни случај.

Дакле може престати Кућна заједница и без формално учињене подјеле.

Rezultati ankete o smrtnoj kazni

— Ljub. V. Stefanović, advokat. —

Da bi se rasvetlilo jedno važno pitanje iz oblasti krivičnoga prava, pitanje o smrtnoj kazni, koje je kod nas dobilo naročiti značaj zbog podeljenosti mišljenja naših pravničkih autoriteta a i samih članova zakonodavnog tela povodom pretresanja predloga novog kaznenog zakonika za našu Kraljevinu, uredništvo »Branič«-a otvorilo je prošle godine anketu i obratilo se našim najviđenijim pravnicima za mišljenje: 1) da li su oni u načelu za smrtnu kaznu, i, ako jesu, za koja krivična dela po njihovom mišljenju treba da se ona predvidi, tj. u kojem obimu da se primenjuje, i 2) za koji su način izvršenja te kazne i sa kojih razloga. Ovo je uredništvo učinilo jedno zbog kritike kojom je praćeno usvajanje smrtno kazne i u pogledu obima njene primene i u pogledu samog načina njenog izvršenja, a s druge strane, da bi se, na taj način, a s obzirom na iskustvo kod nas i na naše naučno shvatanje, bacila jasna svetlost na ovo socijalno-političko pitanje, koje je, sasvim opravdano, zainteresovalo našu širu javnost.

Odziv naših pravnika bio je odličan i uredništvo je moralo zaustaviti dalje objavljivanje mišljenja, da bi moglo pustiti zaostali materijal, koji bi se i inače zbog nedovoljnog prostora časopisa teško mogao na vreme objaviti. Konstatujući sa zadovoljstvom interesovanje naših pravnika za ovo pitanje, uredništvo moli pisce poslatih mu i neobjavljenih mišljenja da ga za to izvine i prime osobitu zahvalnost na ljubaznom odzivu.

Objavljena mišljenja dali su: 2 člana Kraljevske Akademije Nauka, 6 profesora Univerziteta, 1 bivši ministar, 6 predsednika viših sudova, 1 vojno-sudski đeneral, 1 kriminalista, 8 advokata (od kojih su dvojica bivše sudije viših sudova), 1 sudski činovnik.

Rezultat ankete je ovaj:

1) po prvom pitanju: da li su u načelu za smrtnu kaznu, i ako jesu, za koji su obim njene primene, izjasnilo se;

a) <i>odlučno protiv</i>	6
b) <i>u načelu protiv</i> , ali za privremenu i što užu njenu primenu	10
v) <i>odlučno za</i>	2
g) <i>za</i> , ali za što užu njenu primenu	7.

Prema ovakvom ishodu načelnih protivnika smrtno kazne je znatno više. Ali pošto je izveštan broj načelnih protivnika iz oportunitizma prihvatio ideju da se smrtna kazna zadrži i dalje još za neko vreme, to se bilo posredno, bilo neposredno i izrično, više njih izjasnilo za smrtnu kaznu. *Važno je, međutim, konstatovati da se ogromna većina izjasnila za što užu primenu ove u krivičnom pravu predviđene najteže kazne.*

2) Što se tiče drugog pitanja: *za koji su način izvršenja smrtno kazne*, anketa je dala dosta interesantan, ali pritom i malo neočekivan rezultat. Najveći broj članova ankete dao je alternativan odgovor i nije se kategorički izjasnilo za jedan određeni način izvršenja te kazne, već za dva, pa i tri načina izvršenja istovremeno, niansirajući malo preimućstva pojedinih od tih načina.

Tako je dobiven ovaj rezultat:

a) <i>streljanje</i> (ubijanje iz pušaka) <i>za</i>	7, protiv 2;
b) <i>vešanje</i>	<i>za</i> 10, protiv 3;
v) <i>elektrokucija</i>	<i>za</i> 5;
g) <i>giljotiniranje</i> (odsecanje glave) <i>za</i>	1, protiv 1;
d) <i>ubijanje jakim otrovom</i>	<i>za</i> 3.

Prema tome najviše je glasalo za vešanje, potom za streljanje, i, najzad, za ubijanje elektricitetom.

Mimo postavljenih pitanja za anketu iz sopstvene pobude izjasnilo se za ograničenje javnosti izvršenja smrtno kazne 7, a za stavljanje osuđenog pred pogubljenjem u stanje besvesnosti 2.

Simpatičnu napomenu profesora g. Dr. M. Čubinskog, da bi Udruženje Javnih Pravozašupnika, koje je u »Branič«-u dalo inicijativu za anketu o smrtnoj kazni i tu anketu sprovelo, za slučaj da njom utvrdi potrebu uklanjanja smrtno kazne, trebalo da izradi odgovarajući zasebni predlog i da ga podnese Ministru Pravde s molbom da ga on usvoji i podnese Narodnoj Skupštini, uredništvo je sa zadovoljstvom propratilo, ali ono nalazi da će se i ovim indirektnim načinom znatno doprijeti rasvetljenju ovog važnog pitanja.

Na završetku neka nam je dopušteno da toplo zahvalimo svima dragocenim saradnicima izvan redakcije koji su uzeli učešća u ovoj potrebnoj i korisnoj anketi.

Rad na novim zakonima

— Nikolaj D. Pahorukov, sekretar Ministarstva Pravde —

U „Branič“-u br 6 od Juna prošle godine oštampan je članak o radu stalnog Zakonodavnog Saveta Ministarstva Pravde, u kojem su izneti podatci o raznim zakonskim predmetima, koji su već podneti Narodnoj Skupštini od strane G. Ministra Pravde, kao i o onima, na kojima Stalni Zakonodavni Savet radi.

Za proteklo drugo polugodje rad Stalnog Zakonodavnog Saveta znatno je koraknuo.

Baš u tome polugodju na čelu Ministarstva Pravde stajao je čovek, kome je stalo do toga, da se zakonodavstvo Kraljevine izjednači što pre i on je intenzivno radio na tome, da se rad Stalnog Zakonodavnog Saveta ubrza i da bude što plodniji.

Blagodareći nastojanju g. Dr. Dušana Subotića, ministra pravde, pred Narodnu Skupštinu u oktobru i novembru prošle godine ponovno su preradjeni došli predlozi zakona: o sudijama redovnih sudova, o uredjenju redovnih sudova, o izvršenju kazne lišenja slobode, o državnom tužioštvu, kaznenog Zakonika, zakonika o krivičnom sudskom postupku, o istupima i o advokatima.

Stalni Zakonodavni Savet završio je u ovo doba i zakone menični i čekovni, i oba su ova zakonska predloga dostavljena Narodnoj Skupštini.

Krajem decembra prošle godine završen je rad i na predmetu zakona o sudskom postupku u građanskim parnicama i taj je predlog već spremljen za podnašanje Narodnoj Skupštini.

Rad na zakonu o izvršenju (ovrsi) i obezbeđenju (osiguranju), započet u prošloj godini, završen je meseca februara ove godine i tekst zakonskog nacrtu spremljen je za umnožavanje u Ministarstvu Pravde radi upućivanja na mišljenje i primedbe Višim Sudovima, privrednim organizacijama, komorama i t. d.

Stečajni Zakon, za koji je vladalo u privrednim krugovima veliko interesovanje, na putu je definitivne izrade, jer je njegov nacrt privatno pravni odsek Stalnoga Zakonodavnog Saveta već izradio i sada se on štampa radi dostavljanja Višim Sudovima, privrednim organizacijama i komorama.

Koraknuo je i rad na izradi nacrtu Trgovačkog Zakonika. Sem partija, koje su već bile navedene u pomenutom članku glavnog urednika „Branič“-a, sada su izradjene još i partije: o firmi, o trgovačkom registru, o prokuri i trgovačkom punomoćstvu, o trgovačkim pomoćnicima, o trgovačkim agentima i o trgovačkim posrednicima.

Što se tiče rada na građanskome zakonu, lagani tok rada na ovome projektu objašnjava

se složenošću problema, koje taj rad dodiruje. Tako naprimer: nasledno, zadružno i bračno pravo.

Nasledno pravo je Stalni Zakonodavni Savet već izradio, i sada su na redu bračno, porodično i zadružno.

Daljem radu na izradi ovih partija stoji na putu celi niz pitanja čisto političke prirode, koja prethodno treba rešiti. Stalni Zakonodavni Savet naprimer već je izradio svoje mišljenje o formi zaključavanja brakova u našoj državi i ovo svoje mišljenje podneo je g. Ministru Pravde. Od rešenja Ministarskoga Saveta po ovome pitanju zavisi dalji rad na partiji bračnoga prava.

U vezi sa predlogom zakona o postupku sudskom u građanskim parnicama, stoji izrada predloga Sudskog Poslovnika, na kojem se takodje radi.

Od novih partija građanskog zakonika, koje su već izradjene, ali nisu još pretresane, podnete su Stalnom Zakonodavnom Savetu ove: partija o bračnome pravu, koju je izradio g. Dr. Kušej, profesor Ljubljanskog Univerziteta; partija o tutorstvu i starateljstvu, koju je izradio g. Mih. Tadić, advokat iz Beograda i partija o pobijanju pravnih poslova izvan stečaja, koja stoji u vezi sa § 953. gradj. zak., a koju je izradio g. Dr. Josip Mudrovčić, većnik Stola Sedmorice u Zagrebu, u penziji.

Definitivno je izradjen predlog zakona o krivičnim delima protiv vojnih tajni i spremljen je za podnašanje Narodnoj Skupštini.

Kako se iz ovoga kratkoga pregleda rada Stalnog Zakonodavnog Saveta Ministarstva Pravde vidi, na zakonskim predmetima *stalno* se radi i radi se *intenzivno*, ali, evo već skoro navršujemo desetogodišnjicu Ujedinjenja, a živimo sve još pod neizjednačenim zakonodavstvom.

Mi sve još, izgleda, *ne možemo ni nećemo* da shvatimo, da za osećanje Jedinstva baš postojanje izjednačenog, jedinstvenog zakonodavstva je najpotrebnije.

A zakonski predlozi, čim dodju u Narodnu Skupštinu, u najboljem slučaju, prodju kroz sekciju i tu stanu i ako je za izjednačenje zakonodavstva ustanovljen po čl. 133. Ustava kraći postupak...

Ne radi parlamentarna mašina, kako treba... A od toga pati narod, i sama Država kao celina, a strada i naš ugled u inostranstvu, jer niko od ozbiljnijih poslovnih ljudi iz inostranstva neće reskirati da stupi u poslovne veze sa Državom, u kojoj u jubilarnoj desetoj godini posle Ujedinjenja važe *šest* raznih zakonodavstava, — i ako je ova država centralistična, a ne federalistična, — i gde se u desetoj godini zajedničkog

www.unilib.rs
 државног живота pojedini delovi државе сматрају као иностранство, као н. пр. када је у питању извршење судских одлука са других правних подручја. Крајње је време да одговорни чиниоци буду на чисто с time, да се право Јединство Државе

ствара само позитивним радом на изједначењу права и дужности грађана и да без јединственог, изједначеног законодавства, нема ни равноправности, нити потребних психолошких претпоставка за право Јединство.

О истраживању очинства¹⁾

— Д-р Адам П. Лазаревић —

Законско расположење, које се забрањује истраживање очинства, срамота је човечанства.
Жил Фавр.

Преглед законодавстава

Римско право. — У римском праву утврђено очинство, само по себи, није давало никаква права ванбрачном детету. Јер дете није улазило у породицу свога оца рођењем, већ једним накнадним актом, који је зависио од воље очеве. Основ томе акту била је *patria potestas* очеве. Ускоро пак, природно сродство — *cognatio* — противставља се цивилном сродству — *agnatio* — агнатском сродству.

Јустинијан је укинуо ову разлику сродства и признао је само оно сродство, коме је основа *заједница крви*. — Питање о истраживању очинства није се тада ни постављало, пошто није имало свој *raison d'être*. Извор сродства била је *patria potestas*, а извор ове биле су пак *justae nuptiae*, адопција и легитимација. Према томе, самим патернитетом није заснивано сродство, нити је факат патернитета био уопште правно релевантан. Отац је могао, али није морао, подарити извесна права своје ванбрачном детету, ма да је патернитет стварно био и доказан.

Према мајци ванбрачно дете имало је иста права као и брачно. И то с тога, што је матернитет једна очигледна, фактична чињеница, коју је лако констатовати и угврдити, а патернитет је тешко и немогуће утврдити услед његове мистериозности. *Mater semper certa est etiam si vulgo conceperit; pater vero is est quem nuptiae demonstrant.*

Отуда следује, природно, неизбежна и логична последица, да је дете везано првобитно за мајку.

Питање о истраживању ванбрачног патернитета поставља се тек са појавом хришћан-

ства, које је тежило, да се ванбрачна рођења искорене. И од тада рођење ван брака је сматрано као бесгласно.

Германско право. — — Према неким податцима који се налазе код Тацита у његовом делу „*Germania*“, првобитна организација германске породице била је *матриархална*, по којој је организацији дете улазило у породицу своје мајке, и није ничим везано са својим оцем. После је тај систем измењен. — По правилу *Virgini creditur* за оца дегињег сматран је онај кога мајка означи и њој је веровано.

Француско, немачко, холандско, белгијско, швајцарско, руско, шпанско, пољско, италијанско, португалско, мексиканско, данско, шведско и румунско право. — Француска револуција са својим принципима: слободе, братства и једнакости, доноси нове промене у положају индивидуе у друштву и породици. Очинска и мужевљева власт знатно су ослабиле, индивидуа се ослобођава. Идеје револуције биле су: апсолутна правда, интегрална једнакост и повратак закону природе. Творци и вође револуције имали су амбицију да успоставе једно ново друштво, засновано на рационалним принципима, ксји значе кидање са традицијама.

Сви се људи рађају једнаки у праву, прокламовале су вође револуције, и трудили су се да ту једнакост спроведу до крајних консеквенца. Ванбрачна деца у револуционарном законодавству изједначена су у свима правима са брачним. Она улазе у породицу својих ванбрачних родитеља са свима правима брачне деце, у личном и имовинском погледу. Брак није, према томе, једини извор породице.

То је све пак важило за ванбрачну децу, када је њихово очинство несумњиво утврђено. — Али само истраживање очинства јако је било отежано, — и то баш у духу индивидуалне слободе, и да би се избегла ограничења исте и злоупотребе.

Пропис чл. 340. Code civil-а (грађ. зак.) о забрани истраживања очинства донет је, вели се, на лично заузимање и по жељи Наполеоновој, који је тада изјавио: да друштво нема интереса да ванбрачна деца буду

¹⁾ Овим својим радом, који смо у главном израдили према податцима узетим из одличног и обилног дела: *Henry Lhospied: Etude sur la recherche de la paternité en droit comparé, thèse pour le doctorat, Paris 1914.* желели смо читаоцима „Бранича“ пружити један кратак преглед, у теорији и позитивним законодавствима, овога несумњиво актуелног, интересантног и важног правног проблема.

призната — (La société n'a pas d'intérêt à ce que les bâtards soient reconnus).

Принцип тај усвојен је без изузетка у Холандији, Белгији, Румунији, Пољској неким швајцарским кантонима и другим неким државама; а са извесним изузетцима усвојен је у: Шпанији, неким кантонима Швајцарске, Италији, Португалији, Мексику и др. — У главном, у земљама латинске културе и цивилизације, било у целости, било са више или мање модификација и изузетака, истраживање очинства принципијелно је забрањено.

На против, у земљама германске цивилизације влада, у главном, принцип супротан овоме у земљама латинске цивилизације. У тим земљама готово никада истраживање није било забрањено и важио је увек, вишемање, либерални принцип. Тамо је донекле задржан и данас принцип *Virgini creditur*, по коме постоји претпоставка, да је отац детињи онај, кога је за таквог мајка означила. Спор се обично свршава заклетвом.

Али док је положај ванбрачног детета у односу према мајчиној породици изједначен са положајем брачног, дотле оно не улази у породицу пронађеног оца, већ једино према њему стиче право алиментације — издржавања. Величина издржавања одређена је негде законом, а негде је остављено Суду да је одреди.

Овај принцип важи у великом броју северо-америчких сједињених држава.

У Норвешкој је питање истраживања очинства марљиво расправљено и решено, законом од 6. јуна 1892. године. Човек противу кога је управљена претпоставка очинства дужан је да подигне тужбу за одрицање, ако жели да одбаци очинство које хоће да му се наметне. Спор може бити решен и заклетвом. Детету припада само издржавање до навршења 5. године.

И немачки грађ. законик, од 1900 год. усвојио је принцип алиментационог патернитета, по коме је истраживању циљ: да се пронађе отац, — само да би имао ко да издржава дете, — а не да би дете ушло у породицу и друштвени положај свога пронађеног оца.

У Русији законом од 1902. године било је забрањено истраживање очинства, али ако отац евентуално призна дете, дужан му је био давати издржавање до пунолетства, а и мајци је припадала накнада.

У Шведској законом од 17. марта 1905. год. дато је ванбрачној деци и право наслеђа према својим родитељима.

У Данској по закону од 27. маја 1908. год. дете ванбрачно изједначено је са брачним у породици своје мајке и у погледу наследних права. Истраживање очинства је дозвољено,

али са једином последицом, да се отац осуди на давање издржавања.

По чл. 11. данског грађ. законика, који је врло оригиналан, ако се не зна тачно ко је отац детињи, између више људи, они се сви оглашују солидарно одговорним; али онај, који плати издржавање, има право ркурса према осталима, за тражење од њих њима припадајућег пропорционалног дела, и стоје му на расположењу све принудне мере, у томе циљу, као и мајци.

По чл. 13. истог закона, сваки онај кога једна жена покаже да је отац њеног детета, дужан је, ако хоће да се ослободи оптужбе, да под заклетвом изјави пред судом: да са дотичном женом није имао сексуалних односа, у времену када је могао постати отац детињи. У случају, пак, јаче претпоставке противу некога човека, молиља може добити право да изјави под заклетвом: да је у доба судом утврђеног периода времена, имала односа само са оптуженим, а никако са другима.

У Швајцарској се је водила борба између утицаја германског и романског, између принципа забране и принципа слободног истраживања очинства. И до унификације грађанског права, која је извршена доношењем закона од 1912. године, постојала су разна контрадикторна решења овога питања у појединим кантонима.

Закон од 1912. године санкционисао је истовремено и принцип патернитета и принцип матернитета. По принципу матернитета дете ванбрачно улази само у породицу своје мајке. Тужба за истраживање очинства је у главном новчаног карактера; дете добија само право издржавања; али у извесним изузетним случајевима ова тужба постаје чисто статусна (*Statusklage*), са свима дејствима у погледу очевог имена, очинске власти и наследства. То су случајеви: ако је противу мајке извршен злочин, или се је завођач послужио обећањем женидбе, или злоупотребом власти.

Тако су помирена и задовољена, донекле оба супротна гледишта, у једном синтетичном решењу.

Швајц. законодавац, вели *Lhospied*, консакрирајући принципе модерног права, водио је рачуна, у колико је могуће, и о локалним обичајима, којих се становништво нарочито држи. И у томе је доста успео.

Енглеско право. — Енглеска, услед свога инсуларног географског положаја, није подлегла рецепцији страног права, ни у погледу ове, као ни у погледу других правних уставова. Енглеско је законодавство, и по овоме питању, лично, чисто енглеско, и инспирирано је, у главном, духом и обичајима на-

www.unilib.rs

родним. Ванбрачно дете не улази ни у материну ни у очеву породицу: оно је *filii nullius*, ван и једне породице. Легитимација ванбрачне деце накнадним браком њихових ванбрачних родитеља (*per matrimonium subsequens*) није дозвољена, већ је за то потребан један особени акт парламента.

Пре 1834. године мати је могла, слободним значењем оца, поткрепљеним заклетвом, ставити дете на терет овоме: њеном исказу је веровано. — То је био принцип *virgini creditur* усвојен у потпуности. — Али је било злоупотреба и следовале су реформе. Материној речи и клетви није више поклањана потпуна вера, већ је она морала поднети више доказа. Тиме је доказивање очинства отежано, али је то отежање имало штетних последица по друштвени морал, веле неки правни писци, као нпр. *Léon Faucher* у својем делу: „*Etude sur L'Angleterre*“.

По закону, који је у Енглеској донет 1872. године, мати може истраживати оца детињег, али само тада, ако сама није у могућности да издржава дете, јер дужност издржавања лежи првенствено на мајци. Мати се може у томе циљу обратити и општинском суду и тражити да се дете преда човеку, којег она за оца означава. Али да би успела у томе, мора се позвати на сведоке, поднети писмене доказе или бар почетак писменог доказа. Тужени има права у своју одбрану истаћи приговор: *exceptio plurtum constupratorum* и може бити осуђен само на давање издржавања.

*

Према начину решења питања о истраживању ванбрачног патернитета и идејама којима су се законодавци руководили при томе решавању, сва модерна законодавства можемо у главном поделити на две групе. Једној припадају народи латинске цивилизације, а другој народи германске; подразумевајући у тим групама и народе, чије је законодавство подлегло рецепцији правних установа ових двеју група.

По првој групи, т. ј. латинској, истраживање очинства је у принципу забрањено, али ако се очинство утврди, дете следује положају оца.

По другој групи законодавства, т. ј. германској, истраживање је дозвољено, али се ванбрачно дете никада не изједначаје са брачним, већ је тужба материјалног карактера. Што је важно, право на тужбу припада и деци из прељубе и родоскрвњења. Сва та деца имају пак само право на издржавање — и ништа више.

Постоји и трећа група, која је комбинација ове две прве. Тој групи припадају швајцарско и белгијско законодавство. Јер је по

њима тужба час чисто новчаног карактера, а час је статусна, са последицама грађанског стања.

Критеријум за поделу тужаба, и оцену њихове правне природе, јесте већа или мања доказна вредност поднетих доказа. На име, ако постоји убеђење суда да је показано лице несумњиви отац детињи, онда се утврђивању очинства дају најшира дејства; ако је пак очинство доведено само до вероватноће, онда му се дејства ограничавају.

И *Савињи* (*Savigny*) је правио слично разликовање: он је установио три ступња извесности у доказивању очинства: 1) Извесност (*Gewissheit*), вероватноћа (*Wahrscheinlichkeit*) и проста могућност (*Moglichkeit*) очинства.

Тужба по овој трећој групи законодавства има првенствено новчани карактер, без статусних последица, и то због неизвесности очинства, — а само је изузетно статусног карактера. Таквог су мишљења и *Росел* и *Менша* коментатори швајц. грађ. законика, у својем делу. *Manuel de droit civil suisse, t. I. p. 374*. По чл. 309 швајц. грађ. зак. тужбом за очинство тежи се постићи, било новчано издржавање оца у корист мајке и детета, било, поред тога, у изузетним случајевима предвиђеним законом, декларација очинства са њеним дејством грађанског стања.

Ти изузетни случајеви, по чл. 323. швајц. грађ. зак., јесу: кад постоји обећање женидбе, злочино дело извршено против личности мајке (*Verbrechen*) и злоупотреба ауторитета, т. ј. власти, (*Gevaltmissbrauch*).

Ако тужилац не би успео да утврди једну од ових чињеница, тада се примењује општа претпоставка очинства противу онога, који је са мајком живео за време законског периода зачећа, т. ј. од 180—300 дана пре рођења детета — чл. 314. швајц. грађ. зак. — Али у томе случају дете може добити само издржавање.

Важно је ово: да по швајц. грађ. зак., ако се очинство тужбом истражује само ради тога, да би се детету обезбедило издржавање, онда је утврђење олакшано; али, ако се тужбом жели постићи првенствено улазак детета у породицу и грађанско стање свога ванбрачног оца, онда је утврђивање очинство отежано и траже се нарочити докази.

Процедура судска у свакоме случају је иста и тужба застарела за годину дана.

Што се тиче положаја ванбрачног детета према ванбрачној мајци, швајц. грађ. законик примио је немачки ситем, по коме је, на основу принципа: *Kein Kind ist seiner Mutter Kebskind*“, ванбрачно дете потпуно изједначено са брачним у односу према мајци и њеној породици, и стиче сва лична и имо-

винска права брачнога детета. То је зато, вели се, што је материнство извесно, а очинство неизвесно, и законодавац мора о томе водити рачуна (*M. Huber, Exposé des motifs. t. I, p. 206*).

Треба при томе приметити: да, што је већа интервенција државне власти, у толико је положај ванбрачне деце повољнији. Према томе друштво, примајући на себе евентуални терет издржавања ванбрачне деце, има интереса да пронађе оца, те да би он подносио терете своје одговорности.

По систему германском тежи се што ширијој интервенцији друштва и државе у прив. односима грађана у опште, а специјално у породичним. Ту се истраживање очинства сматра као једна *социјална* установа, која *ауто матишки* треба да дејствује приликом сваког рођења ванбрачног детета.

На против у земљама латинског система *приватним* појединцима је остављена најпотпунија иницијатива у решавању о опортунитету истраживања. Интервенција државне власти у тим земљама сматра се као *ограничење личне слободе и независности*, те је народ противан тој интервенцији. С тога у њима и јесу релативно ретки случајеви истраживања очинства.

Најобичније средство, којим се завођачи служе за постигнуће циља јесте обећање женидбе. И зато у томе случају, и законодавства, која иначе забрањују истраживање, очинства, то истраживање дозвољавају. (*Lhospied, op. cit. f. 171*).

Француски закон од 16. новембра 1912. год.

Рђаве последице принципа прохибиције морале, су се, без сумње; осетити и у Француској где се број рођења, па следсвено и становника, стално смањује. Видело се је, без сумње, и цењено је и то, да је тај принцип од штетног утицаја и на пораст становника, па је приступљено модификацији прописа чл. 340. Грађ. Зак., који говори о забрани истраживања очинства, на тај начин што су му одређене границе и услови примене. Управо, забрана истраживања очинства остала је и даље као правило, али су предвиђени многи изузетци.

Чл. 1. овога закона гласи: чл. 340. с. civ. замењен је следећим диспозицијама, и истраживање очинства дозволиће се:

1. У случају одвођења или силовања, када се време одвођења или силовања подударе са временом зачећа.

2. У случају завођења извршеног помоћу доказних маневара, злоупотребе власти, обећања женидбе или веридбе, и ако постоји почетак писменог доказа према одредби чл.

1347. грађ. зак. — А по томе члану. као почетак писменог доказа сматра се сваки писмени акт, који потиче од онога противу кога је тражење управљено, и који акт чини наведени факат вероватнији.

3. У случају ако би постојало какво писмо или какво друго приватно писмено, које потиче од онога који је за оца означен, из којих произлази једно несумњиво признање очинства;

4. У случају када су, онај који је за оца означен и мајка, живели у стању ноторног конкубината за време законског периода концепције;

5. У случају када се је онај, за кога се тврди да је отац, старао (*a pourvu*) или је само учествовао у васпитању и издржавању детета у својству оца;

II — Ипак тужба за признање очинства неће се примити:

1. Ако је утврђено да је мајка, за време законског периода концепције, била ноторно рђавог владања, или да је била у односима са неким другим лицем;

2. Ако је онај, за кога се тврди да је отац детињи (*prétendu père*) за време истог периода, био у физичкој немогућности да буде отац детињи, било услед удаљености, било последством каквога случаја;

Тужба, тј. право на тужбу, припада само детету. За време малолетства детињег, само мајка, па ма била малолетна, може подићи тужбу;

Тужба мора бити подигнута, под претњом губитка права на њено подизање, у року од две године од дана порођаја.

Ако тужба није била подигнута за време детињег малолетства, дете може подићи ту тужбу за годину дана од дана приспелог пунолетства. —

— Сви ови изузетци лимитативно су побројани. А пошто их, као што се види има доста, то је одредба чл. 340. с. civ. просто дерогирана овим новим законом. — Нарочито још ваља и то напоменути: дауопште није дозвољено истраживање очинства, па чак ни материнства, оне деце, која су рођена од сродника између којих је брак забрањен, — тз. *enfants incestueux*, — или која су плод прељубожинства, — тзв. *enfants adulterins*. Па не само да није дозвољено истраживање очинства и материнства такве деце, — већ се иста не могу ни признати, па ни позаконити.

— Наш законодавац, међутим још није стигао да реформише своје раније наређење. А није нам познато ни какво је гледиште заступљено у овом пројекту грађ. законика за целу нашу државу.

Конкубинат

„Boire, manger ensemble, Est mariage ce me semble, — рекао је француски писац Loysel мислећи на конкубинат.

Ако два лица разнога пола живе у фактичкој заједници сличној заједници брачној, онда се из тога факта изводи претпоставка, као из тзв. possession d'état, да је отац детињи конкубин т. ј. лице које је живело у конкубинату са мајком детињом у времену зачећа.

Нередовне заједнице постају све више и многобројне, нарочито у варошима. И о томе се мора водити рачуна. Слободна заједница не сме се игнорисати, већ се вели L'hospied мора предвидети и систематски регулисати. Saint-Juste је рекао: „Ceux qui s'aiment sont époux“. Има међутим животних односа, који не подлеже утицају закона и законских реформи. Еволуција живота и животних обичаја детерминише еволуцију законодавства и о тој еволуцији законодавац мора водити рачуна (р. 214.).

Стога и за конкубинат, аналого претпоставци очинства у законитом браку, постоји претпоставка: „Pater is est quem concubinitus demonstrant“. Али то, у сваком случају, остаје само претпоставка потребна за пријем тужбе за очинство а суду је остављена слобода оцене о очинству.

Приликом законске реформе установе истраживања очинства 1912. год. у Француском Сенату развила се је била једна дуга и упорна дискусија око тога: да ли да се у законски текст унесе реч *конкубинат*, или реч *cohabitation* која значи: *заједнички живот*, живот под једним кровом. Јер је сматрано, да само помињање те речи у законском тексту, значи посредно законско признање те илегалне заједнице. Чињени су приговори и о неморалности те речи, али је она ипак, као што је познато усвојена. Пошто ова друга реч *cohabitation* има широко и неодређено значење, те би дала повода злоупотребима.

Исто тако о појму ноторности конкубината, коју ноторност француски закон од 1912. год. тражи не постоји никаква јасна законска одредба, већ је суду остављена потпуна слобода оцене.

Општа претпоставка очинства

у законодавствима германске групе

Ова законодавства су, као што смо већ раније напоменули, либералнија, и у њима је остављено широко поље истраживању очинства, а не само у лимитативно побројаним случајевима, као у законодавствима групе латинске. Али се само, по германској

групи законодавства, једном већ утврђеном ванбрачном очинству не даје шире дејство, већ се све последице тога своде на обавезу издржавања.

На супрот томе, по латинској групи законодавства положај ванбрачне деце, повољнији је, али је доказивање ванбрачног очинства отежано.

За успех тужбе обично треба да се докаже: 1) Постојање односа између ванбрачног оца и матере детиње, и 2) Узрочна веза између трудноће и тих односа.

Но од тужиоца, који је у овоме случају ванбрачно дете, мајка детиња или које друго на тужбу овлашћено лице, не тражи се утврђивање те узрочности. Она се претпоставља; јер се као физиолошки факат готово и не може утврдити. А на тој немогућности утврђивања баш се по германском систему и заснива разлика у положају између брачног и ванбрачног детета. Јер брачно дете, — или боље речено дете рођено у браку, има за себе претпоставку: „*Pater is est*“ — у целости, и ко би противно тврдио, имао би то, по принципу: *Actori incumbit probatio*, и да докаже, и да противним доказима обори ту претпоставку.

Дете пак рођено ван брака налази се у несумњиво тежој улози, у улози тужиоца. Оно има презумпцију ванбрачности противу себе и дужно ју је обарати. Али се и од њега не тражи да баш стварно утврди очинство већ се очинство претпоставља, само кад је утврђено несумњиво постојање животних односа између мајке и ванбрачног оца. Та је претпоставка, пак *juris tantum*, и лице које је за оца показано има ту претпоставку да обара.

Тако, дакле, ту разликујемо два факта: 1. Постојање сексуалних односа и 2. Узрочну везу између тих односа и зачећа. Код законске деце закон претпоставља оба ова факта, а код ванбрачне узрочни однос између сексуалних односа и концепције претпоставља се тек пошто је први факат, т. ј. постојање односа, потпуно утврђен.

Но при свем том, очинство остаје једна мистерија и тешко је, ако не готово и немогуће, доћи до материјалне истине. Те као једино средство остаје оперисање са претпоставкама, добивеним на основу позитивном науком утврђене чињенице т. ј. времена од концепције до рођења и његовог потребног минимума и максимума. То време пак остаје исто и данас као у доба Римљана. Које је време утврдио још славни римски лекар Хипократ.

По немачком грађ. законнику: „*Als Vater des unehelichen Kindes im Sinne der §§ 1708. bis 1716. gilt, wer der Unterhalb der Empfän-*

gniszeit beigewohnt hat, es sei denn, dass auch ein anderer ihr innerhalb dieser Zeit beigewohnt hat.“ (§ 1717., al. 1; немач. грађ. зак.

*

Лицу против кога је управљена тужба за утврђивање очинства, према позитивним законодавствима стоје разна средства на расположењу за одбијање тужбених навода. Такво средство нпр. *exceptio plurlum constupratorum*, које је усвојено у немачком грађ. закону, а које се састоји у томе: што тужени изјављује да је, поред њега, мајка детиња у времену зачећа стајала у сексуалним односима са неколицином, те да је према томе очинство неизвесно, пошто постоји *turbatio sanguinis*. Тај приговор тужени мора и доказати по принципу: *Reus in excipiendo fit actor*.

Осим тога туженом стоји на расположењу приговор физичке немогућности, приговор неверства мајке или приговор рђавог владања у опште и т. д.

Активна способност за тужбу.

Ваља нарочито забележити кроз какве је социолошке фазе прошло ово важно питање проблема истраживања очинства. Тужба је прво припадала искључиво мајци и имала је за предмет тражење накнаде штете. Право детета апсорбовано је било правом мајке и мајка је добијала једну глобалну суму, где су улазили и трошкови око издржавања и неге детета. Мајка је пак водила спор не као заступник детињи, већ у своје лично име. Тај систем је усвојен у многим државама, а између осталих у Данској и Енглеској, и аспирисан је старим правилом француског права *virginitas creditur*.

По неким законодавствима тужбу је подносила сама власт, специјално општинска, пошто је и општина заинтересована.

На послетку тужба ова, која је првобитно припадала само мајци, постепено се распарчава на две тужбе: једна припада мајци, којом она тражи накнаду трошкова око трудноће и порођаја, а друга припада детету, које лично, или преко свога заступника, тражи издржавање.

Пасивни субјект тужбе јесте редовно оно лице за кога се тврди да је отац детињи. Ако је то лице малолетно, онда спор за њега води његов законски заступник. — Али се ова тужба, у случају ако је лице, противу кога постоји претпоставка очинства, умрло, може подићи и противу његових наследника.

По чл. 1712. нем. грађ. зак. право на тражење издржавања не гаси се смрћу очевом;

издржавање припада детету баш ако је отац умро и пре његовог — детињег рођења. Француски закон од 1912. год. не говори ништа о томе; а по швајцарском грађ. закону дете има право на тужбу за издржавање и противу наследника онога лица које је за оца његовог означено. Законодавци се при томе руководе заштитом моралних и материјалних интереса детињих.

О застарелости тужбе за очинство

Питање о застарелости тужбе по предмету истраживања очинства, врло је разнолико решено у позитивним законодавствима, и то је једно од најделикатнијих питања.

По чл. 308 швајц. грађ. закона тужба се може подићи и пре рођења детета, а на основу правила: *Infans conceptus pro nato habetur quoties de commodis eius agitur*.

По швајц. грађ. закону право на тужбу за очинство *застарела за годину дана*, а по немачком грађ. закону та је тужба *незастарела*.

При оцени питања о застарелости у неким законодавствима води се рачун о томе: да ли је ова тужба личног или имовинског карактера, т. ј. да ли се њоме циља на добијање издржавања или баш на утврђивање очинства, са последицама личне природе. Па ако је тужба статусног карактера, она је као таква *незастарела*. — Незастарелост ове тужбе постоји у Немачкој, Аустрији, Шведској, Норвешкој, Данској и још неким државама. Дакле у оним где је истраживање очинства дозвољено.

Многи правни писци предлажу краткорочну застарелост и веле: да то захтева интерес стабилности породичних односа. Немачки правник *Mohr*, пледирајући за краткорочну застарелост, веле: „*Es ist eine fatale Sache, den Vaterschaftsproness wie ein Damoklessekwert über sich schweben ruc sehen*“.

У Француској, Белгији, Холандији, као и у Швајцарској, тужба ова, у колико је у опште дозвољена, подлежи *крајњој застарелости*.

Заклетва као доказно средство

— у споровима за истраживање очинства —

Извесна законодавства, као што је нпр. дански закон од 1908. године, усвајају заклетву као потпуно доказно средство у овим споровима и њом се могу послужити тужилац и тужени; те тако исход процеса често зависи од тога коме ће бити додељена заклетва.

Међутим, то многи осуђују и веле: да би се једино умесно могла усвојити допуњујућа заклетва, када је тврђење једне стране иначе

до велике вероватноће доведено. Суд би пак имао да цени: да ли ће, и којој страни досудити клетву; нарочито с обзиром на то да ли странке чине утисак поверења или не.

Опште је и владајуће мишљење, по овоме питању, да заклетви треба прибегавати тек у крајњем случају; а идеално би било, вели се, још и потпуно је искључиво, — и ако је заклетва често пута једино средство да се дође до истине.

У земљама где је дозвољено да заклетва служи као доказно средство у споровима за истраживање очинства, судска пракса бележи врло често случајеве кривоклетства. — Јер, странка стојећи у тешкој алтернативи: или да се криво закуне — или да изгуби своје право, — обично изабере оно зло, које је за њу мање осетно, а то је кривоклетство; Зато један немачки правник вели: „*Denn die Geschichte geschlecht inter duos*“.

Деца из прељубочинства и родо-оскрвњења

Да би сучувао интересе законите породице и достојанство брака, франц. законодавац је забранио истраживање очинства, па и материјалности ове деце, — ма то било и у случају одвођења или силовања извршеног над мајком.

Немачки законодавац није правио разлике међу ванбрачном децом, па је истраживање очинства и ове деце дозвољено. То своје решење немачки законодавац правда тиме: да деца нису дужна сносити тешке последице грешака својих родитеља.

Последице тужбе у погледу имена ванбрачног детета

По португалском грађ. законнику ванбрачно дете, коме је отац пронађен, носи и очево и материно породично име. — Међутим треба приметити да то питање имена ванбрачног детета тангира и интересе целе фамилије пронађеног — оца. По белгијском закону од 1908. год. фамилији очевој дато је право интервенције, ради спречавања уласка ванбрачног детета у породицу очеву. Закон није јасан по томе питању, а судска пракса стала је на гледиште да ванбрачно дете нема права на породично име свога ванбрачног оца.

По немачком грађ. законнику ванбрачно дете носи породично девојачко име своје мајке, које не мења ни у случају ако би се мати преудала.

О очинској власти над ванбрачном децом.

У Белгији, ако су и отац и мајка признали дете, очинска власт им припада зајед-

нички. Отац нема претежнији положај према деци. Они морају бити сагласни у поступању, а у случају неспоразума решава Суд.

По немачком грађ. зак. ванбрачна мајка не може бити носилац очинске власти. Суд пак може, ако за умесио нађе, поставити мајку за староца своје ванбрачног детета. — По швајцарском грађ. зак. исто је решење као и по немачком, али мајка може, по оцени старатељске власти, бити и носилац очинске власти. Разлика је само у томе, што мати — старалац, нема права законског ужитка на имању свога малолетног детета.

По питању права наследства ванбрачне деце према својим родитељима, постоје разне солуције у позитивним законодавствима. Швајц. грађ. законик решио је то питање на тај начин, што се дете, ако је признато, изједначује са брачним у наследним правима.

Мере за заштиту законске породице

Сва су законодавства у главном инспирирана тежњом да се сачувају интереси законске породице, — те тврђаве на којој почива цела друштвена зграда. (*Lhospled* оп. цит. п. 617.)

Морални и материјални интереси законите породице могу бити угрожени, како у случају судски утврђено очинства, тако и у случају слободног признања очевог. Франц. законодавство не прави разлику између та два случаја, тако исто и белгијско. По чл. 323. ал. 2. швајц. грађ. зак. пресуда судска, којом се утврђује патернитет, не може никада имати то дејство да ванбрачно дете уђе у породицу очеву, само ако је отац у време односа са мајком ванбрачног детета био ожењен. То се сматра као мера за заштиту законите породице.

Мере противу уцењивања

Једна од најобичнијих и најозбиљнијих замерки и примедба, које се чине принципу слободног истраживања очинства, јесте могућност дешавања скандала и уцена. Јер ће, вели се, један поштен човек, противу кога, је тужба управљена, да би избегао срамоту пристати на све жртве које се од њега траже. И ова је примедба, по мишљању неких главни узрок томе што је чл. 340. француског грађ. зак., који говори о забрани очинства, реформисан тако доцкан, т. ј. тек 1912. године.

С тога законодавства предвиђају строге санкције за спречавање уцењивања и заштиту законите породице, која је основица целе друштвене заједнице, те сваки потрес породице може посредно потрести и друштво.

Специјална права мајке према оцу ванбрачног детета

Nemo audiatur proprium turpitudinem allegans.

Истраживањем очинства ванбрачне деце желе се постићи два циља: 1. проналазак оца да би се ванбрачном детету обезбедило издржавање и помоћ, и 2. укидање разврата и предохрана од завођења. — Јер што су теже последице очинства, мисли се да ће у толико бити умеренији инстинкти завођача.

По законодавствима: норвешком, данском, белгијском и холандском, мајка има право на накнаду трошкова изазватих порођајем и њеним личним издржавањем, за неколико недеља пре и после порођаја. По немачком и швајцарском законодавству мајка има право, не само на накнаду порођајних трошкова у правом смислу, већ и на накнаду свих других трошкова, проузрокованих трудноћом и порођајем, посредно или непосредно.

Ова законодавства су инспирисана принципом правичности: ко другоме штету причини дужан ју је и накнадити. То пак право мајчино подлежи врло краткој застарелости.

По канонском праву поштена девојка имала је право да тражи од свога завођача: или да се овај њоме ожени, или да јој накнади штету, односно да јој даде мираз за удају. То је позната тужба каанонскога права: *Actio duc et dota*.

Треба приметити да, по систему латинског законодавства, у опште, за успех материне тужбе за накнаду штете и трошкова, потребно је да је очинство *резултат кривичног дела очевог*, — док је по германском систему довољан за то *сам факат очинства*. — По немачком законодавству величина издржавања одређује се према друштвеном положају ванбрачне мајке, а не према друштвеном положају пронађеног оца.

Разне теорије о основу тужбе

за истраживање ванбрачног очинства.

Једна од најважнијих теорија, о правном основу тужбе за истраживање ванбрачног очинства, јесте теорија делекта. Према тој теорији обавеза ванбрачнога оца рађа се из једног деликта. Овај се деликат састоји у факту ванбрачног живота. Последица теорије деликта јесте та, да се искључује приговор: *excusatio plurimum*. Те ако су више њих живели у интимним односима са мајком, онда су ови солидарно одговорни за издржавање детета, као саизвршиоци.

Ова је теорија некада имала много присталица, нарочито у Немачкој, али се сада више не може бранити. Јер се данас не може узети да је ванбрачни полни живот, као такв, противправан, осим ако у себи не садржи неко специјално кривично дело, нпр. силовање, прељубичинство и т. д.

По једној другој теорији, која је такође из Немачке, основ обавезе ванбрачног оца лежи у самој вољи његовој. Јер, вели се, сваки човек који живи у интимним односима са неком женом, зна тачно какве последице мвгу потећи из тих односа и каквим се последицама излаже. Он зна такође, да је за време законског периода зачећа, мати могла ступити у интимне односе са другим људима, од којих је дете може бити зачето. Он познаје све опасности, а међутим их занемарује и врши сексуални акт, — те према томе и треба да сноси све последице истог. — Јер тако радећи, он чини једну велику грубу погрешку, *culpa lata*, за коју треба и да одговара.

По немачком правнику *Glmerthal*-у, који је ову теорију и предложио, тај и такав акт дотичнога лица представља један *quasi contractus*.

Неки заступају мишљење, да основ обавезе очеве лежи у томе факту: што је дао живот једноме бићу, т. ј. у акту креације. А већина модерних правника дели мишљење, да је основ обавезе очеве у вези сродства која постоји између ванбрачног оца и његовог ванбрачног детета.

Даље постоји, као најновија, теорија ризика, *théorie du risque*, која је примењена у законодавству о заштити радника, где је теорија кривице замењена теоријом ризика. Писци се при томе служе аналогijом. Радник, веле, који је жртва несретног случаја при раду, да би добио накнаду, није дужан доказивати да има кривице до власника предузећа што се је случај догодио. Власникова одговорност стоји већ у самоме томе факту: што је ставио у покрет и рукује једним предузећем, које омогућава дешавање несретних случајева. (Теорија професионалног ризика — *théorie du risque professionnel*).

Али по овој теорији ванбрачни отац може бити осуђен, једино и искључиво, на давање издржавања своје ванбрачном детету.

Ризик очинства вели се, потиче из заједничког интимног живота ванбрачног оца и мајке, у томе постоји аналогија са ризиком који потиче из функционисања једног предузећа.

Закључци.

Ценећи по духу модерног законодавства, иде се томе, да се ванбрачна деца изједначе са брачном и да се дозволи што је могуће слободније истраживање ванбрачног очинства.

Наполеон је, у своје време, изјавио: да друштво нема интереса да копилад буду призната. — „*La société n'a pas d'intérêt à ce que les bâtards soient reconnus*“, — али га модерни законодавци демантују. Средње решење биће пак по нашем мишљењу најбоље и најцелисходније.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Реформа казних законика у Немачкој и у Аустрији

— Бор. А. Милојковић, судија у пензији. —

Покрет за реформу казног законодавства захвата све више корена на западу Европе. Ми ћемо овде у кратким потезима изнети реформну тежњу у Немачкој и Аустрији, где су нове идеје кривичнога права и криминалогије дошле до јасног изражаја.

Крајем 1927. године пред законодавним телом Немачке и Аустрије налазио се један исти пројект казног законика, и по ономе што се жели — у току ове године несумњиво, обе те земље добиће чак и текстуелно скоро истоветан казни законик. Ако политичком уједињењу ове две земље стоје на путу уговори о миру и политичке прилике, законодавном уједињењу ове две земље сматра се да не стоји ништа на путу, јер је оно израз исте културе, истих потреба и истих правних односа. Чак је била идеја да би чланове законодавног одбора оба суверена парламента требало саставити у даљем раду, али је се место тога (као више опортуно) усвојило: да само аустријски парламенат изабере три лица ради одржавања идејне и пословне везе са законодавним Немачким одбором док се овај пројект не приведе у дело.

Потреба за реформом осећа се у обе земље већ више деценија, јер су казни закони у обе земље застарели да не одговарају ни правној свести ни ступњу културе садашњице. Садањи немачки казн. зак. од 1870. год. ни у доба његова доношења није важио као савремен; а аустријски од 1852. год. је ултра-реакционаран, на што указује и сама година његова постанка, у толико више што је он, тако рећи, само препис онога ранијег закона од 1803. год. који му је претходио.

Идеју заједничког пројекта дао је бечки професор универзитета гроф Глајспах у 1921. год. на једном конгресу.*) У идућој години већ је био израђен један незваничан немачки пројект, ради кога су се у истој години састали правници обе земље. Овоме пројекту следовао је аустријски пројект, а оба ова пројекта послужила су за основ овом званичном пројекту немачког министарства правде из 1925. год.**)

*) У 1874. год. онд. аустр. Мин. Правде (који је важио као ауторитет у крив. праву) предлагао је да се за Аустрију просто препише тадањи немачки Казн. Зак. као бољи.

**) Иначе је у обе земље још до светског рата било више пројеката пред законодавним телом.

Главне идеје и одлике овога пројекта јесу: Одбацујући у принципу стару теорију застрашавања (одмазде казном), — он се ставља на гледиште најмодернијег схватања поправке кривца (специјална превенција). Казна има за циљ, да оне који су једном посрнули опомене, а оне који су се својом кажњивом радњом показали као непријатељи друштва да узме на васпитање. Само тренутни злочинци још могу бити застрашивани, и ту се још једино може остати при старом циљу казне: да казна треба да застраши. Сва угрожења казном прожета су тежњом: да никада не треба применити казну, која у својој основи не користи поправци, јер би се без тога постизало обрнуто. Циљ казне и целокупног казно-правног поступања јесте: поправка злочинца. Злочинца треба казном, и разним другим средствима, повратити друштву и начинити корисним конструктивним елементом друштва. Казна је, дакле, само једно друштвено-педагошко средство за васпитање (resp.: поправку) злочинца, а кажњава се не кривично дело већ учинилац. Ово педагошко схватање у истини највише и одговара потреби стварности, јер се приметило да се према досадањем начину кажњавања, нарочито код казни дугим лишењем слободе злочинац врло често огорчава противу друштва, а код малолетника злочинци се баш спреме и васпитају за окореле злочинце, — а то је све оно што се најмање сме допустити, и што увиђаван законодавац мора да сузбије на време згодним начином.

Кажњиво је само намерно и нехатно извршено кривично дело, ну учинилац не одговара и за нежељену последицу свога дела, као у старом закону. Тако ће н. пр. учинилац одговарати за убиство у разбојништву само онда, кад је убиство могао и предвидети, и кад је на исто и пристао. „Умишљено дела онај, ко са знањем и вољом оствари обележја кривичног дела“ — § 17. пројекта. У истом пропису предвиђа се и *dolus eventualis*, кад се остварење држи само за могуће, и на исто пристаје на случај да дође до остварења. По § 13. пројекта неурачунљив је онај, ко у време дела пати од поремећаја свести, или му је душевна радња у опште поремећена услед болести, те не може да увиди противправност свога дела. Умањена урачунљивост у време дела из пом. разлога ублажава казну.

За неурачунљиве злочинце сматра се, да казна не може бити средство за њихово по-

www.unilib.rs

прављање. Овде је за друштво опасност од учиниоца много већа, но што је то случај код обичног злочинца. Зато овде оно што казна не може да користи, треба да користе нарочите *мере безбедности*, које су код потпуно урачунљивих само допуна казне, а које су код непотпуно урачунљивих нешто много више од допуне казне, јер су друштвена нужност, друштвена самоодбрана. У те мере безбедности за потпуно неурачунљиве убрајају се: стављање у завод за лечење и неговање, стављање у душевне болнице, где се стављају психопати после издржања смањене казне. Важно је напоменути да пројект предвиђа још и завод за пијанце и васпитни завод. Скитнице, крадљивци и блуднице стављају се у завод за рад. Ова лица пројект сматра за лица са слабом вољом и пошто њих казна не може за увек да поправи, то је онда за њих потребно подуже васпитање у заводу за рад. — У ове мере безбедности спадају још и мере противу злочинаца из навике, који се по издржању казне задржавају још неко време у заводу за безбедност, као опасни по јавну безбедност. Ово задржавање је за то што се сматра да овакви злочинци и по издржаној казни у слободи престављају још извесну, и то не малу, опасност за друштво, јер се код њих (према статистици досадањој) са вероватноћом може очекивати поврат чим се пусте у слободу. Задржавање оваких лица у нарочитом заводу за безбедност (Verwahngsanstalt) није никаква казна затвором, јер овај завод није казнени завод. То је просто једна детенција, која нема карактер казне, већ једино иде за тим да поправи лице у питању, а пре свега да само друштво заштити од таквих лица. С времена на време мора се обављати преглед оваких лица у заводу, да се утврди: да ли је и даље умесно њихово задржавање у заводу или није.

Са овим смо се опет вратили на главну тему, — а то је да поправка злочинца није једини циљ казне, већ да се са кажњавањем (и употребом мера безбедности) подједнако води рачуна и о целини (генерална превенција).

Као што се види из свега доведе изложенога, циљ свих поменутих мера безбедности јесте осигурање друштва од злочина. Оно што је битно код свих ових мера јесте то, да њима није одређено време трајања, — оне треба да трају толико, док пруже друштвену стварну заштиту, а чим престане потреба за ту заштиту, злочинац се пушта у слободу као више безопасан, — поправљен. Само код појединих крив. дела, изузетно је одређена апстрактна граница трајања мера безбедности. Пошто о свему овоме имају да

одлуче судије, то се претпостављају високе моралне гаранције и непартизанство судијског реда.

Тако смо дошли до једнога питања, које је данас веома актуелно, а то је: каква треба да је улога судије у примени новог казненог закона? На место досадањег проблема: утврдити обележја кривичног дела, за судију се истиче други много важнији и крупнији проблем, а *што је кривац*. Судија је дужан да тачно пропрати све фазе кривчевог душевног покрета, који га је довео до извршења кривичног дела, јер он апсолутно друкчије не може оценити, колико је јака злочиначка воља, и колико су спољне околности утицале на кривично дело, а без овога он не само да не може одредити правичну казну, него не може још горе одредити коју ће од многобројних мера безбедности да примени. Судија мора дубоко да испита: да ли је узрок кривчевог дела у самој личности кривца или је узрок више у спољашњим приликама у време дела. Н. пр.: код изазватог стања, стања нужде, нужне одбране н. пр. ако су на злочинца деловали нарочити мотиви, — то је онда ту у питању тренутни злочинац (Gelegenheitsvebrecher), кога треба казнити блаже јер нема изгледа да ће се опет поновити прилике, које су га побудиле на извршење кривичног дела. Ако пак судија у свом испитивању утврди обрнуто: да је тежиште конкретног случаја на самој склоности воље учиниоце, — то онда судија има пред собом злочинца из навике, противу кога се мора поступити енергичније. Руковођен овим идејама пројект је веома размакао границе судијског одмеравања казне у циљу да примора судију да сваки случај индивидуализује. Досадање скоро облигатно обзирање на судску праксу и заклањење за шаблонски рад, са којим се имало врло хрђаво искуство у погледу слободе и имена грађана, не могу се помирити са новим схватањем пројекта. Да ће шаблонски рад бити онемогућен за убудуће, то се лепо види из тога, што пројект само у појединим најтежим случајевима обележава кажњиву радњу као злочин, а за већину случајева границу између злочина и преступа оставља неодређену, — што чини да се скоро никад у пракси неће моћи стећи две једнаке пресуде. За сваки конкретан случај остављено је судији, да у току испитивања детаља који се односе на дело и кривца кажњиву радњу обележи било као злочин било као преступ. Утврђивање детаља, нарочито психолошких момената има да послужи судији на то, да он поред казне, која као што помену смо служи васпитању, примени и мере безбедности тамо где то захтева заштита друштва. Са овим је, као што се

види, учињен један очевидан напредак према ранијем закону, где је судија имао само дужност да предузме стриктно одређене мере, и да шеметички поступи у примени казненог законика. —

Даље важније одлике пројекта јесу: свођење нужне одбране на умерену одбрану, признање светског принципа, изједначење реалног стицаја, лажан исказ сведока пред влашћу пројект не сматра више за иступно дело *sui generis*, појам велеиздаје је сужен и упрошћен. Установљава се једна нарочита врста затвора т. зв. *custodia honesta* не везана за поједина кривична дела (н. пр. за двобој, какав политички злочин), који ће се применити само на кривична дела из незнатних, ситних побуда.

Иначе неке ситније правне повреде пројект у опште више не сматра за кривична дела. Досадање кратке казне лишења слободe пројект ограничава и своди на много мањи број или их замењује новчаним казнама, или дозвољава замену новцем кратке казне лишења слободe. Повреду тела у разбојништву треба казнити строже, но повреду нанесену од једног иначе мирног али увређеног човека. Ситније деликте (до сада сматране за иступе, а по изузетку и за преступе) пројект избацује из оквира казненог законика и сматра их или као т. зв. полицијско неправо (чисто полицијске деликте, које ће кажњавати полицијске власти по специјалном закону) или као иступе противу јавног поретка (*Ordnungsübertretungen*, за које ће се такође израдити специјалан закон).

За малолетнике предвиђа се специјалан казнен законик, за којим је велика потреба, јер закони у снази са својом несавршеном и једноставном процедуром лиферовали су од малолетника из године у годину један сталан злочиначки кадар, који није опадао! На велику потребу за овим законом указују страшне статистичке цифре Беча, у коме је читава петина укупно осуђених сам малолетник испод 20 година. Усвајајући захтеве новог времена, тежња је пројекта да специјалним установама спасе малолетне злочинце досадањег страшног изгледа за будућност. Нарочито деци, која су учинила кривично дело не из покварености карактера, већ из хрђавог васпитања, очевидно је да се мора помоћи овим специјалним казним закоником за малолетнике. Пројект само предвиђа неурачунљивост малолетника испод 14 година, а иначе у колико ће се малолетни-

цима у опште дело приписати у кривицу, и под којим условима, то је остављено да се регулише поменути специјалним закоником по коме ће се у опште малолетници третирати друкчије но одрасли.

С друге стране опет пројект је створио више одредаба за потпуно нова кривична дела непозната старом законнику, а то су дела против проневере у управи туђег имања. Неке злочине казненог законика у снази пројект сматра за преступе или просто полицијско неправо.

Ну ипак има неколико појединости где се немачки и аустријски пројект не поклапају. То су ситнија одступања, која произилазе из разноликости црквених и санитетских закона у снази. Иначе важна су само ова два крупнија одступања: 1) смртну казну немачки пројект задржава, а устријски избацује, јер је уставом укинута; 2) код медицинско-индицираног побачаја, немачки пројект има један специјалан пропис, који аустријски пројекат не садржи, по коме је пропису такав побачај некажњив и није кривично дело побачаја. Недостатак овога специјалног прописа у аустријском пројекту чини, да је се ту остало при старом становишту досадањег казненог законика према коме се *и такав побачај* увек сматра за кривично дело обичног побачаја све док се у истрази не докаже да је тај побачај морао бити и да је изазвао стање нужде. Дакле према аустријском пројекту стање нужде *може* да послужи за извињење од казне, из чега опет излази да ту увек стоји у изгледу кривична истрага, и да тек иследник (судија) има да одлучи за сваки конкретан случај: да ли постоји или не постоји кривично дело побачаја?

Као што се види либерализам и хуманитет провејава из свију одредаба овога пројекта. Изгледа на први поглед, као какав чудан историјски парадокс: да је стара конзервативна и реакционарна Аустрија за ових 7—8 послератних година интензивно радила на томе да се отресе не само свога старог казненог законика, већ и свих оних застарелих закона којих се блажена Југославија још грчевито држи. По великом историјском закону акције и реакције све оне слободоумне и хумане идеје које су цео 19. век биле систематски сузбијане и угушиване, долазе сада до свога необично јасног израза и брзог остварења стручно и зналачки обрађене од свих ауторитета.

СУДСКА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРАКСА

Уговор о закупу стана закључен између закупца и закуподавца у корист трећег лица за опредељено време, кад је раскинут уговором о раскиду пре рока, раскид важи и за онога у чију је корист закључен, јер је он пазакупац и као за таквог важи и за њега раскинуће уговора.

М. Р. у тужби против Дг. К. К. поднетој првост. суду в. Београда представио је, да му је тужени остао дужан од кирије за стан у његовој кући а за време од 1. јуна до 15. септембра 1926. рачунајући по 5150 дин. месечно што чини суму од 18.025 динара. Тражио је пресуду, да му тужени плати ову кирију. Доказ је главна заклетва.

Тужени није примио понуђену главну заклетву. Даље је одговорио: да је до 1. маја 1926. г. био купац И. Б. у његовој старој згради подлежалој реквизицији. Да би могао да поруши своју стару кућу споразумео се са туженим, да му нађе други стан, који ће Б. плаћати, а тужени ће Б.—у давати онолико колико му је плаћено и за стан у његовој кући, па је то и учинио нашавши стан у тужиочевој кући, и по споразуму с туженим Б. је закључио стан од 1. маја до 1. нов. 1926. г. Међу тим, чим се је тужени уселио и платио стан Б-у за мај месец, овај је отказао стан тужиоцу.

За доказ, да је Б. узео од тужиоца стан за време од 1. маја до 1. новембра 1926. г. поднео је препис тужиочевог акта од 2. јуна пр. г. упућеног кварту палилулском као и саслушање Б. код истог кварта.

Позвао се у заштиту на Б. који се заштите није примио.

Првост. суд је нашао:

„Признањем парничара утврђено је да је тужени од 1. јуна 1926. до 15. сеп. 1926. г. становао у кући тужиочевој, даље је нашао да је тужени становао као купац — § 677. гр. з. —, што се утврђује признаницом Држ. Хипот. Банке од 14. септ. 1926. г., коју је тужени приложио на белешци, а по којој је за рачун тужиоца положио на име кирије за време од 1. јуна до 15. септ. 1926. г. Тај закупни однос доказује се том чињеницом, што је тужени представком од 31. авг. 1926. г. упутницом кварту палилулском упутио отказ стана за 15. септембар 1926. г. Факат, да нема писаног уговора о закупу за означено време ни у колико не мења ствар, јер конкluentна радња туженога, која се састоји у факту становања у згради тужиочевој

и у томе, што је кирију депоновао за рачун тужиоца представља закључење уговора“.

Пресудом од 6. априла 1927. г. Бр. 19203. осудио је туженог на плаћање кирије по тужби.

Б. А. С. у II. од. нашао је, да првост. пресуда не одговара закону.

„Нетачно је нахођење првост. суда, да је тужени становао у тужиочевој кући као купац, што изводи из конкluentних радњи — становања и плаћања кирије за рачун тужиоца, јер се из самог признања тужиоца учињеног писмено код полиц. власти а на име из његовог акта упућеног кварту палилулском 2. јуна 1926. г. утврђује постојање једног са свим другог правног односа између тужиоца и туженог, који ни по чему не даје закупни однос. Из те представке се види, да тужилац признаје, да је са другим лицем закључио уговор о закупу а не са туженим, јер његово признање гласи: „И. Б. узео је од мене под закуп стан у мојој кући за време од 1. маја до 1. нов. 1926. г. и у исти сместио г. Дг. К. К. — туженог“.

Кад се текст овако признатог уговора протумачи с обзиром на наређење §§ 546. у в. § 8. и 10. гр. з., онда Б. А. С. налази, да се из овог и оваквог уговора, који је тужилац закључио са И. Б. јасно види и признаје, да је тужилац пристао, да за уговорено време у закупном стану од стране Б. станује тужени. Из тога факта с обзиром на наређење § 546. гр. з. изводи и закључује да је између тужиоца и И. Б. закључен уговор о закупу у корист туженог, да је тужени самим тим, што се уселио у тужиочеву кућу пристао на ту корисницу, и да се овакав уговор закључен у корист трећег лица не може за време предвиђеног трајања уговора мењати у погледу корисника, без сагласија онога, у чију је корист овај уговор и закључен.

Навод тужиоца да је купац И. Б. даљи закуп овога стана отказао још 14. маја 1926. г. за 1. јуни 1926. г., и да је тужилац овај отказ примио, без вредности је, јер је тужилац, кад је већ пристао да тужени станује у том стану за уговорено време т. ј. кад је већ по закљученом уговору био у обавези према кориснику — туженом — §§ 540., 546. и 547. у в. § 10. гр. з., био дужан, да отказ уговора прими тек онда, кад за то добије и пристанак онога у чију је корист уговор и закључен а ово обзиром и на § 699. гр. з. Тужилац не само да ничим не дока-

зује да је овако поступио већ је напротив по свом признању овај отказ одмах примио, па је тек по том тражио исељење туженог.

Депоноване кирије од стране туженог за рачун тужиоца, није доказ, да је тужени признао, да је за то време био закупац стана тужиоцевог. На против ово је доказ, да је депонована сума спорна и као таква се налази на чувању до дефинитивне расправе ко на исту има право — § 581. и 895. гр. з. и то не значи да је тужени признао право тужиоцу на исту, јер да би тек била тужилац би се сматрао измиреним и овог спора не би било.

Ни у отказивању стана од стране туженог 31. авг, 1926. г., нема притиска за закупни однос између парничара, јер се из тога акта види, да је тужени признао да је првобитно отказао преко полиц. власти стан И. Б-у, да овај отказ није примио већ га упутио тужиоцу, да њему откаже стан.

На основу наведеног А. С. налази, да је тужени становао у кући тужиоца као корисник а не као закупац или пазакупац и да тужилац своје наводе није доказао.

За то је преиначио првостепену пресуду и пресудом 24, окт. 1927. г. Бр. 6596. одбио тужиоца од тражења.

Касац. Суд у II од. примедбама од 26. дец. 1927. г. Бр. 13069. поништио је ову пресуду Б. А. С. са разлога :

„Просматрајући пресуду Првостепеног Суда, Апелац. Суд је нашао, да је уговором о закупу закљученом између тужиоца и И. Б. заснован нарочити правни однос између тужиоца и туженог, као корисника тога уговора у смислу §§ 546 у в. §§ 8 и 10 гр. з. па је из тога извео даљи закључак да се поменути уговор за време његовог трајања не може мењати у погледу корисника без сагласности онога у чију је корист закључен. Овај закључак Апелац. Суд из признања тужиоца, учињеног код полиц. власти, а на име из његовог акта, упућеног Кварту палилуском 2. јула 1926. г. који је приложен уз одговор на тужбу.

Овакво нахођење А. С. је погрешно. Уговорима се заснивају правни односи само између уговорача т. ј. између лица која су учествовала у њиховом закључивању за трећа лица су *res inter alios acta*. Како се из тужиоцевог акта упућеног кварту 2. Јуна 1926. г. види само то, да је И. Б. у закупљени стан сместио туженога, а да је уговор о закупу стана закључен између тужиоца и И. Б., то тужени по том уговору није био ни закупац стана нити корисник уговора, већ само пазакупац у смислу § 684. гр. з., јер у закључивању тога уговора није ни учествовао и за то није ни могао ни стојати у каквом

правном односу са тужиоцем као власником закупљеног добра, и с тога постанак закупа према Б. вреди и према њему.

Према томе, кад је закупац Б. 14. маја 1926. г. отказао тужиоцу као закуподавцу даљи закуп стана од 1. јуна 1926. г. и тужилац тај отказ примио, онда је и пазакуп туженог престао. Како је пак тужени и после овога остао у стану, без нарочитог уговора са тужиоцем као сопствеником, и закупну цену полагао у депозит за рачун тужиоца, онда Апелац. Суд треба да оцени, да ли је тужени на тај начин прећутно са тужиоцем закључио нов уговор о закупу стана у смислу § 532. гр. з., и да ли је према томе и у колико обавезан на плаћање закупнине, која се тужбом тражи, па за тим и своју одлуку по закону донесе“.

Мањина је оснажила пресуду Апелац. Суда.

Апелац. Суд није усвојио ове примедбе већ је 24. јануара 1928. г. дао ове противразлоге.

„По нахођењу Апелац. Суда и по изузетку могу се уговорима заснивати правни односи између уговорних страна и у корист трећих лица, дакле стварати правни односи при којима трећа лица нису учествовала при њиховом закључењу, али, која за трећа лица имају правну важност од оног тренутка, када су та трећа лица, у чију је корист уговор закључен, ма којим својим вољним актом дала пристанак на закључени уговор.

Такви су уговорни односи примера ради уговори о превозу робе на жељезницама, које закључује пошиљалац са жељезницом у корист пријемника, при коме се пријемник, који није учествовао у уговору, појављује као лице у чију је корист уговор закључен и за кога закључени уговор од тренутка кад је робу примио или товарни лист добио, важи од тога часа жељезница је дужна следовати само упуствима примаочевим, а ако жељезница ову своју дужност прекрши одговара примаоцу робе — § 73 и т. д. жељезничко-саобраћајне уредбе од 1925. г.

То исто имамо и код уговора, које пошиљалац новчаних аманета закључује са државном или приватном поштом, где од тренутка кад је адресант пошиљку примио, одустанак пошиљаоца према пошти или обратно нема никакве важности, па некад и код уговора, који се закључују са осигуравајућим друштвима у корист осигураника.

Код свих ових уговора, трећа лица и ако нису учествовала приликом закључења уговора стичу извесна права према природи закљученог уговора од тренутка, кад су ма којим својим вољним актом изјавила, да на уговоран однос пристају, а који се при-

станак често огледа у самом пријему уговорене користи.

У овом случају самим признањем тужиоца, јасно је утврђено, да је он закључио уговор о закупу с И. Б. с тим, да у закупном добру за време уговорног трајања станује тужени. Усељењем туженог у тај стан, дат је пристанак туженог на ову корист и од тог тренутка тужени се појављује као корисник из овог уговора, а од тог часа ово стечено право из уговора не може му се одузети без његовог сагласија § § 546., 8., 10. и 13. гр. з.

Најзад постојање овог уговора поткрепљује и мотив и начин како је овај уговор закључен па по том раскинут, јер се из самог признања уговарача И. Б. код полиц. власти види, да је И. овај уговор с тужиоцем закључио само као средство помоћу кога је могао да избаци туженог К. из његове куће, који се факт опет потпуно утврђује тиме, што је И. Б. на седам дана после усељења туженог К. у тужиочеву кућу, тужиоцу даљи закуп отказао, а тужилац без речи овај отказ примио и ако је закуп имао да траје читавих пет месеци.

Све ове чињенице довољно утврђују постојање не само уговора о закупу у корист туженог К. већ јасно и вољу уговарача и И. Б. и тужиоца да уговорни однос одмах и раскину, без сагласности корисника, а овакав раскид уговорног односа као неморалан, био је противан наређењима § § 537. и 538. гр. з. у вези § § 8., 10. и 13. гр. з. за то је Апелац. Суд тужиоца и одбио од тражења, заснивајући разлог за такву своју пресуду на поменутих одредбама материјалног закона. А ти се основи слажу и са основима здравог разума и природне правце и за оцену ових основа Апелац Суд као судећи овлашћен је по § 7. in fine грађ. закона“.

Општа Седница Касац. Суда 7. фебруара 1928. г. Бр. 1356. усвојила је примедбе свог одељења и противразлоге Апелац. Суда одбацила већином гласова. Саопштио *Judex*.

По меници, којој рок није протекао, не може се тражити обезбеђење издатељу менице зато што је на његовој непокретној имовини стављена прибелешка пре приспелости рока.

А. Р. тражио је код Чачанског првостепеног суда прибелешку на непокретну имовину М. П. трг. а за обезбеду 22.000 дин. дуга по меници, којој рок плаћања још није наступио, а по којој му М. дугује ову суму као издавалац менице.

Прибелешку тражи пре рока за то, што је до сада на имовини М. овој већ стављена једна прибелешка по решењу истог суда.

Првостепени суд је за своје решење дао ове разлоге :

По § § 88., 116. и 140. трг. зак. и општим принципима меничног права, издатељева обвеза састоји се у томе, да ће меница о року бити плаћена притежаоцу од стране главног дужника — акцептанта, а не да ће он исту о року платити. Само у случају неисплате о року од стране главног дужника одговоран је издатељ менице.

Како се из приложене менице види, да је М. П., на чијем се имању тражи прибелешка, по истој обвезан као издатељ, и кад се из поднетог уверења овог суда види, да је њему а не главном дужнику, стављена већ једна прибелешка, онда нема места обезбеђењу по § 394. тач. 3. гр. суд. пост. то, што је П. као издатељу стављена једна прибелешка, не значи да је тражбина по истој у опасности и пре рока у погледу главног дужника и осталих обвезника по истој меници.

За то је решењем од 26. јула 1927. г. Бр. 20174. одбио молиоца од тражења.

Ово решење је оснажио Касациони Суд у свом III. одељењу решењем од 17. новембра 1027. г. Бр. 12019. Саопштио *Judex*

Не може се вратити експроприсано имање ранијем сопственику у случају да се исто имање не употреби за ону циљ за коју је експроприсано.

Случај који приказујемо и коментаришемо, био је већ један пут у овом листу приказан и коментарисан, само са друге тачке гледишта.¹⁾ У кратко, спор је био у следећем:

Ђ. П. обратио је се Министру Грађевина и тражио, да му се врати у својину, по исплати од његове стране држави 23.000.— дин. колико је износила куповна цена, једно имање, кућа и плац у Шумадијској ул. бр. 53, експроприсано „за потребе богословске зграде код цркве Св. Саве у Београду“, из разлога, што се експроприсано имање не употребљује за циљ намењену експропријацијом, већ га држава издаје под кирију. Министар Грађевина је молиоца одбио од овог тражења решењем својим бр. 11868 од 29. маја 1922. год. оглашујући се *ненадлежним*, које је решење Државни Савет пресудом својом бр. 2546 од 13. марта 1924. год. *оснажио*. Да би своје право заштитио, Ђ. П. обратио је се првостепеном суду за град Београд, који је се решењем бр. 52780 од 25. новембра 1925. год. огласио *ненадлежним* за расправу овог спора, а ово је решење Касациони Суд одлуком својом број

¹⁾ в. *Обрад Б. Благојевић*, адвокат: Јелан случај негативног сукоба надлежности. *Бранич*, децембар 1926. год. XI. св. 12.

1970 од 6. марта 1926 год. *оснажио*. Пошто није било суда за Ђ. П. то је се он обратио, у смислу чл. 110. Устава *директно* Касационом Суду и он је одлуком својом бр. 7685 од 15. октобра 1926. год. нашао: да је за расправу овог спора *надлежна административна власт*, односно Министар Грађевина и Државни Савет.

Затим је се Ђ. П. актом својим бр. 32238 од 15. новембра 1926. год. понова обратио Министру Грађевина и молио га да реши, да му се врати на слободно располагање напред наведено имање, кад буде положио 23.000 — дин. примљених приликом експропријације овог имања. Као разлог за повраћај, он је понова навео: да поменуто имање држава издаје под закуп наплаћује кирију у своју корист, јер ни до данас на истом имању није подигнута Богословија Св. Саве; да Министарству односно Митрополији ово његово имање више није потребно за циљ за коју је експроприсано, као доказ наводи то, што држава није експроприсала и остала имања за која је била овлашћена у Указу о експропријацији, што значи, да јој иста нису потребна, и да се не може користити са задобијеном експропријацијом; сем тога, и из овереног преписа плана града Београда, који је поднео, види се, да је за подизање Богословије Св. Саве предвиђено сасвим друго земљиште, а не оно које је од њега експроприсано.

Министар Грађевина је молиоца решењем својим бр. 32238 од 2. децембра 1926. год. *одбио* од овог свог тражења, а из разлога:

„Закон о експропријацији приватних добара за општу народну потребу прописао је правила о томе, кад се и како могу приватна добра изузети из сопствености дотадањег сопственика и прописао је, да се пре експропријације има одлучити о томе, да ли јој има места и кад се одлука у том смислу донесе, онда у смислу § 24. поменутог закона одмах престају права бившег његовог имаоца т. ј. он престаје бити сопственик и својина прелази на онога за чији се рачун дотично добро експроприше. Шта ће даље бити, т. ј. да да ли ће онај, за чији се рачун дотично добро експроприше, *присујити остварењу циља ради кога је добро експроприсано, и на који ће га начин уопште ради остварења поменутог циља, ни закон о експропријацији, ни који други закон не предвиђа ниши наређује да се експроприсано добро поврати у својину првобитног сопственика.*“) У овом случају, баш из самог Указа о одобреној експропријацији, види се, да је иста одобрена „за потребу“ нове богословске зграде. Каква је та потреба т. ј. да ли да се на експроприсаном имању подигне сама зграда за богословију или каква друга споредна за потребу богословије, или да исто имање послужи каквој другој потреби главне богословске зграде, Указ није блаже одредио.

„То пак, што према плану града Београда зграда за богословију Св. Саве има да буде подигнута на другом имању а не на експроприсаном, није доказ да експроприсано имање неће бити од потребе новој богословској згради, а сем тога не значи и то, да нова зграда богословије мора бити подигнута на имању предвиђеном у плану, и да приликом подизања зграде неће бити никакве измене у том погледу.

„Исто тако, што до сада нису експроприсана и остала имања других лица означених у поменутом Указу, не доказује, да та имања неће бити експроприсана и да је престала потреба у погледу експроприсања истих.

„То пак што се до сада није подигла зграда богословије не значи да се она неће подићи, а што се исто имање издаје под закуп, право је онога у чију је сопственост прешло, да га експлоатише, док се не приступи остварењу ради кога је имање експроприсано, као што је и право бившег сопственика да ужива приходе од добивене накнаде“.

На ово, у многим погледу интересантно решење, молилац Ђ. П. поднео је у законом року тужбу Државном Савету, у којој је необично опширно изложио своје разлоге, због којих сматра да је поменуто решење незаконито. — Ти би разлози, у најкраћим потезима, били следећи:

1. Чл. 24. зак. о експропријацији од 15. марта 1866. год. предвиђа случај кад престају права сопственика експроприсаног имања, *под условом, наравно, да се експроприсано имање уопште ради за ону циљ за коју је експроприсано.* У противном, са експропријацијом би било великих злоупотреба. Ако су по чл. 24. зак. о експропријацији престаја права бив. сопственика на експроприсаном имању оног момента кад се исто пренесе на државу, ипак она могу оживети у случају, да држава не употреби спорно имање на циљ за коју га је експроприсала. Другим речима, бив. сопственик је престао бити сопственик спорног имања под *раскидним условом:* да се имање употреби на ону циљ за коју је експроприсано. С тога мора интересовати бив. сопственика судбина експроприсаног добра.

Закон о експропријацији не предвиђа да се експроприсано имање врати сопственику кад се не употреби на експроприсану циљ. Али се из *духа закона* ово види, пошто се експропријација не може замислити а да не стоји случај *„нужде или особити ошће народне ошће и ползе“* — § 20. грађ. зак. — *„Само ако би ошће народно благо изискивало... да се чије добро на ошће благо земље и народа употреби, мора поједини житељ ошће благо свом сопственом претпоставити...“* — § 217. грађ. зак. — в. чл. 3. зак. о експропријацији. Овде овог случаја нема.

Пошто нема одређеног зак. прописа, овде се има применити законска аналогија из §§ 8. и 10. грађ. зак. „Суд тумачени, према § 8. грађ. зак. какав пропис, мора pazити не само на речи његове, него мора испитати и жељу законодавца па ма се тиме дотичном пропису дало и шире значење.“ — Одлука Одељења Касационог Суда од 23. октобра 1902. год. бр. 9871. — Одлука Опште Седнице Касационог Суда од 13. новембра 1902. год. бр. 9876. — Према томе, ни за један појављени правни случај не може се рећи да нема закона.

*) Подвучено у решењу

Устав у чл. 37. зајемчава приватну својину под ограничењем експропријације и грађ. зак. и зак. о експропријацији предвиђају „крајњу нужду.“ Кад ови услови престану, престаје и експропријација.

2. У Указу је употребљена реч „*потреба нове богословске зграде Св. Саве*“, што изискује прво зидање саме зграде — богословије, које нема, а без тога се не може експроприсано имање употребити за „потребе богословије“.

3. Из поднетог плана Београда види се, да преко експроприсаног имања *пролази улица*, те је држава у апсолутној немогућности да употреби експроприсано добро у експроприсану циљ.

4. Држава не мисли да употреби експроприсано имање у експроприсану циљ, из разлога, што није до данас купила ни једно друго имање, у Указу о експропријацији означено, сем тужиоцевог.

5. Држава није за време од 14 година извршила намену за коју је добро експроприсано, што значи, да овде нема „крајње нужде.“ Закон тражи да се утврди „крајња нужда“ т. ј. да се нека велика државна потреба *айсолушно* не може задовољити, ако се не би *одмах* једно добро експроприсало. Тога овде нема.

6. Држава *штркује* са експроприсаним добром, што јој није дозвољено. Она је имање узела, не по вољи ранијег сопственика, већ силом своје власти и имање експроприсано могла је и морала употребити за циљ у Указу о експропријацији означену. Издајући експроприсано имање под закуп, држава је се прећутно одрекла циља за који је експропријацију тражила и добила. — Други је случај био са продавцем — тужиоцем Ђ. П. Он може трговати са добијеном сумом за експроприсано имање, јер он није власт, није држава, јер је појединац.

У осталом, Касациони Суд, који је у необично интересантним случајевима, кад извесно имање није имало више да послужи држави за експроприсану намену или кад је престала потреба за експропријацијом, увек принуђавао раније сопственике, да оваква имања приме натраг, уз повраћај куповне цене (в. случајеве саопштене код г. *Гојка Никетића*: Грађански Законик, издање од 1909. год. испод § 20.) Аналого овом случају, имао би се спорни случај расправити.

По овој тужби тужиоца Ђ. П. а по пријему одговора Министра Грађевина на тужбу, Државни Савет је, пресудом свога II одељења бр. 7722 од 16. марта 1927. год. *одбацно* тужбу Ђ. П. и *оснажио* решење Министра Грађевина, а са разлога:

„По закону о експропријацији није предвиђена ни једна одредба на основу које би бив. сопственик експроприсаног земљишта имао право на откуп истог од државе, када држава после извесног времена исто не би употребила за намењену циљ на основу ког је ово имање путем експропријације добила, те је држава сада неограничени господар имовине, пошто поседује над истом тапнју.

„Па кад би се дало претпоставити, да у оваквим случајевима има могућности повраћаја, ипак се при оваквом стању ствари то не може дозволити стога, што и ако држава није употребила ово имање на намењену циљ, то не значи да држава исто имање с обзиром на садашњи регулациони план Београда, ипак неће употребити у извесном циљу који предвиђа закон о експропријацији, без обзира на то што је првобитна сврха експропријације било подизање богословије Св. Саве“.

Против ове пресуде Државног Савета могли би се истаћи исти приговори који су истакнути против горе наведеног решења Министра Грађевина. Нарочито не стоји разлог, да је држава са преносом тапије од спорног имања, постала његов *неограничени* господар и да може са њиме радити како јој је воља. Она је, на против, принудним путем постала сопственик спорног имања и то под раскидним условом: да изврши намену означену у Указу о експропријацији.

Друга необичност ове пресуде јесте у томе, што Државни Савет изрично признаје, да држава може мењати циљ за коју је експропријацију извршила, што је, мислимо, противно основном принципу на коме експропријација почива, на име, да се може експроприсано добро употребити само на ону циљ за коју је експроприсано, и никако на другу циљ. Мењање циља, јесте у ствари негација самих основа на којима експропријација почива.

Интересантно је напоменути, да напреднија законодавства од нашег, предвиђају случај који нас интересује. Тако, француски законодавац у закону од 3. маја 1844. год. са изменама и допунама од 14. новембра 1918. год. каже:

„Ако се земљишта узета за радове од јавног значаја не употребе на ову циљ или ако су непокретности узете на основу чл. 2. и 2. бисне употребе сходно закону или указу којим су као радови од јавног значаја проглашени бивши сопственици или њихови правопримјеници могу тражити повраћај истих.

„Цене се уступљених земљишта утврђују споразумом, ако нема споразума изабраним судом у горе означеној форми. Величина цене од стране изабраног суда не може ни у ком случају премашити суму за коју су земљишта купљена“ — чл. 60.

„Ако у року од године дана кад је донесена префектова наредба (о експропријацији) администрација не приступи експропријацији (т. ј. није извршила радове наложене јој експропријацијом), сваки сопственик чије је земљиште обухваћено поменутом префектовом наредбом (о експропријацији) може поднети тужбу суду“. — Чл. 14.

На овај начин нормира свако напредно законодавство случај који нас интересује. По овом законодавству, решење Министра Грађевина и пресуда Државног Савета не би могли у опште постојати. Они то не би могли бити по основним појмовима који за експропријацију важе у науци. Они ипак постоје!?!

Илустрације ради, да наведемо још нешто што иде нашом мишљењу у прилог. Држава увек, на горе изложен начин, не резонује. Кад јој је интерес, она се ослобађа експроприсаног земљишта или то припрема. То је изриком Министар Саобраћаја потврдио у интерпелацији једном народном посланику

www. по питању експроприсаног земљишта Костолац—Дубравица. Ево шта Министар каже:

„Пошто је пруга Дубравица—Костолац пасивна, то се сада ради на сређивању података из којих ће се видети рентабилност исте. Пошто се тачно утврди рентабилност ове пруге, донеће се потребно решење: хоће ли се иста и даље задржати, у ком ће се случају заузето земљиште проценити и исплатити, или ће се пруга уклонити и заузета земљишта вратити њиховим сопственицима.“*)

*) в. *Трговински Гласник* бр. 6 од 11. јануара 1927. год.

Симптоматично је, да и овде као и у раније наведеном случају, држава по *својој вољи* решава о повраћају експроприсаног земљишта. Ту вољу треба каналисати законским прописима, на који ће се начин једино задовољити и висока потреба правде и основна начела која важе за експропријације у свима културним земљама иза којих и ми не би требало да изостанемо. С тога редактори новог закона о експропријацији морају водити рачуна о овоме.

Д-р Видан О. Благојевић
адвокат.

Наше и стране правне установе

Криминалистичко Удружење Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца

У Београду ће се за нашу Краљевину ускоро основати Криминалистичко Удружење, као секција Међународног Криминалистичког Удружења.

Ова важна институција од еминентног је значаја за нашу земљу и зато је интересовање за њу веома живо у редовима свих наших правника. То интересовање појачава велики углед и користан и позитиван рад Међународног Удружења, чије је седиште у Паризу.

Ради обавештења наших читалаца о циљевима овог Удружења, објављујемо овај

ПРЕДЛОГ ПРАВИЛА

Криминалистичког Удружења Срба, Хрвата и Словенаца

Члан 1.

Оснива се Криминалистичко Удружење Срба, Хрвата и Словенаца са седиштем у Београду.

Оно има за циљ:

1. изучавање суштине и етиологије криминалитета у Краљевини и средстава за сузбијање истога;
 2. потпомагање реформе кривичног законодавства.
- Удружење ће покренути један криминалистички часопис, кад то буде било могуће.

Члан 2.

Чланом Удружења може постати сваки, који је свршио правни факултет у земљи или на страни, као и сваки полицијски чиновник.

Члан 3.

Престаје се бити чланом: 1. оставком, 2. ако се не плати улог, и 3. из важних разлога. О престанку чланства из важних разлога одлучује Управа. Противу њене се одлуке дотични може жалити Управном Одбору, а против одлуке овога скупштине.

Члан 4.

Криминалистичко Удружење С. Х. С. је уједно С. Х. С. народна група Међународног Криминалистичког Удружења, чије је седиште у Паризу, и то са оним својим члановима, који су и чланови овога Међународног Удружења.

Члан 5.

На челу Удружења стоји Управни Одбор и Управа.

Члан 6.

Управни Одбор је састављен из 1 председника, 3 потпредседника, 1 благајника, 3 секретара, 8 чланова и 3 делегата код Међународног Криминалистичког Удружења.

Председник, потпредседник из Београда, благајник и секретари Управног Одбора, сачињавају Управу Удружења.

Управни Одбор с Управом се бира на три године од редовне скупштине Удружења, а толико трају и функције Управног Одбора и Управе изабраних од оснивачке скупштине.

Члан 7.

Управни Одбор и Управа доносе одлуке већином гласова присутних. Потребно је за одлуке Управног Одбора присуство председника или, ако је он спречен потпредседника из Београда, једног секретара и три члана, а за одлуке Управе присуство председника или, ако је он спречен, потпредседника из Београда, благајника и једног секретара.

Седнице сазива и њима руководи председник, или ако је он спречен, потпредседник из Београда. Записник седнице потписују председавајући и секретар.

Члан 8.

Управни Одбор Удружења ће, кад за потребно нађе, сазивати састанке Удружења ради претреса питања из круга циљева Удружења.

Ови ће се састанци унапред у новинама објављивати члановима Удружења из целе земље. На њима има право присуства и учешћа у претресу сваки члан.

На овим ће се састанцима доносити после претреса одлуке по претресаним питањима, ако то Управни Одбор за сходно нађе. Одлуке се доносе већином гласова присутних чланова Удружења.

Члан 9.

Удружење има своје одсеке у Загребу, Љубљани и Суботици.

Старшина је Одсека у Загребу и Љубљани дотични потпредседник Удружења, а његов секретар је секретар Удружења у Загребу односно Љубљани.

Старшина је Одсека у Суботици професор суботичког правног факултета, кога одреди Управни Одбор. Задатак је Одсека:

1. прикупљање нових чланова Удружења у дотичним областима и прибирање чланских улога, који се имају слати благајнику Удружења;

2. претресање питања из круга циљева Удружења, која им тога ради достави Управни Одбор Удружења или која старешине Одсека за потребно нађе. Ово ће се претресање чинити на састанцима чланова Удружења из Загреба, ош. Љубљане или Суботице и одговарајућих области. Одлуке о претресеним питањима се, с евентуалним предлогом, достављају Управи Удружења.

Члан 10.

Приходима и имовином Удружења управља благајник и о томе полаже полугодишњи рачун Управи. Приходи су Удружења:

1. члански улози, чију величину одређује годишње Управа.
2. потпоре, које би му биле дате,
3. принос друштвене имовине.

Члан 11.

Скупштину чланова Удружења сазива Управни Одбор трогодишње (и то у време сазива Правничког Конгреса и у истоме месту). Ванредна скупштина се може према потреби увек сазвати од Управног Одбора.

Управу скупштине сачињава Управа Удружења. Дневни ред утврђује Управни Одбор. Скупштини редовној или ванредној се саопштавају извештаји о финансијском и моралном стању Удружења. Скупштина одлучује већином гласова присутних чланова Удружења.

Члан 12.

Ова правила се могу мењати од скупштине Удружења на предлог Управног Одбора или на захтев 20 чланова Удружења поднет најдаље на десет дана пре њеног састанка.

Управни Одбор може према потреби прописати Правилник за извршење ових Правила и мењати га. Овај Правилник може мењати и скупштина на исти начин као и Управа.

Ова ће се правила претресати и евентуално изменити и допунити на конституирајућој скупштини Удружења.

Надати је се, да наше правништво својим многобројним приступањем и интензивним радом манифестује схватање великог значаја ове установе.

Љ. В. С.

Реферати на овогодишњем правничком Конгресу

На последњој седници Правничког Друштва коначно су утврђени темати-реферати за правнички конгрес за 1928. год. Ти реферати су о. и:

1. О значају Душановог законика;
2. Аграрно питање у нашој држави;
3. Монопол дувана, његова правна природа и његов значај за привреду и државне финансије;
4. Сарађивање судије и психијатра при утврђивању смањења урачунљивости;
5. Заштита ауторског права;
6. Утицај поморског права на наше речно право.

Рок за пријаве референата и кореферената је 1. април ове године.

О овим важним питањима, која ће бити претресана на конгресу, обавештавају се правници наше земље са топлим апелом Правничког Друштва да овогодишњи конгрес у што већем броју посете, узму живог учешћа у расправљању ових питања и даду видног доказа о свести и важности правничког реда.

Љ. В. С.

Наше старо правосуђе

Из наше прошлости

Начелник Среза Параћинског актом својим од 11. септембра 1855. год. Бр. 1764 јавља Начелству Округа Ћупријског следеће:

„У селу Буљану, подручја овога, борави један антикрст у одејанију свештеничком, по имену Милун, удов од 37 година, без порода, здрав, бесан и помаман, кога парохијани називају „сотона“ через његови саблажњиви дјела, која чини из дана у дан спрема женској чељади. Од истога „сотона“ не може ни једно женско чељаде мирно да прође, а да га он не напаствује. Через тога, народ се одпадио од цркве и од вере, па нити се Богу моли, нити одржава веру, јер неће ни да чује за овог одпадника Божијег. Исти богохудни свештеник Милун, премлаћиван је толико пута через његови злочести дела спрема женским чељадима, ама он је опетка терао свој бес. Сад у прошлу свету недељу ухваћен је код неке Кадифке, удове, око полак ноћи и, савитлан од комшија, побегло је преко плота, али је пола мантије

своје оставио на плот бегалући. Јучерке опетка, кад су чељад Николе Икића, најчеднијег домаћина, били у брање кукуруза, таман пред подне, упао је у кућу истог домаћина Николе и његову најмлађу снаху Живану напаствовао је, а кад се на запомагање њено сабрао свет, исти поп сотона ухваћен је у клопку и онда свет, коме већ додијаше зулуми овога ђавола у мантији, склепаше га у сагласију, везаше у кврге и онда позваше селског штројача Момира, који попа уштроји као вепра.

Сви сељаци из поменутог села Буљана, били су код мене и ово изјавили и молили, да се ова напаст поповска или одлучи од свештеноства или прогони из села ма где.

Покорно молим начелништво за упутствије, шта ћу да радим с овим попом, кога народ не може ни да гледа. Додуше је уштројен, али опетка треба да се уклони и да се друго часно свештено лице одреди на његово место.

Начелник срески *Мића Здравковић*“.

Начелство Округа Ћупријског актом сво-

јим од 15. септембра 1855. год. Бр. 2842 одговара начелнику среском овако:

„По представљенију Вашем од 11. септембрија ове год. № 1764 односно уштројеног попа Милуна и његови чудеса која прави са женском чељади у селу, послао сам извештаје попечитељству просвешћенија

и правосудија тачно по Вашем представљенију, и док се по томе извештају не донесе касатељно решеније нека га поп у селу, јербо сад, као уштројен, не може да буде опасан за женску чељад.

Начелник Округа *Никодије Брзак*“.
Саопштио Д-р А. Ч.

Ковчежић судских грешака

Једна погрешна одлука Битољског Првостепеног Суда

Н. В., из Битоља, држи као закупац воденицу, у селу Бучину, која је смесничарска својина неколицине, па и масе пок. Ђ. Ђ. из Битоља.

Он је држи по уговору закљученом са свима смесничарима па и са пок. Ђ. Ђ. за живота његова, јер је уговор о закупу потврђен код Управе Града Битоља 23. маја 1922. год. под бр. 2976.

Трајање овог уговора опредељен је овим двома тачкама:

„Рок закупа да траје од 14. маја 1922. год. до 14. новембра 1925. год., дакле четири и по године.

„Овај уговор дужне су уговарајуће стране једна другој да откажу на три месеца пре истека рока, у противном он важи и даље за исти број година...“

Пок. Ђ. Ђ. умро је пре истека првог рока.

По смрти пок. Ђ. Ђ. његова удова за себе и за наследнике саопштава преко Управе Града Битоља, заједно са осталим смесничарима, закупцу Н. В., да раскида уговор.

Н. В. сматрао је да отказ није благовремено по уговору учињен, јер га је требало учинити у 1925. год., а не у 1926. год., као што је то овде случај.

Удова пок. Ђ. Ђ. обраћајући се Старатељском Судији Битољског Првостепеног Суда да предузме потребно, не би ли се делови масе у воденици предали маси, тужи код Поглавара среза Крушевског Н. Б. за дело из § 356в крив. зак. и тражи иселење закупца из њених — масених делова, и то само из масених делова, јер су остали смесничари прихватили исправност гледишта о неблаговременом отказу, те га зато нису ни тужили.

Поглавар среза Крушевског издаје наредбу о иселењу, своју наредбу извршује на тај начин што пуномоћнику представника масе предаје неке каменове воденице онако на памет, без претходне деобе и Н. В. на основу § 356в крив. зак. кажњава са три дана затвора.

Противу пресуде Поглавара Н. В. изјављује жалбу Прилепском Првостепеном Суду,

а овај разматрајући акта по жалби добио је извештај да Н. В. није повео парницу код суда о року, који му је Старатељски Судија Битољског Првостепеног Суда био одредио својим извршним решењем, јер се на исто Н. није жалио.

Н. В. у допуну своје жалбе Прилепском Првостепеном Суду подноси 17. новембра 1927. год. уверење Битољског Првостепеног Суда из којег се види да је он противу масе повео парницу на коју је решењем Старатељског Судије био упућен.

Прилепски Првостепени Суд, концептирајућу своју одлуку на самом акту којим је Н. поднео уверење о поведеној парници, доцније пошто је пред собом имао овај тако важан доказ, одлуком својом од 24. новембра 1927. одобрио је пресуду Среског Поглавара.

И ако је суд имао несумњиви доказ о томе, да је приликом решавања по жалби питање о томе да ли је рок закупа истекао — било спорно — суд је пресуду одобрио противно последњем одељку § 356в крив. зак. у коме од речи до речи стоји: „Ако би било сумњиво да ли је рок закупа истекао, полицијска власт ће упутити господара надлежном суду решењем противу кога нема места жалби.“

Не само то, већ је Суд ову пресуду одобрио и ако су делови смесничара у воденици неподељени и идеални, те се према томе, не зна из којег се то добра Н. В. има иселити“.

Прилепски Првостепени Суд на овај начин одобрио је поглавареву пресуду не само противно § 356в крив. зак. већ и логици па и изричном пропису § 222. грађ. зак. који вели: „што се не да разликовати и распознати, оно се не може као своје ни тражити, него се само накнада од инога који је за то одговоран дужан, путем судским тражити“.

Ова судска одлука противна је закону и и представља једну грубу грешку, у толико грубљу, што је штета врло велика, а одлуку суда не можемо, као извршну, исправити јер немамо могућности за правно средство.

Саопштио *Атанасије Н. Сотировић*, адвокат.

Мисли и афоризми

О дужности, закону и говору

Све дужности човека и грађанина потичу из ових начела исписаних од природе у свима срцима: не чините другима оно, што не желите да вам се чини; чините свагда другоме оно добро, које од њих ви очекујете.
Устав од 1795.

Краљ и пастир осећају се одговорни, први својој краљевини, други своје стаду.
Жил Симон.

Градити закон и њему се вољно потчинити, зар то није највиши израз слободе?
Лакордер.

Који су то циљеви, који су истовремено и дужности? То су наше усавршавање и срећа других.
Кант.

Има један закон саобразан природи, заједнички свима људима, вечити и неизменљив, који нам налаже врлину а забрањује неправду. Тај закон није један у Риму,

а други у Атини, нити различити данас од оног што ће бити сутра. Он је свесветски, несавитљив, свагда исти и обухвата све народе и векове.
Цицеро.

Дужност се састоји у томе, да се воли оно што се себи налаже.
Гете.

Одлагати без нужде своје дужности значи задуживати се себи и пре или после изложити се моралном банкротству.

Занемаривањем малих дужности припремају се велике грешке.
Госпођа Некер.

Реч коју задржиш између усана твој је роб. Она коју рђаво употребиш, твој је господар.

Арапска пословица.

Ни купање, ни говор не користе, ако не чисте.

Аристотело.

Прикуйио Љ. В. С.

Белешке

Годишња Скупштина Удружења Јавних Правозаступника

Годишња скупштина Удружења Јавних Правозаступника одржана се у недељу 11. маја о. г. у 9 часова пре подне у сали II одељења Првостепеног Суда за Округ Београдски.

Умољавају се сва г. г. јавни правозаступници да дођу на ову скупштину.

Свечаности у Ренсу

У прошлом броју наговештене свечаности, које ће се обавити у Ренсу, а приликом којих ће се одржати и годишњи Конгрес Француског Националног Савеза Адвоката, овако су распоређене:

Четвртак 17. мај. — Свечана седница којом ће се отворити Конгрес у 13:30. Посета вароши у ауто-карима. У вече свечан пријем у Општинском Дому, обновљеном пре кратког времена.

Петак 18. мај. — Две радне седнице. Посете подрума шампањског вина. Уметничко вече, које у част гостину приређује адвокатски ред у Ренсу.

Субота 19. мај. Пре подне седница. Посета Трговачке Коморе у Ренсу. У подне свечано рестаурирање Палате Правде. По подне: посете Катедрале и Музеја. У вече опросташњи банкет.

Недеља 20. мај. — Посета бојишта у Шампањи (уздигнути вис, вис Корниле). Ручак у виноградима. Посета командног положаја генерала Гуроа. Враћање преко винограда и Ренске планине.

Излети и приједи за време седница Конгреса нарочито су предвиђени за даме које прате конгресисте.

У хотелима су, споразумно са одбором за приређивање ових свечаности, смањене цене за стан и храну за време трајања конгреса.

Сва потребна обавештења о свечаностима могу се добити од генералног секретара, адвоката г. Paul-a Rozey, 6, rue de la Grosse Ecritoire, Reims.

Претплата за судије

Иницијативом уредништва „Бранич“-а, а у циљу да се судијском реду и судском чиновништву што више омогући претплата на часопис, Управа Удружења Јавних Правозаступника, у споразуму са издавачком књијаром „Полет“, решила је да судије и судско чиновништво

изједначи у погледу претплате на „Бранич“ са адвокатима, члановима Удружења, али под условом да положе годишњу претплату. Према томе од 1. јануара ове године за судије и судско особље годишња претплата на „Бранич“ износи 80 дина.

Veliki ukaz о амнестији

Povodom rodjenja njeg. Kralj. Visočanstva Kraljevića Tomislava obnarodovan je na dan 19. januara o. g. ovaj ukaz о pomilovanju.

Na predlog Našeg Ministra Pravde, a na osnovu člana 50. Ustava našli smo se pobudjeni da, putem milosti, damo na celoj teritoriji Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca pomilovanje u sledećim granicama:

I

Opraštamo licima koja su osudjena od strane gradjanskih sudova, kazne lišenja slobode koje ne traju više od dva meseca, izuzevši za uvrede i klevete koje se kazne по privatnoj tužbi.

II

Opraštamo licima osudjenim od strane gradjanskih sudova na kaznu lišenja slobode preko dva a ne više od šest meseci ovu kaznu u celini, odnosno u neizvršenom ostatku, — a dve trećine kazne kad ova iznosi preko šest do dvanaest meseci, pod uslovom da pomilovano lice, u roku od pet godina od dana ovog ukaza ne učini ni jedno zločinство niti prestup ili istup (prekršaj) iz koristofublja niti koje delo kažnjivo по zakonu о zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi.

Od pomilovanja по таč. 1. i 2. ovog ukaza izuzimaju se lica:

1) koja su osudjena по zakonu о zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi;

2) koja su kao državni, samoupravni, ili drugi javni organi osudjena за primanje mita;

3) koja su kao železnički ili poštanski službenici osudjena за dela protiv imovine, učinjena на robu, koja je predata železnici ili pošti radi prenosa;

4) koja su osudjena за krivična dela kažnjiva по zakonu о suzbijanju skupoće životnih namirnica i nesavesne spekulacije kao i по sličnim zakonima i uredbama te vrste;

WWW.DNLIB.RS

5) која su do pet godina pre ove osude bila osudjena zbog prostog zločinства (osude za političke i vojničke krivice ne računaju se);

6) која su već od sudova uslovno osudjena;

7) која su osudjena po zakonu o šumama.

III

Delimično opraštamo kazne lišenja slobode licima osudjenim presudama građanskih i vojnih sudova, ako izdržavaju kaznu u građanskim kaznenim zavodima ili zatvorima — ako kazna iznosi preko dvanaest meseci, i to:

1) jednu godinu kazne licima kojima je ona bila smanjena Našim Ukazom od 6. septembra 1923. godine Br. 51.601;

2) jednu petinu kazne lišenja slobode licima koja se nalaze na prvoj osudi, to jest ako pre toga nisu bila osudjena zbog prostog zločinства;

3) jednu šestinu kazne lišenja slobode licima koja se nalaze na izdržavanju druge osude, t. j. jednom su već bila osudjena zbog prostog zločinства, ako im ista kazna nije bila snižena Našim Ukazom od 6. septembra 1923. godine Br. 51.601 ni docnijim pojedinačnim Ukazima;

4) jednu sedminu kazne lišenja slobode licima koja se nalaze na izdržavanju treće osude, ako im sve tri osude nisu izrečene za zločinства iz koristoljublja, i ako im ista kazna nije bila snižena Našim Ukazom od 6. septembra 1923. godine Br. 51.601, ni docnijim pojedinačnim Ukazima

Od delimičnog pomilovanja po tač. III. ovog Ukaza izuzimaju se lica koja su osudjena:

1) za hotimično ubistvo s predumišljajem (umorstvo) izvršeno ili pokušano bilo u formi učiništva, bilo saučešća;

2) za dela kažnjiva po zakonu o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi;

3) za dela iz §§ 85, 85a, 85b, 86, 87, 87a, 88, 89 i 90 Srpskog Kazneog Zakona;

4) na kaznu smrti pa im je ona u putu Najviše Milosti oproštena i zamenjena kaznom lišenja slobode;

5) koja su posle 6. septembra 1923. godine bila u begstvu;

6) koja su više od tri puta bila osudjena zbog prostog zločinства.

Kad lica izdržavaju kazne lišenja slobode po dvema presudama, uzeće se da izdržavaju jednu kaznu ako je drugo delo učinjeno pre dana prve presude.

IV.

Određbe tač. I. II. i III. ovog Ukaza imaju se primeniti na sve presude izrečene do dana ovog Ukaza, i ako nisu postale izvršne, i to čim postanu izvršne. Sudovi će dovršiti redovan postupak, pa će se po tom primeniti Ukaz prema izvršnoj presudi.

V.

Pomilovanje dato ovim Ukazom za kazne lišenja slobode odnosi se i na maloletna lica, koja su po specijalnim zakonima ili uredbama o kažnjavanju i zašticanju mladeži osudjena, a izuzimaju se maloletnici koji su sudskim presudama upućeni na prinudno vaspitanje.

VI.

Od pomilovanja po ovom Ukazu izuzimaju se još i lica:

1) koja su pre dana ovog Ukaza puštena na uslovni otpust.

2) koja su pobjegla iz zatvora (sudskog pritvora ili kaznenog zavoda), te se na dan Ukaza nalaze u begstvu i nad kojima se zbog toga ne može izvršiti kazna;

3) nad kojima se ne može provesti kazneni postupak zbog toga što kriju boravište bilo da se skrivaju u unutrašnjosti zemlje, bilo da su pobjegla u inostranstvo.

VII.

Kod snižavanja kazne licima kojima je ranijim Ukazom kazna snižena, računae se jedna petina odnosno

jedna šestina, odnosno jedna sedmina ovim ukazom snižene kazne od onog dela kazne koji je preostao posle prethodnog pomilovanja.

Naš Ministar Pravde rešavaće sam čva sporna pitanja, ako nastane sumnja kako se ima primeniti ovaj Ukaz.

Naš Ministar Pravde neka izvrši ovaj Ukaz.

Састав одељења и распоред рада у Државном Савету

за 1928. годину

I Одељење

Састав Одељења

Председник Савета — Председник Одељења г. Д-р Михајло Полићевић; чланови: г. г. Д-р Рудолф Сарделић, Д-р Мита Мушички, Стеван Нешић. Заменици г. г. Живојин Аранђеловић и Д-р Максим Рошић.

Делокруг рада

Царинске и трошаринске предмете; предмете по закону о таксама; монополске кривице; предмете по девизама и валутама и предмете по закону о непосредној порези.

II Одељење

Састав Одељења

Потпредседник Савета — Председник Одељења г. Д-р Тугомир Алауповић; чланови: г. г. Д-р Никола Ђурђевић, Д-р Радоје Јовановић, Петар Благојевић и Живојин Бабић. Заменици г. г. Ибрахим Дефтердаревић и Д-р Доминико Маци.

Делокруг рада

Административне спорове и остале предмете Министарства Финансија који нису додељени у рад I Одељења; пресуде Управног Суда у Дубровнику; дисциплинске кривице и предмете Министарства Правде и Вера.

III Одељење

Састав Одељења

Члан Савета — Председник Одељења г. Пера Петровић; чланови: г. г. Илија Ђукановић, Д-р Стеван Сагадин, Мика Радивојевић. Заменици г. г. Д-р Радоје Јовановић и Петар Благојевић.

Делокруг рада

Предмети Председништва Министарског Савета, Министарства Спољних и Унутрашњих Послова; све самоуправне ствари по закону о општинама, по закону о уређењу округа и срезова, закону о обласним самоуправама, закону о општинским, среским и окружним буџетима; пресуде Управног Суда у Сарајеву; сукоба о надлежности и предмете Министарства Трговине.

IV Одељење

Састав Одељења

Члан Савета — Председник Одељења г. Милисав Раичевић; чланови: г. г. Д-р Доминико Маци, Лазар Јанкуловић и Светислав Пауновић. Заменици г. г. Д-р Сава Вукановић и Јанко Спасојевић.

Делокруг рада

Предмете Министарства Просвете, Народног Здравља, Социјалне Политике.

V Одељење

Састав Одељења

Члан Савета — Председник Одељења г. Д-р Алекса Станишић; чланови: г. г. Иван Шкарија, Д-р Сава Вукановић и Јанко Спасојевић. Заменици г. г. Д-р Рудолф Сарделић и Стеван Нешић.

Делокруг рада

Предмете Министарства Саобраћаја, Грађевина, Пошта и Телеграфа; презуде управних судова у Загребу и Цељу.

VI Одељење

Састав Одељења

Члан Савета — Председник Савета г. Димитрије Поповић; чланови г. г. Живојин Аранђеловић, Ибрахим Дефтердаревић и Д-р Максим Рошић. Заменици г. г. Лазар Јанкуловић и Живојин Бабић.

Делокруг рада

Предмете Министарства Војске и Морнарице, Шума и Рудника, Министарства Пољопривреде и Вода, Аграрне Реформе, Министарства за Изједначење Закона; предмете по закону о пороти и пресуде Управних Судова у Београду и Скопљу.

Састав Одељења у Касационом Суду.

За 1928. год. у Касационом Суду извршена је следећа деоба чланова у одељења:

I. Одељење: Председник (место упражњено). Председавајући члан Јоца Јовановић. Судије: Лазар Урошевић, Воја Т. Ц.-Јанковић, Никола Трпезић, најстарији секретар суда Стојан Лазић.

II. Одељење: Председник Милорад Поповић. Судије: Димитрије Богдановић, Милан Нешковић, Сава Шапчанин, Михајло Г. Јовановић.

III. Одељење: Председник Атанасије Продановић. Судије: Веља Ристић, Милен Стефановић, Милан Струнцић, Србислав Ковачевић.

IV. Одељење: Председник Аца Анђелковић. Судије: Драг. Милићевић, Драгић Солдатовић, Никола Ристић, Божа Катанић.

Састав Одељења Београдског Апелационог
Суда за 1928. год.

I Одељење:

Председник Милисав Нинковић. Судије: Љубиша Пантић, Радомир Јанковић, Петар Влајић и Михајло Бркић.

II Одељење:

Председник Драгољуб Радојловић. Судије: Божа Проквић, Трајко Стаменковић, Ђорђе Чохаџић и Милан Подградски.

III Одељење:

Председник Андра Дим. Динић. Судије: Будимир Чолић, Милош Јовичић, Алексије Поповић и Милисав Живковић.

Постављења и оставке јавних правозаступника

Постављени су:

За јавног правозаступника при Косов. Митровачком Суду Никола Пајевић, секретар Суда у оставци.

За јавног правозаступника при Нишком Првостепеном Суду, Боривоје Гојковић, адвокатски приправник.

За јавног правозаступника при Гиљанском Првостепеном Суду Богдан Тодоровић, секретар истог Суда.

Враћен је у правозаступнички ред Драг. Михаиловић, јавни правозаступник из Косовске Митровице, пошто су узроци за његово привремено удаљење престали.

Уважена је оставка Петру Пламенцу, јавном правозаступнику у Бару.

За јавног правозаступника при Првостепеном Неготинском Суду, Василије Мијовић, јавни правозаступник из Београда.

За јавног правозаступника при Првостепеном Неготинском Суду, Милорад Николић, велики жупан Тимочке Области.

За јавног правозаступника при Првостепеном Кичевском Суду, Таса Стојановић, судија истог Суда у оставци.

За јавног правозаступника при Првостепеном Скопљанском Суду, Драгомир Михајловић, јавни правозаступник из Косовске Митровице.

За јавног правозаступника при Окружном Цетињском Суду, Душан Рашковић, велики жупан у пензији.

За јавног правозаступника при Окружном Подгоричком Суду, Д-р Душан Коларовић, адвокатски приправник у Сремској Митровици.

Премештај председника Суда

За председника Смедеревског Првостепеног Суда постављен је Милан Т. Николајевић, до сада председник Пријепољског Прв. Суда, по молби.

Кретање Судија

Постављени су:

За судију Првостеп. Велешког Суда, Бранко Милошевић, секретар Апелац. Суда у Скопљу, по молби.

За судију Првостепеног Лозничког Суда, Милорад Пејић, писар Београдског Трговачког Суда, испитани судијски кандидат.

За судију Првостепеног Зајечарског Суда, Живојин Јовановић, судија Кавадарског Првостепеног Суда, по молби.

Из Духовног Суда

Г. Велимир Пауновић, секретар Духовног Суда у Пожаревцу, постављен је за секретара Духовног Суда у Штипу.

Порез на приход од несамоствалног рада

Министар Финансија потписао је и упутио на штампу правилник за порез на приход од несамоствалног рада и занимања. Порески облик, на који се овај правилник односи, ступа у живот 1 априла.

Претплатницима

„Бранич“ овим двобројем улази у четврту годину свога поновног излажења.

Као орган Удружења Јавних Правозаступника, он је, штитећи интересе адвокатског реда и расправљајући теоријска и практична питања из области права, стекао завидан углед међу правним часописима наше земље, а у своје сараднике убрајао је највиђеније правнике свих покрајина наше Краљевине.

Леп глас који је стекао и досадашњи одзив читалачке публике овлашћују Уредништво да овим апелом замоли све државне и самоуправне установе, адвокате, судије, и у опште, све правнике, да се у што већем броју претплате ове године на „Бранич“.

Годишња претплата за адвокате, чланове Удружења Јавних Правозаступника, за судије и судско особље износи 80 динара, а за све остале претплатнике, 100 динара, и треба је слати издавачкој књижари „Полет“, Скопљанска ул. 5, Београд.

Поред свог богатог стоваришта књига и часописа на свима језицима, располаже и великим избором антикварских књига, од којих препоручује следеће, које су већим делом распродате:

- Авакумовић Ј. Ђ. Енглеска, Француска и Српска порота, Београд 1885. год.
 Алимпић Д., Управне власти у старој Српској Царевини, Београд 1921. год.
 Андрејевић А., Наш брак и реформа његова, Вел. Бечкерек 1919. год.
 Богишић В., Десетина судских записа из Паштровића, Београд 1906. год.
 Веснић М. Р. Др., Природни подмет међународног права (Начело народности) Београд 1892. год.
 Гавриловић Мих. Др., Милош Обреновић књ. I—II. Београд, 1908/9. год.
 Гершић Гл., Природа државине и основа њене правне заштите, Београд 1885. год.
 Ђорђевић Андра, Наследно право Краљевине Србије, Београд 1910. год.
 ” ” О праву својине и правним одношајима на водама у Србији, Београд 1905. год.
 Јовановић Слободан, О дводомном систему, Београд 1899. год.
 ” ” Политичке и правне расправе, књ. I—II, Београд 1908.
 ” ” Макиавели, Београд 1907. год.
 Милинковић А. Јов., Критика на Законик судског поступка у кривичним делима, Београд 1883, год.
 Милићевић М. Ђ., Кнежевина Србија, Београд 1876. год.
 Миловановић Гргур, О слободној штампи уопште, Београд 1901. год.
 Митровић Чеда Др., О брачним парницама, књ. I.
 Новаковић Стојан, Средновековна Србија и Римско Право, Београд 1906. год.
 ” ” Уставно питање и закони Кара-Ђорђевог времена, Београд 1907 г.
 ” ” Балканска питања и мање историјско-политичке белешке о Балканском полуострву, Београд 1906. год.
 Павловић М. Драг., Србија за време Аустријско-Турског рата, Београд 1910. год.
 Перић М. Живојин, О народности у Српском законодавству, Београд 1905. год.
 ” ” ” Утицај судије на јавни морал, Београд 1907. год.
 ” ” ” О правном карактеру удовичкога ужитка и о његовом упису, Београд 1904. год.
 Петровић Мита, Финансије и установе обновљене Србије, књ. I—III.
 Пироћанац М. С., Кнез Михаило и заједничка радња Балканских Народа, Београд 1895. год.
 Пироћанац М. С., Белешке поводом једне „Дипломатске Историје“, Београд 1896. г.
 Полит-Десанчић Мих. Др., Народност и њен државноправни оснoв, Н. Сад 1862. г.
 Попов Нил, Србија и Русија, Београд 1850. год.
 ” ” Србија после Париског мира, Београд 1872. год.
 ” ” Србија и Турска од 1861—1867. год., Београд 1879. год.
 Ранке Леополд, Историја Српске револуције, прев. Стојан Новаковић, Београд 1864. год.
 Радовић Дим., Теорија казног поступка, Београд 1870. год.
 Руварац Иларион, Montenegro, прилози историји Црне Горе, Земун, 1899. год.
 Савић П. Ј., Теорија судских доказа у кривичним делима, Београд 1886. год.
 Суботић М. Д. Др., Отпуст без казне, Београд 1914. год.
 ” ” ” ” О кривоклетству и лажном сведочењу по казном праву, Београд 1907. год.

Ремингтон Стандард
канцеларијски

и

Ремингтон Портабл

признате су као нај-
боље и најмодерније
машине за адвокатске
канцеларије.

Генерално заступништво
„Ремингтон“, Београд
Скопљанска 15.

Дактилографски Биро за превод,
преписивање и умножавање.
Израда тачна. Цене солидне.

При наруџбини или тражењу оба-
вештења позвати се на овај оглас,